

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ιδρύσεως 1903

ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ 23 - Τ.Κ. 542 49, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΕΥΧΟΣ 45ο • Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2020

Το Δημαρχείο του Δήμου Κασσάνδρας

Αφιέρωμα στην Κασσάνδρα της Χαλκιδικής μας

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Περιοδική έκδοση

του Παγχάλκιδικού Συλλόγου «**Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ**»

Έδρα Θεσσαλονίκη - Έτος ίδρύσεως 1903

Μαντώ Μαυρογένους 23, Τ.Κ. 542 49 Θεσ/νίκη
Τηλ. 2310/323-839, κιν. 6936/950 188, φαξ 2310/326-108

Ηλεκτρ. δ/νση: www.panchalkidikos.gr

E-mail Συλλόγου: panchalkidikos@gmail.com

E-mail Προέδρου: ikotsanis@gmail.com

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

ISSN: 2585-3619

Επιτροπή Έκδοσης:

Αυγολούπης Σταύρος, Καθηγητής Αστρονομίας του ΑΠΘ

Καραμύχος Ιωάννης, Φιλολόγος

Καρτσιώτης Μιχαήλ, τ. Εκπαιδευτικός, Επίτιμος

Πρόεδρος του Παγχάλκιδικού Συλλόγου

Οικονόμου Τριαντάφυλλος, τ. Εκπαιδευτικός,

δρ. Επιστ. της Αγωγής (συντονιστής)

Παπάγγελος Ιωακείμ, δρ. Αρχαιολόγος

Παυλούδης Χρήστος, Υποναύαρχος Π.Ν. ε.α.

Τσαμουρτζή Μαρία, Αρχιτέκτων

Τσίκουλας Ιωάννης, Καθηγητής Ιατρικής του ΑΠΘ

Ιδιοκτήτης: Παγχάλκιδικός Σύλλογος "Ο Αριστοτέλης"

Εκδότης - Διευθυντής: Ιωάννης Τ. Κοτσάνης, Πρόεδρος

του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

Το περιοδικό εκδίδεται με χορηγίες συμπατριωτών, φίλων και φορέων και αποστέλλεται δωρεάν.

Σελιδοποίηση, Εκτύπωση: GRAFIS

Νέα Ραιδεστός Θεσσαλονίκης, Τηλ. 2310.466.776

e-mail: despoina@lithographia.gr

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

IBAN: GR 80 0171 2330 0062 3304 0032 572

A.Φ.Μ.: 090145977 Δ.Ο.Υ.: Ζ' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χορηγός της έκδοσης του παρόντος 45^{ου} τεύχους είναι

η **ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ.**

Εικόνα εξωφύλλου: Το Δημαρχείο Κασσάνδρας. (Φώτο Δήμου Κασσάνδρας)

Εικόνα οπισθοφύλλου: Γλαρόκαβος Κασσάνδρας. (Φώτο Δήμου Κασσάνδρας)

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Ιωάννης Τηλ. Κοτσάνης** (Αρναία)

Αντιπρόεδρος: **Τριαντάφυλλος Οικονόμου** (Νικίτη)

Γεν. Γραμματέας: **Αστέριος Λυρτζής** (Ταξιάρχης)

Ταμίας: **Αβραάμ Παπαδόπουλος** (Βράσταμα)

Ειδ. Γραμματέας: **Νικόλαος Μπούφτας** (Αρναία)

Μέλος: **Σαραφιανός Καράβατος** (Παλαιόχωρα)

Μέλος: **Ανδρομάχη Κωστοπούλου** (Κασσάνδρα)

Μέλος: **Αναστασία Σούστα-Δάφφα** (Νεοχώρι)

Μέλος: **Χρήστος Παυλούδης** (Ορμύλια)

Αναπληρωματικά μέλη

Θεόδωρος Φλώρος (Αρναία)

Άννα Εμμανουήλ (Άγ. Νικόλαος)

Θεόδωρος Τσαμούρης (Αρναία)

Εξελεγκτική Επιτροπή

Φώτιος Ταλέας (Ιερισός)

Μαρία Μπουλάκη (Πολύγυρος)

Μαρία Λαθούρη-Πάργα (Συκιά)

Αναπληρωματικά μέλη

Αστέριος Βαμβακάς (Κασσάνδρα)

Αναστάσιος Σινάκος (Βασιλικά)

Γεώργιος Χαλκιάς (Άγιος Νικόλαος)

Αθανάσιος Χατζηπαπός (Ν. Μουδανιά)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- «**Εν μέσω πανδημίας**» Μηνύματα της διοικήσεως 1
- Καραμύχος Χ. Γιάννης,
Με αφορμή τη συγκυρία της Επετείου του 1940 με την φονική πανδημία του Covid-19 2
- Καϊάφα Σαροπούλου Μίνα,
Πνοές και σμίξεις, μυθιστορίες και δόξες ανέσπερες, αλλαξιές στη γη μου την αμάραντη, στην Κασσάνδρα μου 3
- Δημαράς Νίκος,
Κασσάνδρα: Ένας ευλογημένος τόπος με πλούσιο φυσικό περιβάλλον, άπειρες ομορφιές και δυναμική προοπτική 6
- Γραμμένος Κ. Αθανάσιος,
Οι κωμοπόλεις και τα χωριά της Κασσάνδρας 10
- Καρτσιώτης Θεμ. Μιχαήλ,
Επιφανείς άνδρες της αρχαίας Κασσάνδρας 15
- Μακρογιάννης Τιμοθέων,
Ο «Χαλασμός» της Κασσάνδρας τον Νοέμβριο του 1821 17
- Στρατής Απόστολος,
Η σημαία-λάβαιο των επαναστατών της Κασσάνδρας κατά τον αγώνα τους στις Πόρτες (Ποτίδαια) το 1821 19
- Μερτζιμέκης Αρ. Νικόλαος,
Το μετόχι της αθωνικής Μονής Αγίου Παύλου στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής: Οδοιπορικό στην ιστορία του 21
- Παπάγγελος Αθ. Ιωακείμ,
Καταλανοί και Τουρκόπουλοι στην Κασσάνδρα το 1333 24
- Τα προϊόντα της Χαλκιδικής ταξίδεψαν στο Στρασβούργο 26
- Μάντσιος Φ. Άγγελος,
«Χερσόνησος της Κασσάνδρας», η πανέμορφη τρίδυμη αδελφή της μάνας μας... 31
- Γιαγκιόζης Φαίδων,
Χαλκιδική: Από το λήθαργο στο ξύπνημα 35
- Ματαυτσής Κώστας,
Η εκπαίδευση στην Κασσάνδρα μετά το Χαλασμό 38
- Μουρμούρης Παναγιώτης,
Κασσαντρινά μασάλια: Η πιθαμέν' που έκρινε 39
- Αυγολούπης Ι. Σταύρος,
Πόσο ακίνητοι είμαστε καθώς καθόμαστε στην καρέκλα του σπιτιού μας! 40
- Κουτσός Σαραφ. Χρήστος,
Ήρθε ο έξυπνος ιός 43
- Τσίκουλας Γιάννης,
**«Τι χαμπάρια 'π' του παζάρ';»
«Τι καινούρια 'που σιαπέρα;»** 44
- Φυλαχτός Αθ. Χρήστος,
Μανιώ η Γαλατσάνα και το έθιμο της καμήλας 46
- Αγιορείτικα νέα 48
- Προκήρυξη Παγχάλκιδικού Μαθητικού Διαγωνισμού 50
- Η δράση του Συλλόγου μας 52
- Η δράση άλλων φορέων 52
- Πένθη - Νέα μέλη του Συλλόγου μας 54
- Οι χορηγοί μας 55
- Πρόσκληση Σύγκλησης Ετήσιας Τακτικής Γενικής Συνέλευσης 56
- Η χορηγία 57

Φιλολογική επιμέλεια : **Νίκος Κασσιανίδης**

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους. Υπενθυμίζεται ότι αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τους 9000 περίπου χαρακτήρες (χτυπήματα με τα κενά). Αυτό το τελευταίο παράκληση να τηρείται πιστά. Όσα κείμενα δεν φέρουν υπογραφή, συντάσσονται από τον εκδότη.

«ΕΝ ΜΕΣΩ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ»

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

Α'

Η έκδοση του παρόντος τεύχους του περιοδικού μας πραγματοποιείται στο μέσον του φοβερού 2ου κύματος της πανδημίας του κορονοϊού, του φονικού ιού που εδώ και δέκα μήνες απειλεί επικίνδυνα την ανθρωπότητα, χωρίς διακρίσεις. Εκατόμβες οι νεκροί σε όλον τον κόσμο, εκατομμύρια οι νοσούντες. Στη δίνη της πανδημίας και η Πατρίδα μας με δεκάδες χιλιάδες νοσηλεύομενους και χίλια και πλέον μέχρι στιγμής θύματα. Δυστυχώς η Θεσσαλονίκη μας έχει την αρνητική πρωτιά σε κρούσματα, διασωληνομένους και θανάτους!

Απαγορευτικά εξέδωσαν οι κυβερνήσεις όλων των κρατών και μαζί και η δική μας. Κλειστά είναι σχεδόν τα πάντα, οικονομία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, κοινωνική ζωή. Έρημες οι πόλεις και τα χωριά. Ελάχιστη η κίνηση. Μόνο η αγωνία και ο φόβος πλανιόνται παντού. Την ίδια ώρα, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τη διάρκεια της δοκιμασίας.

Η γενική απαγόρευση κάθε κοινωνικής και πολιτιστικής δραστηριότητας στο πλαίσιο της προστασίας των πολιτών από τη μεταδοτικότητα του ιού δεν μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη τη ζωή του Συλλόγου μας. Ο «ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ» οδηγήθηκε σε αναστολή των δράσεών του.

Όμως, οι άνθρωποι, όταν τους συνταράσσουν οι δοκιμασίες της ζωής, έχουν ανάγκη κάπου να ακουμπή-

σουν. Η συνέχιση της έκδοσης του «ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ» και η αποστολή του μέσα στην έξαρση του ιού στα μέλη και τους φίλους του Συλλόγου είναι μια πράξη ελπίδας. Είναι η επικοινωνία που τόσο έχουμε ανάγκη. Είναι το φως της γνώσης μέσα στην ομίχλη της απομόνωσης. Είναι οι αναμνήσεις μιας γλυκιάς ζωής που δεν τελείωσε, αλλά προετοιμάζεται για νέα, μεγαλύτερα και καλύτερα επιτεύγματα.

Μέχρι να ανταμώσουμε και πάλι ευφρόσυνα, εφαρμόζουμε με πειθαρχία όσα μας προτείνουν οι επιστήμονες και η πολιτεία. Φορούμε τις μάσκες, αποφεύγουμε την άσκοπη κυκλοφορία, τον συγχρωτισμό και τον συνωστισμό, και είμαστε βέβαιοι ότι πολύ γρήγορα και με τα εμβόλια που έρχονται, θα διαβούμε νικητές στην απέναντι όχθη.

Θα ανθίσει πάλι η ζωή του Συλλόγου μας, θα ανοίξουμε τα γραφεία μας, θα λειτουργήσουμε ξανά τα τμήματά μας, θα συμποσιασθούμε, θα διασκεδάσουμε, θα ταξιδέψουμε και η ζωή, προσωπική, οικογενειακή, κοινωνική, και συλλογική, θα πάρει τον κανονικό της ρυθμό.

Ως τότε, πέρα από τα ενημερωτικά sms και τα e-mail που στέλνουμε, συντροφιά θα σας κρατά το περιοδικό μας, που όσες δυσκολίες και αν παρουσιαστούν δεν θα πάψει να συντάσσεται, να κυκλοφορεί κάθε τρίμηνο και να κρατάει ζεστή την επαφή μεταξύ μας.

Β'

Το τεύχος αυτό (45ο,) λοιπόν, κατορθώθηκε να στηθεί και να κυκλοφορήσει με μεγάλη προσπάθεια κυρίως χάρη στους αγαπητούς αρθρογράφους, που πρόθυμα έστειλαν τις συνεργασίες τους.

Είναι αφιερωμένο στην Κασσάνδρα, όπως προηγούμενα τεύχη έχουν αφιερωθεί σε άλλες κωμοπόλεις, πρωτεύουσες δήμων και περιοχές της Χαλκιδικής.

Οι αφιερώσεις θα συνεχισθούν.

Ο σκοπός είναι ένας και μοναδικός. Να αναδειξουμε την ιστορία, την παράδοση, τον πολιτισμό και να ση-

κώσουμε όσο μπορούμε πιο ψηλά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε γωνιάς της ευλογημένης γης μας, της μάνας Χαλκιδικής.

Οι μοίρες προίκισαν σπάταλα τον τόπο μας με πλούσια προικιά: ανυπέρβλητο φυσικό κάλλος, πολλούς επιφανείς άνδρες, με πρώτον τον παγκόσμιο Αριστοτέλη, το παγκόσμιο χριστιανικό προσκύνημα, το Άγιον Όρος, και, φυσικά, τους κατοίκους, τους Χαλκιδικιώτες, που έχουν γράψει λαμπρή ιστορική πορεία ανά τους αιώνες.

Γ'

Τα φετινά Χριστούγεννα θα είναι διαφορετικά.

Θα μας λείψει και η ωραία Χριστουγεννιάτικη γιορτή που βιώναμε κάθε χρόνο στη ζεστή αίθυσά μας. Θυμάστε όλοι!

Όμως, όπως και να έχει, οι εκκλησιές μας και πάλι θα φωταγωγηθούν, οι καμπάνες θα σημάνουν και οι θεσπέσιοι ύμνοι: *Η Παρθένος σήμερα..., Χριστός γεννά-*

ται δοξάσατε..., Δεύτε είδομεν πιστοί πού εγεννήθη ο Χριστός... και τόσοι άλλοι, θα διαλαλήσουν στα πέρατα το μήνυμα που φέρνει η Γέννηση του Θείου Βρέφους και που έχουμε πιο πολύ ανάγκη σήμερα για την κάθαρση από την πανδημία, ώστε η Πρωτοχρονιά να ανατείλει ελπιδοφόρα με ΥΓΕΙΑ, που τόσο πολύ δοκιμάστηκε τον χρόνο που φεύγει.

ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ & ΚΑΛΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Το Δ.Σ.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ**ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΟΥ 1940
ΜΕ ΤΗΝ ΦΟΝΙΚΗ ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥ COVID-19**

ΓΙΑΝΝΗΣ Χ. ΚΑΡΑΜΙΧΟΣ

Φιλολόγος

Φέτος λόγω της φονικής πανδημίας δεν γιορτάσαμε την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου με τη λαμπρότητα των προηγούμενων χρόνων. Δεν πραγματοποιήθηκαν οι καθιερωμένες στρατιωτικές και σχολικές παρελάσεις, δεν εκφωνήθηκαν πανηγυρικοί λόγοι, δεν παιάνισαν οι φιλαρμονικές των δήμων, δεν μας υποδέχτηκαν οι ορθρινές εορταστικές ομοβροντίες των πυροβόλων όπλων, δεν παρασυρθήκαμε από τα επινίκια τραγούδια της Βέμπο, δεν ... δεν ...

Φέτος μαζί με τα λιτά και δοξαστικά στεφάνια καταθέσαμε και τις ψυχές μας, αναλογιζόμενοι πόσο πολύτιμο αγαθό είναι η ζωή που μας εξασφάλισαν το πάνδημο ΟΧΙ και η αυταπάρνηση όσων αντιμετώπισαν το θάνατο στα πεδία των μαχών και του χρέους.

Φέτος το ΟΧΙ της αντίστασης απέναντι στον ορατό εισβολέα και επίδοξο κατακτητή της χώρας μας συμπίπτει με το δραματικό ΟΧΙ στον αόρατο, ύπουλο και ανθρωποκτόνο ιό που βύθισε όλη την ανθρωπότητα στην απόγνωση, στο φόβο και την αβεβαιότητα.

Μέσα από το ΝΑΙ στην υπευθυνότητα και την αντίθεσή μας στην στείρα και άκρως επικίνδυνη άρνηση ορισμένων στην τραγική πραγματικότητα ξεπήδησε το πιο σθεναρό ΟΧΙ στο θάνατο και αφήσαμε τα συναισθήματά μας να ξεχειλίσουν από απεριόριστο σεβασμό και εκτίμηση στους μαχητές της πρώτης γραμμής: Πατρούς, νοσηλευτές, ερευνητές και όσους εμπλέκονταν στο χώρο της δημόσιας υγείας.

Το φετινό ΟΧΙ στον ιό απαιτεί την πλήρη σύμπλευση όλων μας με τον εξειδικευμένο επιστημονικό κόσμο και την πλήρη συναίσθηση της πρωτόγνωρης κατάστασης που βιώνουμε.

Πειθαρχώντας στην Καβαφική παρότρυνση περί χρέ-

ους οι πατεράδες μας φύλαξαν Θερμοπύλες και μέσα από μια αιματηρή διαδρομή βγήκαν στο φως. Το ίδιο οφείλουμε να πράξουμε κι εμείς στον ακήρυκτο και αιμοχαρή εχθρό αφήνοντας στο περιθώριο οποιαδήποτε επιθυμία καθοδήγησης από τρίτους. Η ατυχής συγκυρία μας κάνει να συνειδητοποιήσουμε ότι το ένοπλο ΟΧΙ του '40 βρίσκεται σε απόλυτη ταύτιση με αυτό της επιστημονικής φαρέτρας και της

εσωτερικής αφύπνισης για την εξόντωση του covid-19. Με την ανακάλυψη του εμβολίου ευτυχώς ξεκλειδώνει η πόρτα του εγκλεισμού για επιστροφή επιτέλους στην πολυπόθητη καθημερινότητά μας.

Το φετινό ΟΧΙ της απομόνωσης και της εσωτερικής αυτοκριτικής είναι όσο ποτέ επίκαιρο καθώς ενισχύει τη νοσταλγία μας για έναν ουσιαστικό και συμμετοχικό εορτασμό

της επόμενης επετείου μας που με την ταχύτητα του επείγοντος μας παιανίζει την αρχαιοπρεπή εντολή «Ιτε παίδες Ελλήνων».

Όπως η ευψυχία και η στέρεη βούληση του λαού μας σε περίοδο πολέμου γκρέμισε την έπαρση του αντιπάλου, έτσι και η θέλησή μας για ζωή και δημιουργία θα ξεπεράσει τον πανικό της πανδημίας χάρη στο φιλότιμο και την αυτοθυσία της λευκής μπλούζας καθώς και στην ατομική ευθύνη όλων μας.

Εύχομαι σε όλους περίσκεψη και περίσσευμα ψυχικής αντοχής για να βγούμε από το θανατηφόρο ΟΧΙ στη ζωή, στο ΝΑΙ για ζωή. Μην αφήσουμε τα όποια ψυχικά αποθέματα αισιοδοξίας να εξαντληθούν στο δρόμο για ανάκαμψη.

Στην απόδοση τιμής στους νεκρούς του '40 ας συμπεριλάβουμε με αυτή τη συγκυρία και τους ανθρώπους μας που χάνουν τη μάχη για τη ζωή εξαιτίας του θανατηφόρου ιού.

Στρατιώτες στο μέτωπο. 28η Οκτωβρίου 1940

ΠΙΝΟΕΣ ΚΑΙ ΣΜΙΞΕΙΣ, ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΟΞΕΣ ΑΝΕΣΠΕΡΕΣ, ΑΛΛΑΞΙΕΣ ΣΤΗ ΓΗ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΜΑΡΑΝΤΗ, ΣΤΗΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ ΜΟΥ

ΜΙΝΑ ΚΑΪΑΦΑ ΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ,
Αρχαιολόγος, Δρ. Αρχιτεκτονικής ΑΠΘ

Τρία τα μπόλια που 'χω...
να τα κεντρώσω προσπαθώ στο δεντρί της πατρίδας μου,
τ' αείζωο...

Άραγε πόση τέχνη θέλει
το μπόλιασμα με της πατρίδας τον κορμό, πόση...

Μαστόρικο το σφίνγωμα με την πατρίδα μου θα πρέπει.
Μνήμη για κείνους που απ' τα ψηλά αγναντεύουν.
Μήνυμα γι' αυτούς που θελήσαν τις ζωές μας καράβια
ανηολόγητα.

Γι' αυτό...
...μιας και οι καρδιές που ηύραμε στο διάβα ήτανε νούμε-
ρα μικρά να μας χωρέσουν...
για τούτο...
Κάλλιο, λέω, μπόλι και κορμός
να σφιχτοδεθούν με το μίτο των μύθων που σφραγίσαν
την όμορφη γη,
κάλλιο κεντράδι και δεντροκορμί
να ενωθούν με την οσμή του χρόνου, που αδιάκοπα ανα-
δύεται απ' τις εκκλησιές της,
να σμίξουν κάτω απ' το άφατο κλέος, που ξεχύνεται απ'
τους πετρόπυργους και τα οχυρά της,
γιατί τούτα όλα αξία αμάραντη έχουν.

Πάνω στη δέση σταξιές πρέπει να στάξω,
βγαλμένες απ' τον ιδρώτα, που 'χουν τα αρχαία γκρέμια
και τα παλιά αρχοντικά.
Πάνω στη δέση αλείμματα πρέπει ν' αλείψω,

Εγώ στα Νέα Μουδανιά μεγάλωσα... και πατρίδα
μες την καρδιά τα Μουδανιά μου είναι ακόμη, κι ας εί-
ναι τα χρόνια που 'φυγα από εκεί πολλά. Μιαν άσπα-
στη αλυσίδα από τρεις γενιές προσφύγων της Μικρασί-
ας αντάμωσα σαν πήγα εκεί, πέντε χρονών σχολιάρουδι.
Με αγκάλιασαν όλοι. Και τους αγκάλιασα κι εγώ... με
την ψυχή μου όλη! Με τους μικρότερους λουστήκα-
με παρέα του ζέφυρους τη νιότης, φουσήξαμε μαζί τους
μαϊστρους της εφηβοσύνης. Τώρα πάλι με τρόπους δι-
άφορους ανταλλάσσουμε καλημέρες γιατί είναι ανά-
γκη όμορφη μαζί και ανάπαυλα πάνω στη χλόη της νο-
σταλγίας για όσα μοιραστήκαμε. Με την πρώτη γενιά,
την πιο πονεμένη, προσέγγισα τις ρημαγμένες ζωές που

καμωμένα από τον κάματο, που κορφιάζουν τ' αρχαία
ρημάδια και τα παλιά μετόχια

Προσεχτικά πρέπει να βάνω τα κεντριά στη φλούδα, σαν
την ανασηκώσω,
όχι αργά μα στη σωστή την ώρα,
όχι αδέξια, μα με φροντίδα,
μη σχιστεί ο φλοιός, μη σπάσει το κεντρί...

Τρία τα μπόλια μου,
τρυφερά και καλοπελεκημένα...
μ' επιμέλεια να τα κεντρώσω προσπαθώ στα όμορφα γο-
νικά μου,
Τώρα που πρέπει
μη μείνουν ξερά και δε βλαστήσουν πα στο βαθύριζο δεντρί,
...και ύστερα, σα ξεμακρύνουν, πώς θα 'βρουν τον τόπο
τους για να μερώνουν...
Τώρα που πρέπει
μη ξεχαστούν και ξεθυμάνει η πατρίδα από τα μέσα τους
...και μετά, σαν αλαργεύσουν, πώς θα 'βρουν τα ριζώμα-
τά τους να γύρουν και να αναθυμηθούν...

Τρία τα μπόλια που 'χω,
νιόκοπα.
Να τα κεντρώσω προσπαθώ στο δεντρί της πατρίδας μου...
...της Φλέγγης, της Παλλήνης, της Κασσάνδρας...

Για το Γιώργο, τη Στυλιάνα, το Δημήτρη...
τα μπόλια μου...
Όλα τα πρότερα και όλα τα ακόλουθα...

καρφισώθηκαν μετά την άδικη φυγή λίγο πιο πάνω απ'
τον ισθμό και έκαμαν καινούρια πατρίδα σε τόπο σχε-
δόν άσφιγμο, στο Καργί Λιμάνι. Πλησίασα την ιστορία
του ξεριζωμού τους, όπως τη ζωντάνευαν τα χείλη της
γιαγιάς Μαγδαληνής τ' απογέματα στο σπίτι. Έζησα όλα
τα χρόνια με το ντέρτι που 'χαν για την παλιά τους γη,
που έγινε με τον καιρό και δικός μου σεβντάς. Μπόρεσα
έτσι κι έγινα κι εγώ, κάπως, κρίκος της αλυσίδας τους.
Και γι' αυτό ευλογημένη νιώθω! Τυλίχτηκα με τα χρόνια
από την ομορφιά της ψυχής τους, τη δύναμη να νικούν
τον πόνο και να ανακάμπτουν, το πείσμα τους να γιά-
νουν τις πληγές τους και να επιβιώνουν, το ζήλο τους να
προκόβουν όχι το πορτοφόλι μα πιότερο το μυαλό τους,

ζήλο που όμοιό του πιο νότια ποτέ δεν ήυρα. Για όλα τούτα, σαν με ρωτούν η πατρίδα μου ποια είναι τα Μουδανιά ψελίζουν πρώτα τα χείλη. Έτσι η καρδιά προστάζει, μια προσταγή που άθικτη στο χρόνο μένει... ύστερα, σαν ξυπνάει η λογική, βάζει στη γλώσσα το δικό της ορθό: Κασσανδρινή είναι η καταγωγή μου, Κασσάνδρα γράφει το μελάνι στα χαρτιά. Και τώρα για την Κασσάνδρα το μολύβι μου θα σύρω, να γράψω στίχους εύρωστους και λέξεις ταξιδεύτρες... Να γράψω γιατί την αγαπώ, να πω πώς στοιβάχτηκαν στο κορμί της οι στρώσεις της ιστορίας. Του χρόνου της το μπερντέ θ' ανοίξω, λίγο, και θα 'ναι σα να της δίνω κλεφτό, φευγαλέο φιλί.

Με μια κλωστή πενταστάδια κρέμασε η φύση την Κασσανδρινή γη από την υπόλοιπη Χαλκιδική. Σιμά στη Θεσσαλονίκη, ευλογία η γειτονία, μαζί και κατάρα... λέει η Ιστορία. «Νησί» την έκανε ο βασιλιάς Κάσσανδρος και μετά από μεταβολές διάφορες «νησί» είναι και τώρα, που πατιέται όχι με το σάλι, όπως παλιά, μα με τροχούς που με ταχύτητα περνούν τη γέφυρα που σκέπει τον «...διωρωρυγμένον ισθμόν...». Μια στάλα τόπος, χαμηλός και ήπιος στα βόρεια, πιο ψηλός και απότομος από τη μέση και κάτω, από τη φύση του φτιαγμένος από πετρώματα χαλαρά πάνω σε συμπαγή ανθρακική βάση. Πρώτοι στο γεωλογικό χρόνο οι ασβεστόλιθοι της Αγίας Παρασκευής με το θειούχο νερό κι ένα μικρό σπήλαιο στην τεκτονική τους. Η ανατομία τους απόσπυθο του μύθου της μάχης Θεών και Γιγάντων! Ένα ακόμη σπήλαιο κρύβεται στη βάση του απότομου πρानούς μπρος το ναό του Αμμωνα στην Καλλιθέα.

Με οκτώ πόλεις ακουμπισμένες γύρω στην ακτογραμμή στολίστηκε την αρχαιότητα η Παλλήνη. Η πρώτη, η Σκιώνη, γεννήθηκε στην αχλύ του θρύλου μαζί και της ιστορικής αλήθειας. Ποτίδαια, Άφυτις, Νεάπολις, Αιγή, Θέραμβος, Μένδη και Σάνη οι υπόλοιπες, σκόρπισαν τις δικές τους βαφές στα ξέφρενα χρόνια έως και την κλασική εποχή. Στην ελληνιστική, η αγέραστη δόξα του κράτους της Μακεδονίας θρονιάστηκε στον τόπο, που πορεύτηκε πλέον με νέα δεδομένα, που απαίτησαν τη συρρίκνωση των παλιών αποικιών και τη γένεση μικρών οικισμών κάτω από τη σκιά της πρωτεύουσας πόλης Κασσάνδρειας. Παράλληλες διαδρομές χάραξαν και τα ιερά, με εκείνα του Αμμωνα των Αφυταίων και του Ποσειδώνα των Μενδαιών, να σκορπούν το θάμβος τους ακόμη και σήμερα, από τα ερείπιά τους. Ποσειδώνας και Δήμητρα είχαν τις γωνιές τους στον ισθμό, στην Άρτεμη θυσιάζαν τα βράδια οι πολίτες της Σάνης, ενώ οι ήχοι απ' τη λύρα του

Απόλλωνα του Καναστραίου, στην επικράτεια της Θεράμβου, κρύβονται πια κάτω, αλλά και μέσα στο ξωκκλήσι του Άι Νικόλα στο ακρωτήρι. Χρόνους μετά οι Ρωμαίοι με κέντρο και πάλι την πόλη του ισθμού έσμιξαν πληθυσμό ντόπιο με νιόφερτους αποίκους, ξαναμοίρασαν τη γη και τη γέμισαν με μικρά ανοχύρωτα, συνήθως μεσόγεια, πολισμάτα και αγροικίες.

Μύθος σφραγίζει και την αλήθεια της νέας θρησκείας, που έχει πρωταγωνιστή τον Απόστολο Παύλο, φέρνοντάς τον στο αγίασμα της Φώκαιας θαυματοουργικά, για να μεταδώσει το μήνυμα της Χριστιανοσύνης. Με ωριόπλομο μαντήλι, θαρρείς, πήραν όλα τα δάκρυα των περασμένων αιώνων οι κάτοικοι τους πρώτους αιώνες μετά το Χριστό και άνθισαν τον τόπο τους, που φιλοξένησε την ομώνυμη νιογέννητη Επισκοπή, μέχρι που Γότθοι, Ούννοι και Σλάβοι ήρθαν, ποτάμια θερι-

μένα, για να τον πνίξουν. Βράδια άφωτα αφήνουν οι πηγές τα δρώμενα στη Χερσόνησο από τον 6ο έως τον 9ο αιώνα, που φαίνεται να ακολούθησε μοιραία τη ζοφερή τύχη της γειτονικής Θεσσαλονίκης.

Ο μεσαίωνας σεργιάνισε μάλλον σκυθρωπός τη στενή γη, που βρέθηκε από τον 10ο αιώνα με καινούρια ταυτότητα,

Κασσάνδρεια. Βασική συνιστώσα της φυσιογνωμίας της από τότε και μέχρι και την άφιξη των προσφύγων στην περιοχή του ισθμού, της Φώκαιας και της Καλλιθέας, ήταν τα αθωνικά μετόχια. Απλωμένα σχεδόν σε όλη την επιφάνεια, είχαν πύργους, ναούς, εργαστήρια και μύλους, στάβλους και λιοτρίβια, καλύβια και κολλιγόσπιτα ανάμεσα στα χωράφια και άλλαζαν συν τω χρόνω εκτάσεις και οριογραμμές ή ανανέωναν τα δικαία τους με ρυθμιστικά έγγραφα, κατάστιχα ληψοδοσίας, συμφωνητικά και ένα πλήθος από αυτοκρατορικά χρυσόβουλα. Σε χρόνους παράλληλους, Νορμανδοί, Σταυροφόροι, Καταλανοί, Σέρβοι, πειρατές, σκυλιά θαρρείς που στον ίδιο δίφθογγο αλυχτούσαν, δεν άφησαν τα δεινά του τόπου να βρουν αναπαμό.

Το 1430 Τούρκοι ήρθαν ορμητικοί και ανάλητοι να επιβάλλουν τη δική τους περπατησιά στο χρόνο και στις ζωές των υπόδουλων κατοίκων της Κασσάνδρας, που παρά τις χειμéricas μέρες που βίωσαν, πλήθαιναν, λόγω των μετοχιών, οργάνωναν χωρία ή ενίσχυαν τα ήδη υπάρχοντα, πάντα δε έβρισκαν τρόπο την πίστη τους να δυναμώσουν σε μικρές, κατάγραφες εκκλησιές, που οι περισσότερες έγιναν αποκαΐδια στο Χαλασμό. Κάποιες ελάχιστες, άγνωστο πώς, σωθήκανε, πρόνοια του Πλάστη. Έτσι, χαίρομαι κάθε που σιμώνω την Παναγιά

Αρχαιολογικός χώρος Μένδης

την Πλασταριώτισσα, στο χαμηλό ύψωμα του Καλανδρινού κάμπου, που απολαμβάνει την πορφύρα των δειλινών από τα 1619! Γεμάτη με το δέος της σιωπής των κατάγραφων τοίχων της, σπεύδω συνήθως στη Φούρκα να δω την Κοίμηση που στέφει τη χαμηλή ξυλόθυρα του Αγίου Αθανασίου, ίδιας εποχής, θυμούμενη παράλληλα και τα ζωγραφικά απομεινάρια της Παναγίας της Μαυρούτσας, αλλά και της Αγίας Τριάδας στην άκρη του Κασσανδρινού. Ύστερα, κουβαλώ την κατάνυξη που 'χω μαζέψει ίσαμε την Παναγία τη Φανερωμένη στη Σκιώνη, που η ιστορία της καθηλώνει και ο χρωματιστός διάκοσμος γοητεύει.

Με την πίστη τους υλικό πυράντοχο μες τη συνείδησή τους πορεύτηκαν οι υποδουλωμένοι Κασσανδρινοί έως το 21'. Έτσι μπόρεσαν και μάζεψαν γαλόνια θάρρους, ανάστημα ύψωσαν και κράτησαν πρώτοι αυτοί τη σκυτάλη της Ελληνικής Επανάστασης, αφήνοντας τις τελευταίες τους πνοές πίσω από το διατειχίσμα του ισθμού. Μια φλόγα δυνατή πάνω σε αγιοκέρι αξίζει να καίει παντοτινά για όλους τους, να τιμήσει το αίμα τους που χύθηκε κρουνός στα αμυντήρια. Μία ακόμη, το ίδιο δυνατή, πρέπει να ανάβει και για κείνους που έφυγαν και νόστησαν λίγο μετά δίνοντας στην πατρίδα μια δεύτερη ζωή.

Στο χαρτί συχνά μ' αρέσει να βλέπω την Κασσάνδρα, ακουμπισμένη νωχελικά στο γαλάζιο του Αιγαίου, με την... πλάτη στην Ολύμπια κορφή. Και τότε ξέρω ποιο θέλω να είναι το προικιό, που απ' αυτήν θα πάρω και θα αφήσω στα παιδιά μου, θα είναι ο τρόπος που καρφισώθηκαν οι αιώνες της στο καλαντάρι. Προικιό ακριβό, αφού περηφάνεια με κερνά, και όχι θημωνιές χολής. Τους αντίλαλους του παρελθόντος της θέλω να ντυθώ, να αφουγκραστώ τους ήχους της, και τα μουρμουρητά της μες το χρόνο να κοινωνήσω. Ευφραίνομαι όποτε σεργιανάω την Κασσάνδρα, όχι ολόκληρη, μα τις ακτές, τους όρμους, τα πευκοδάση, αλλά και τις παλιές γωνιές της, όσες κράτησαν τη φυσική ομορφιά και την παλιά αρχιτεκτονική. Σε κάποιες άλλες γειτονιές, σύγχρονες αταίριαστες, το κεφάλι μου αποστρέφω με λύπη και συνάμα κάμω την ευχή όσοι άχαρα τιμεντοθεριά της φύτεψαν, αλλότρια της φυσιογνωμίας της, να έχουν πια καταλάβει ότι έτσι στράγγισαν τη μαρμαρυγή που της χάρισε η φύση και ο χρόνος, και να μην το επαναλάβουν. Στα παλιά, στενά σοκάκια των Κασσανδρινών χωριών αρέσκομαι να τριγυρνάω, της Βάλτας, του Κασσανδρινού, της Καλάνδρας, της Αγίας Παρασκευής... μα πότε σε μένα αγαπημένα είναι τα λιθόστρωτα της Αθύτου, αφού εκεί μονάχα παρόν και παρελθόν είναι χέρι με χέρι τόσο πολύ ενωμένα, πιστοί συμμετοχοί στην φύσης την απόλυτη αρμονία. Την αίγλη των παλιών σπιτιών αναζητώ συχνά γιατί η θωριά τους με μεράννει. Δίπατα τα πιο πολλά, με περίτεχνες εισόδους με κερκέλια στα ανώγια τους και θυρόπορτες με φεγγίτες στα κατώγια τους. Άλλα έχουν ακόμη τα παλιά ασβεστώματα, άλλα

όχι, άλλα παραμένουν ακόμη ζωντανά ολοχρονίς, παρ'εμάς τα φουρναριά, τα βοηθητικά κτίσματα και τους παλιούς στάβλους, στολισμένα με μικρόφυλλους βασιλικούς στα μπαλκόνια να σκορπούν άρωμα και ευλογία. Άλλα πάλι αρκούνται στα πιο λίγα, και παίρνουν ζωή από τα πυρπολημένα φιλιά που τους δίνουν οι ένοικοί τους τα καλοκαίρια μοναχά. Άλλα χάσκουν βουβά, μαρμαρισμένα, καταντήματα του άσπλαχνου χρόνου, θύματα αδιαφορίας, ιδιοτελείας... ποιος ξέρει... Ας είναι... και τούτα ακόμη ιστορίες μπορούν και λένε σε όσους θέλουν να τις ακούνε.

Εγώ στα Μουδανιά μεγάλωσα, Θεού πρόνοια, τύχη αγαθή. Και για πατρίδα μου τα Μουδανιά πάντα λογάω... της καρδιάς πατρίδα... γιατί εκεί έχω ανθρώπους να αγαπώ, που κάμνουν στιλπνό το χαμόγελό μου. Μα πατρίδα μου πραγματική, ξέρω, η Κασσάνδρα είναι, που πιο σωστά Κασσάνδρεια να τη λέμε πρέπει. Πατρίδα της καρδιάς μου όχι τόσο, των προγόνων μου μοναχά, για τούτο και δική μου. Ανθρώπους εκεί να πεθυμήσω δεν έχω πια, παρά μια χούφτα μόλις, που σα μετρηθούν τα δάχτυλα των δυο χεριών μου ίσως να περισσεύουν... κι αυτό πλέον αρκετό μου είναι, μιας και τούτοι οι λίγοι φτάνουν να κρατούν γερά τα δεσμάτά μου με τον τόπο μου. Λίγο πιο μακριά ζω, μα πάντα την πατρώα γη αναθυμούμαι, που αρχίζει απ' τον ισθμό και φτάνει ίσαμε με το Κάνιστρο, ...με τον τρόπο που εγώ έχω επιλέξει. Την κοιτώ, και βλέπω το πεδίο της μάχης των γιγάντων και των θεών, το Φλεγραιό, απ' όπου ξεκίνησε ο μύθος, βλέπω την Παλλήνη των Ελλήνων του νοτιά που κόρφιασε σπλαχνικά τις αποικίες τους, τη γη του Φίλιππου του Μακεδόνα που την πήρε στο δικό του βασίλειο, αλλά και του Κασσανδρου που νέα πνοή της έδωσε με πόλη λαμπρή, τη γη που Ρωμαίους γέμισε και πρόκοψε και πάλι. Την κοιτώ, και βλέπω την Κασσάνδρα των αγιορείτικων μονών που άπλωσαν τα μετόχια τους για αιώνες απολαμβάνοντας τα δοσίματα των χωραφιών, των αλυκών του Γερανιού και του Γλαρόκαβου και των θαλασσών της, τη γη που οθωμανοκρατήθηκε και έγινε ο πυλώνας της λευτεριάς των Ελλήνων. Την κοιτώ, και βλέπω τη γη που κάηκε ολάκερη κι έμεινε χρόνια μοναχή να καρτεράει τα σκορπισμένα παιδιά της πίσω να έρθουν, βλέπω τη γη που πλούτισε με την προσφυγιά του 22', που 'δωσε τη δική της γλύκα στη ροδαυγή της σύγχρονης ιστορίας της. Την κοιτώ και βλέπω μια γη γιομάτη πια από μικρούς οικισμούς και δεκατέσσερα χωριά, και έχει οριστεί το πιο μεγάλο εκεί στη μέση τα σκήπτρα του δήμου να κρατά. Για όλα τούτα που κοιτώ και βλέπω, για τις αλλαξιές που της δώρισαν οι μοίρες, με χρώματα άλλοτε πλουμιστά και άλλοτε του ερέβους, τη φλόγα που ζεσταίνει στα μέσα μου για τούτη τη γη ξέπνοη δεν την αφήνω... γιατί όλα αυτά μαζί είναι η δική μου πατρίδα. Και θέλω την πιο ευφρόσυνη λέξη να βρω και να της δώσω... γιατί είναι η Φλέγρη, η Παλλήνη, η Κασσάνδρα μου... γιατί είναι η γη μου η ριζιμά...

ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ: ΕΝΑΣ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΜΕ ΠΛΟΥΣΙΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΑΠΕΙΡΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΑΡΑΣ

Δημοσιογράφος (ΕΣΗΕΜ-Θ)

Καθώς ταξιδεύεις πρωί - πρωί με το αεροπλάνο από Αθήνα προς Θεσσαλονίκη αρχίζει να αχνοφαίνεται δεξιά σου το Ποσειδί και σταδιακά αποκαλύπτεται ολόφωτη και χρυσίζουσα από τον ανατέλλοντα ήλιο ολόκληρη η χερσόνησος, σαν να βγαίνει από τον μύθο και την ιστορία, με ελαφρά υπόκρουση από τον γνωστό τραγούδι του Νίκου Παπάζογλου.

Η θεογονία της φύσης μπροστά μας. Και μιλάμε για θεογονία, καθώς η περιοχή αυτή είναι συνδεδεμένη με την παρουσία και την λατρεία θεϊκών μορφών, ιδιαίτερα του Ποσειδώνα, όπως φανερώνει το αρχαιότερο ιερό του, ερείπια του οποίου διασώζονται και σήμερα.

Και όσο πλησιάζεις βλέπεις την χερσόνησο της Κασσάνδρας να απλώνεται, αλλού με

δαντελένιες παραλίες και αλλού με βραχώδεις ακτές, τυλιγμένη με το γαλάζιο της θάλασσας και το καταπράσινο του δάσους, κάνοντας να ζηλεύουν άλλοι τόποι με διαφορετική ομορφιά, όπως λένε για το αδελφό «Χρυσοπράσινο Φύλλο», το ριγμένο στο πέλαγος...

Αναδεύοντας μνήμες, θρύλους, ιστορίες και αποφθέγματα μέσα από γραπτά κείμενα στεκόμαστε σε ένα, που αναφέρει:

Όταν έφτιαχνε ο δημιουργός τον κόσμο επεδίωκε την ισορροπία κλιματικών, γεωλογικών και γεωφυσικών παραγόντων με σκοπό την αέναη διατήρησή του με τέτοιους αναπαραγωγικούς ρυθμούς, ώστε να μην διογκώνεται εκρηκτικά, αλλά και να μην ερημώνεται σταδιακά.

Για την Κασσάνδρα επέλεξε την απόλυτη ισορροπία και έδωσε τα καλύτερα: Πλούσια βλάστηση, καταπράσινα δάση και πυκνούς θαμνότοπους, εύφορες μικρές εκτάσεις πέριξ των δασών, γόνιμα εδάφη για ελαιώνες και οπωροφόρα, υπέδαφος με πολύτιμο ορυκτό πλούτο, θαλάσσιες ζώνες με μεγάλη ποικιλία αλιευμάτων, μαγευτικές παραλίες, νερά (ακόμη και ιαματικά), μία μικρή λίμνη, αλλά και εξαιρετικό εύκρατο κλίμα.

Τι άλλο να θέλει ο άνθρωπος; Εκ πρώτης όψεως τίποτα. Θα μπορούσε να είναι ευτυχής και ευγνώμων προς τον δημιουργό. Θα μπορούσε να εκτιμά και να περιφρουρεί ως κόρη οφθαλμού τον μικρό του παράδεισο.

Είναι όμως έτσι; Ή μήπως η έμφυτη βουλμία και η ανεκπλήρωτη επιθυμία του ανθρώπου για την από-

κτηση περισσότερων αγαθών προξενούν ζημιά σε ένα τόσο όμορφο περιβάλλον;

Γεωγραφικά και γεωφυσικά στοιχεία

Αλλά πριν προχωρήσουμε στις ανθρώπινες παρεμβάσεις ας δούμε μερικά γεωγραφικά και γεωφυσικά στοιχεία, που συνθέτουν την όλη εικόνα:

Η χερσόνησος της Κασσάνδρας έχει ακτές μήκους 106 χιλιομέτρων,

(45 του Κορωναίου από την ανατολική πλευρά, 28 του Θερμαϊκού από την δυτική και 33 προς το νότο – βόρειο Αιγαίο)

Η διώρυγα της Ποτίδαιας, στο βόρειο άκρο, χωρίζει την Κασσάνδρα από τον κορμό της Χαλκιδικής, έτσι ώστε αυτή να αποκτά και νησιωτικό χαρακτήρα.

Η έκταση της χερσονήσου είναι 333,68 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ο μόνιμος πληθυσμός της 16.672 κάτοικοι, σύμφωνα με την απογραφή του 2011 (στοιχεία του Δήμου Κασσάνδρας).

Οι περιγραφές για το κάλλος της Χερσονήσου είναι άπειρες σε ελληνικά και ξένα μέσα ενημέρωσης, σε τουριστικούς οδηγούς και ιστότοπους.

Στην εξαιρετική ιστοσελίδα του Δήμου Κασσάνδρας αντικατοπτρίζεται η πιο αντιπροσωπευτική εικόνα;

«Η χερσόνησος της Κασσάνδρας είναι ένας τόπος ευλογημένος, ένα κομμάτι της πανέμορφης Χαλκιδικής, ένας επίγειος παράδεισος! Οι χρυσαφένιες αμμουδιές της, οι γραφικοί κολπίσκοι της, τα αρχοντικά σπίτια, τα περίτεχνα χειροποίητα υφαντά, η ξεχωριστή τοπική κουζίνα και το κρασί της, οι αρχαίοι θρύλοι και τα δημοτικά τραγούδια, τα πανηγύρια και οι γιορτές,

Δαντελωτή παραλία της Κασσάνδρας

συνθέτουν την 2.500 χρόνων ιστορία της.»

Αποτελεί πρόκληση μια περιδιάβαση για την περιγραφή του φυσικού περιβάλλοντος.

Αρχίζοντας από την Ποτίδαια η φύση προδίδει τις αρετές της, δείχνοντας δεξιά μας το τι μπορεί να κρύβει το πρώτο πόδι με τις υπέροχες αμμουδιές και την ζωηρή βλάστηση.

Αριστερά μας η Νέα Φώκεια με ανάλογης ομορφιάς ακτές και έναν υγρότοπο, που προστατεύεται ως περιοχή του Δικτύου NATURA.

Εδώ το τοπίο παίρνει την χαλκιδικιώτικη φυσιογνωμία με την καταγάλη θάλασσα, ενώ στην κορυφή του οικισμού δεσπόζει ο Ενετικός Πύργος που προσθέτει ιστορική διάσταση στην περιοχή.

Προχωρώντας δεξιά περνάμε την Σάνη, όπου γίνεται ένα εκπληκτικό αντάμωμα στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με θαλάσσιες ζώνες να μπαίνουν στη στεριά ως ορμίσκοι και οι λωρίδες γης να λούζονται από τα καθάρια νερά, υπό την προστασία των επιβλητικών πεύκων και την “υψηλή εποπτεία” του ιστορικού πύργου με το πλήθος των πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Πιο κάτω η Ελάνη με τους παραθεριστικούς οικισμούς και μετά η Σίβηρη με τον κοσμοπολίτικο λόγο της και την συνέχεια της δασικής ενότητας.

Ακολουθεί η Φούρκα με τον κάμπο της. Η πεδιάδα στην περιοχή της Φούρκας είναι η μεγαλύτερη και η πλέον εύφορη στην χερσόνησο της Κασσάνδρας.

Από το πρώτο μισό του 10ου αιώνα υπήρχε εκεί μτόχι της Μονής των Περιστερών, το οποίο λίγο αργότερα μεταβιβάστηκε στην αγιορείτικη Μονή Μεγίστης Λαύρας και αργότερα στη Μονή Ιβήρων.

Ποσειδί – ιερό του Ποσειδώνα

Και μετά φτάνουμε στο Ποσειδί της απόλυτης αυθεντικής ομορφιάς. Τι να περιγράψει κανείς; Τις αμμουδιές, το πανέμορφο δάσος ή το ακρωτήριο, λίγο πιο κάτω από το φοιτητικό κάμπινγκ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου;

Εδώ και το αρχαιότερο ιερό του Ποσειδώνα, στην περιοχή που κατά την αρχαιότητα ονομαζόταν Μένδη.

Ο ναός λειτουργούσε για περισσότερα από 1000 χρόνια, και υπάρχουν αναφορές σε αυτόν ακόμα από τον Θουκυδίδη και σε αγιορείτικα έγγραφα του 14ου αιώνα. Πιθανότατα κτίστηκε από τους Ερετριείς, οι οποίοι αποίκησαν τη Μένδη και είχαν προστάτη τους τον Ποσειδώνα.

Οι ανασκαφές έφεραν στο φως τέσσερα μεγάλα κτίρια: τον κυρίως ναό, δύο κτίρια εκατέρωθεν του ναού και ένα αψιδωτό κτίσμα στο ανατολικό μέρος αυτού. Το τελευταίο, που είναι και το αρχαιότερο, χρονολογείται από την πρωτογεωμετρική περίοδο (11ος-10ος αι. π.Χ.).

Δεξιά μικρές όμορφες κατοικίες και αμέσως μετά η Κλάνδρα και η Νέα Σκιώνη με το λιμανάκι της και τα ψαροκάϊκα.

Λουτρά της Αγίας Παρασκευής - Παλιούρι

Ακολουθούν τα ιαματικά λουτρά της Αγίας Παρασκευής. Στο σχετικό σημείωμα των διαχειριστών διαβάζουμε την υπέροχη περιγραφή:

«Από τα έγκατα της γης αναβλύζουν τα Ιαματικά νερά της Αγίας Παρασκευής. Με τη μοναδική σύσταση των χημικών στοιχείων που περιέχουν και τις σπάνιες θεραπευτικές τους ιδιότητες αναζωογονούν το σώμα και το πνεύμα».

Και τώρα στο μαγευτικό Παλιούρι με τις απόμερες ακτές και την αξαίσια ομορφιά, πριν και μετά τις εγκαταστάσεις του παλιού ξενοδοχείου ΞΕΝΙΑ. Το νοτιότερο άκρο της χερσονήσου, που όσο και αν “δέρνεται” από τα πελαγίσια κύματα δεν παύει να αποτελεί σημείο εκκίνησης για πολλά σκάφη προς τα νησιά του Βορείου Αιγαίου και των Σποράδων.

Η επόμενη διαδρομή προς βορρά είναι εξίσου όμορφη, με μικρές εκπλήξεις περιοχών σπουδαίου φυσικού κάλλους, όπως ο Γλαρόκαβος με τις λευκοκάθαρους ακτές του και το πυκνό δασύλλιο.

Ολόκληρη η σειρά των παραλιών από Πευκοχώρι, Χανιώτη, Πολύχρονο, Κρυσπηγή έως Καλλιθέα είναι ασύγκριτη σε ποιότητα νερών και όμορφο περιβάλλον. Ωστόσο η μεγάλη οικιστική ανάπτυξη, η πρόχειρη δημιουργία χώρων αναψυχής, beach bar και άλλων εμπορικών εκμεταλλεύσεων αποβαίνει σε βάρος της ποιότητας ζωής και των γνήσιων πλεονεκτημάτων του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο υγρότοπος της Μαυρόμπαρας

Από την διαδρομή αυτή επιλέγουμε ένα ξεχωριστό και μοναδικό σημείο της χερσονήσου, που είναι η λίμνη της Μαυρόμπαρας.

Ο υγρότοπος ανήκει διοικητικά στην κοινότητα Πολύχρονου και απέχει από τον οικισμό περίπου 5 χιλιόμετρα. Πρόκειται για μικρή λίμνη σε υψόμετρο 300 μέτρων από τη θάλασσα και είναι επιφάνειας ενός στρέμματος.

Η λίμνη είναι “αυτοτροφοδοτούμενη” από πηγές που εκτιμάται ότι βρίσκονται στα πρηνή και στον πυθμένα της. Το νερό δεν βρίσκει διαφυγή και κατά τον χειμώνα η λίμνη υπερχειλίζει.

Οι ντόπιοι μιλούν για μεγάλο βάθος της λίμνης ενώ σύμφωνα με πρόχειρες μετρήσεις υπολογίστηκε γύρω στα 5 μέτρα. Η δασική με πεύκα αλλά και η υδρόφιλη βλάστηση, η αυτοφυής ανάπτυξη φυτών, όπως η αγράμπελη, η φτέρη, ο κισσός, οι σκιεροί χώροι και η πανίδα δημιουργούν ένα θαυμάσιο τοπίο, που αξίζει να επισκεφθεί ο καθένας.

Στην Άφυτο της παράδοσης

Στο τέλος της προς βορράν διαδρομής κάνουμε σταθμό στην Άφυτο με τα πέτρινα σπίτια και τα καλντερίμια.

Το όνομα Άφυτος (Αφύτη, Άφυτις, Άφυτος) και Άθυτος εκφέρεται και με τους δυο τρόπους. Το πρώτο

"Άφυτος" υποδηλώνει ότι ο οικισμός δεν είχε έντονη βλάστηση και το δεύτερο όνομα (Άθυτος) υιοθετήθηκε με τα χρόνια. Παρά ταύτα η Άφυτος έχει εξαιρετική εικόνα από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος, γεμάτη με φυτά και λουλούδια. Από την πλατεία μάλιστα μπορεί κανείς να δει τον κόλπο της Κασσάνδρας (Τορωναίο), έως απέναντι στη Σιθωνία, παίρνοντας μια γενική αίσθηση της ομορφιάς ολόκληρης της Χαλκιδικής.

Οι περιοχές του δικτύου Natura

Με κοινή απόφαση των υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με αριθμό 50743/11.12.2017 και με τίτλο: «Αναθεώρηση εθνικού καταλόγου περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000», αναθεωρήθηκε ο εθνικός κατάλογος περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 στην χερσόνησο της Κασσάνδρας.

Έτσι τώρα είναι οι περιοχές:

- ΠΑΛΙΟΥΡΙ - ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ ΕΚΤΑΣΗ 16136,11

- ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΠΥΡΓΟΣ - ΟΡΜΟΣ ΚΥΨΑΣ - ΜΑΛΑΜΟ ΕΚΤΑΣΗ 1150,97

- ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΝΕΑΣ ΦΩΚΑΙΑΣ ΕΚΤΑΣΗ 439,58

Τα οικοσυστήματα της περιοχής βασίζονται στον Εθνικό Κατάλογο προστατευόμενων περιοχών του ΥΠΕΧΩΔΕ της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, σε στοιχεία της Ειδικής Χωροταξικής Μελέτης του Νομού Χαλκιδικής.

Ενδιαφέροντα φυσικά οικοσυστήματα εθνικής σημασίας στην περιοχή αποτελούν:

Ακρωτήριο Πύργος - Όρμος Κύψας: Αξιόλογος υγροβιότοπος και αμμοθύνες εθνικής σημασίας. Εντάσσεται στις περιοχές Natura

Γεράνι: Αξιόλογος υγροβιότοπος και αμμοθύνες, που εντοπίζεται στα βορειοανατολικά της περιοχής του υγροβιότοπου Πύργος.

Ενδιαφέροντα φυσικά οικοσυστήματα τοπικής σημασίας αποτελούν στην περιοχή:

Ακρωτήρι Κασσάνδρας: Υγροβιότοπος, σημαντικός για την ορνιθοπανίδα, τα αμφίβια ερπετά και την ιχθυοπανίδα.

Πύργος Σάνη - Ακρωτήρι Κασσάνδρας: Οι παραλίες με αμμοθύνες είναι σημαντικές για την σπάνια αλοφυτική βλάστηση και συνήθως συνδυάζονται με υγροβιότοπους.

Σπουδαίες δασικές εκτάσεις

Οι δασικές εκτάσεις στην Κασσάνδρα, που καλύπτονται από δενδρώδη και θαμνώδη βλάστηση κυρίως πεύκης, παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την πανίδα τους, χρίζουν προστασίας διότι γίνεται συστηματική εκμετάλλευση της ρητίνης, και παράλληλα αποτελούν περιοχές στις οποίες υπάρχει μελισσοκομία:

Δάσος Σταυρονικήτα, περιοχή Νέα Φώκαιας.

Δασική έκταση βόρεια του οικισμού της Νέα Φώκαιας.

Δάσος νοτιοανατολικά του οικισμού του Κασσανδρινού.

Ολόκληρη η χερσόνησος της Κασσάνδρας χαρακτηρίζεται ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με την έννοια ότι διαθέτει κατά μήκος δασωμένα σημεία, που απολήγουν στη θάλασσα.

Σημαντικές περιοχές αποτελούν:

Η Άφυτος

Η Νέα Φώκαια

Η Περιοχή Πύργος-Όρμος Κύψας - Μάλαμο

Καταστροφές από πυρκαγιές

Τόσο ο δασικός πλούτος, όσο και γενικότερα το φυσικό περιβάλλον της Κασσάνδρας δοκιμάζεται κατά καιρούς από διάφορες αιτίες, όπως είναι οι πυρκαγιές, οι πλημμύρες και η οικιστική ανάπτυξη, που τις περασμένες δεκαετίες είχε λάβει και άναρχα χαρακτηριστικά.

Χιλιάδες στρέμματα δάσους έχουν καεί στο παρελθόν με ανθρώπινη υπαιτιότητα. Μια από τις πιο μεγάλες πυρκαγιές ήταν το 2006, όταν είχαν καεί 77 τετραγωνικά χιλιόμετρα δάσους. Τα δύο μέτωπα της φωτιάς είχαν εκδηλωθεί στην Καλάνδρα, στη Νέα Σκιώνη και την Αγία Παρασκευή.

Επίσης από τις μεγάλες πλημμύρες των τελευταίων χρόνων σημειώθηκαν μεγάλες καταστροφές στη βόρεια πλευρά της Κασσάνδρας.

5.000 στρέμματα καλύφθηκαν από το μπετόν

Ελάχιστα στρέμματα κάλυπταν τα κτήρια στα παράλια της Κασσάνδρας Χαλκιδικής πριν από 65 χρόνια. Τα τελευταία χρόνια το τσιμέντο έχει καλύψει σχεδόν 5.000 στρέμματα. Αυτό προέκυψε από χαρτογράφηση της περιοχής η οποία εκπονήθηκε από επιστήμονες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του WWF Ελλάς στο πλαίσιο του προγράμματος «Το Μέλλον των Δασών».

Η φωτοερμηνεία των αεροφωτογραφιών των ετών 1945, 1960, 1971 και 2007 έδειξε ότι το 2009 οι κατοικίες, οι τουριστικές εγκαταστάσεις, τα δίκτυα και οι υποδομές που τα συνοδεύουν (π.χ. μαρίνα) καταλαμβάνοντας εκτάσεις οι οποίες το 1945 ήταν γεωργικές (σε ποσοστό 61,2%), δάση (18,7%) ή καλύπτονταν από χαμηλή φυσική βλάστηση (10,8%). Επίσης οικοδομήθηκαν παράκτια υγροτοπικά και αμμοθινικά οικοσυστήματα.

Στη Σάνη περίπου το ένα τέταρτο των γεωργικών εκτάσεων μετατράπηκαν σε τεχνητές επιφάνειες. Οι μεγάλες αλλαγές στην Κασσάνδρα εντοπίζονται προς το τέλος της δεκαετίας του 1970, αλλά και αργότερα.

Ειδικότερα, στην Κασσάνδρα τα τελευταία 65 χρόνια μετατράπηκαν:

- από δάση σε οικισμούς: 901 στρέμματα

- από εκτάσεις χαμηλής φυσικής βλάστησης σε οικισμούς: 520 στρέμματα

- από αγροτικές εκτάσεις σε οικισμούς: 2.943

στρέμματα

– από υδάτινες εκτάσεις σε οικισμούς: 30 στρέμματα.

Επίσης, σε οικισμούς μετατράπηκαν 415 στρέμματα διαφόρων άλλων εκτάσεων, όπως άγονες και βραχώδεις περιοχές, παράκτιες εκτάσεις, παραλίμνιες εκτάσεις που καλύπτονται από άμμο κ.ά.

Το οδικό δίκτυο και οι προοπτικές

Το μεγαλύτερο πρόβλημα, όμως, που επηρεάζει αρνητικά το περιβάλλον, είναι η έλλειψη σύγχρονου οδικού δικτύου. Οι υπάρχοντες δρόμοι περιμετρικά της χερσονήσου δείχνουν εικόνες παρακμιακών υποδομών και συμβάλλουν όχι μόνο στην ταλαιπωρία κατοίκων και επισκεπτών, αλλά και στη ρύπανση του περιβάλλοντος.

Ειδικά η διαδρομή από το Παλιούρι έως την Ποτίδαια τους θερινούς μήνες αποτελεί μεγάλη δοκιμασία για οδηγούς και επιβάτες, ιδιαίτερα τα Σαββατοκύριακα.

Άνθρωποι, που μελετούν τις σύγχρονες προτάσεις

για την ανάπτυξη περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους στην Ευρώπη συνιστούν δράσεις ήπιων μορφών σε όλα τα επίπεδα.

Βασική κατεύθυνση είναι η οργάνωση των οικισμών με τις απαραίτητες υποδομές και λειτουργίες, η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, των οικοσυστημάτων και των παράκτιων και ορεινών περιοχών και των περιοχών εκτός σχεδίου. Προτείνεται η οργάνωση των χρήσεων γης, η οργάνωση πάρκων μεταλλευτικών δραστηριοτήτων και η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα αξιοποιούν τον φυσικό πλούτο της περιοχής.

Και στην Κασσάνδρα μπορούν να γίνουν πολλά ακόμη, χωρίς να χαλάσει το πρόσωπό της, αφού ο δημιουργός έδωσε απλόχερα σε τούτο τον τόπο την φυσική ομορφιά, έτσι που να δικαιώνεται η άποψη του Πλάτωνα, ότι “η ομορφιά είναι προνόμιο της φύσης”.

(Με πληροφορίες από: ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ/ ΙΣΤΟΤΟΠΟ ΔΗΜΟΥ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ)

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

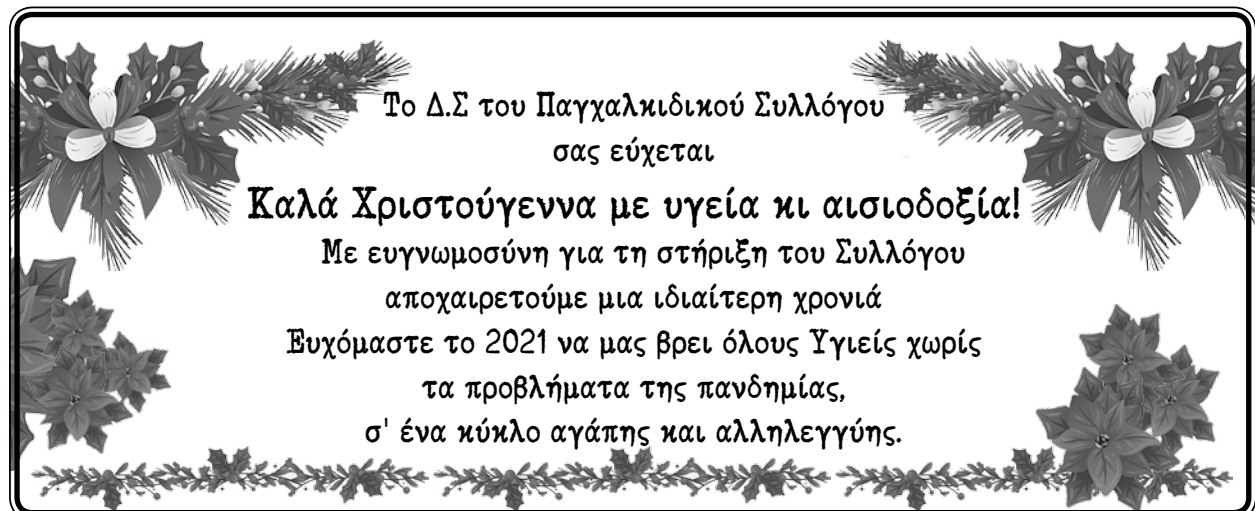
Η συνεχώς αυξανόμενη ένταση των μέτρων λόγω του κορωνοϊού συνετέλεσε από το Φεβρουάριο στη διακοπή των εκδηλώσεων του Συλλόγου μας, των εκδρομών, τη λειτουργία των τμημάτων και γενικά της επικοινωνίας μας. Η αποστολή μηνυμάτων sms και e-mail και η έκδοση του Παγχαλκιδικού Λόγου, κρατούν ζωντανή την επαφή μας, μέχρι να επανέλθουμε στην κανονικότητα.

Επειδή όμως τα έξοδα του Συλλόγου τρέχουν και είναι σημαντικά, παρακαλούμε να φροντίσετε για την καταβολή των συνδρομών ετών 2019 και 2020, ΕΥΡΩ 30 (όσοι οφείλουν) διότι οι συνδρομές είναι η μοναδική πλέον πηγή εσόδων του Παγχαλκιδικού. Το ποσό των Ευρώ 30 παρακαλούμε να καταβληθεί ηλεκτρονικά ΣΤΟΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ **ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

IBAN: GR 8001712330006233040032572

ΛΑΜΒΑΝΟΥΜΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΝΟΥΜΕ ΣΠΙΤΙ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΟΙ ΚΩΜΟΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ

Προγραμματιστής, αναλυτής και τεχνικός Η/Υ

Μετά από πολλά χρόνια έρευνας, συναντώντας κυρίως ανθρώπους που έχουν συγκεντρώσει ιστορικό και λαογραφικό υλικό για τον τόπο τους, αλλά χρησιμοποιώντας και εκδόσεις που αφορούν τα συγκεκριμένα μέρη, παρουσιάζονται εδώ, πολύ συνοπτικά, ιστορικά στοιχεία καθενός από τα 15 χωριά της χερσονήσου της Κασσάνδρας, τα οποία (πλην της Ν. Ποτίδαιας) ανήκουν στον ευρύτερο Καλλικρατικό Δήμο Κασσάνδρας με έδρα την Κασσάνδρεια. Για τα χωριά που έχουν τη σήμανση (*), δεν κατέστη ακόμα δυνατή η επιτόπια έρευνα, αλλά αντλήθηκαν πληροφορίες από διάφορες έντυπες και ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις. Τα υπόλοιπα χωριά έχουν παρουσιαστεί πιο αναλυτικά σε διάφορα τεύχη της εφημερίδας του πολιτιστικού συλλόγου Παλαιοκάστρου, "Τα Αηδόνια".

Νέα Ποτίδαια

Βρίσκεται στην αρχή της χερσονήσου σε υψόμετρο 20 μ. Απέχει 33 χλμ. από τον Πολύγυρο και 71 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 1557 κατοίκους.

Το όνομα το πήρε από την αρχαία Ποτίδαια που βρισκόταν στη θέση αυτή.

Για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν δύο εκδοχές. Η πρώτη εκδοχή είναι πως αρχικά η πόλη λεγόταν Ποσειδαια, από τον θεό Ποσειδώνα

και με τον καιρό παραφράστηκε και έγινε Ποτειδαια. Η δεύτερη από το απαρέμφατο του αορίστου ποτειδείν (προσειδείν) του ρήματος προσωρώ που σημαίνει το μέρος από όπου μπορείς να έχεις μεγάλη και πανοραμική ορατότητα.

Ήταν αποικία των Κορινθίων χτισμένη από τον 7ο αιώνα π.Χ. Το 357 π.Χ. καταλήφθηκε από τον Φίλιππο Β΄ και καταστράφηκε ολοσχερώς. Κατά τα ρωμαϊκά χρόνια ανοικοδομήθηκε από τον Κάσσανδρο και ονομάστηκε Κασσάνδρεια. Στα Βυζαντινά χρόνια η πόλη αναφέρεται με το όνομα Χάνδακας και είναι η περίοδος που χτίζεται το τείχος. Επί Τουρκοκρατίας, που ο τόπος έχει πλέον ερημωθεί, αναφέρεται με

το όνομα Πόρτες. Το όνομα το πήρε από δυο μεγάλες πύλες (πόρτες) που υπήρχαν στην πλευρά του τείχους της διώρυγας. Η μία πόρτα μάλιστα, σωζόταν μέχρι πριν λίγα χρόνια και ήταν στο μέσον της διώρυγας, στο ύψος του σημερινού δημοτικού σχολείου. Σε αυτήν την περίοδο, υπάρχουν μόνο δύο μετόχια. Το Καπού μετόχι (Καπού=πόρτα), της μονής Δοχειαρίου και το μετόχι της μονής Σίμωνος Πέτρας.

Το σημερινό χωριό δημιουργήθηκε το 1922 από τους πρόσφυγες που ήρθαν κυρίως από την Ανατολική Θράκη και από τα χωριά Γάνος, Χώρα, Πλάτανος, Περίσταση, Ραιδεστός, Καλλιπολη, Πάνιδος και Μαρμαράς.

Αξιοθέατα του χωριού: Είναι η διώρυγα και τα τείχη που σώζονται κατά μήκος αυτής, με ένα τμήμα πύργου στον Θερμαϊκό κόλπο.

Ο ναός των Ταξιαρχών στο Καπού μετόχι, χτισμένος περίπου το 1580, ο οποίος καταστράφηκε με το ολοκαύτωμα της Κασσάνδρας και ξαναχτίστηκε το 1870.

Τα ερείπια ενός μεγάλου ανεμόμυλου κτίσμα και αυτό του μετοχιού.

(Τεύχος 14-Σεπτέμβριος 2007)

Νέα Φώκαια

Βρίσκεται στην πλευρά του Τορωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 22 μ. Απέχει 45 χλμ. από τον Πολύγυρο και 83 χλμ.

από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 1955 κατοίκους.

Το όνομα το πήρε από την Φώκαια της Μικράς Ασίας και όσο για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν διάφορες εκδοχές. Η πιθανότερη είναι πως η θαλάσσια περιοχή της ήταν πέρασμα αλλά και τόπος αναπαγωγής της μεσογειακής φώκιας.

Η παλιότερη αναφορά που υπάρχει για το χώρο είναι σε χρυσόβουλο του 1407 του Ιωάννη Παλαιολόγου Ζ΄.

Με το όνομα Άγιος Παύλος αναφέρεται στα χρόνια της τουρκοκρατίας, επειδή όλη η περιοχή που χτίστηκε το σημερινό χωριό ήταν μετόχι την μονής Αγί-

Χάρτης της Κασσάνδρας

ου Παύλου.

Πριν το χτίσιμο του σημερινού χωριού, όλες οι γύρω περιοχές ήταν μετόχια διαφόρων μονών του Αγίου Όρους. Μετόχι Αγίου Παύλου στην παραλία, μετόχι Εσφιγμένου, Καρακάλου και Διονυσίου στην ενδοχώρα και μετόχι Σταυρονικήτα στον χώρο των σημερινών αγροτικών φυλακών.

Το χωριό χτίστηκε το 1924 από πρόσφυγες που ήρθαν από την Παλιά Φώκαια και Νέα Φώκαια της Μικράς Ασίας αλλά και από τα γύρω χωριά Γκερένκοϊ, Σερέκοϊ, Μπάγαρας, Κόλντερε και Σουβουτζούκια.

Αξιοθέατα του χωριού: Ο βυζαντινός πύργος, κτίσμα του 14ου αιώνα, με την εκκλησία των Δώδεκα Αποστόλων (1868) και τα κολιγόσπιτα από το μετόχι του Αγίου Παύλου.

Η σπηλιά με το Αγίασμα του Αγίου Παύλου.

Ο βυζαντινός πύργος στον λόφο της Σάνης.

Οι αναστηλωμένες εκκλησίες του Τιμίου Προδρόμου στο μετόχι Διονυσίου και της Ευαγγελίστριας στο μετόχι Εσφιγμένου, κτίσματα περίπου του 1830.

Μέσα στον οικισμό σώζονται μερικά σπίτια του εποικισμού.

(*Τεύχος 19-Δεκέμβριος 2009*)

Άφυτος

Βρίσκεται στην πλευρά του Τωρωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 59 μ. Απέχει 50 χλμ. από τον Πολύγυρο και 88 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 1345 κατοίκους.

Το όνομα το πήρε από την αρχαία πόλη Άφυτις. Για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν δύο εκδοχές. Η πρώτη εκδοχή είναι από την ύπαρξη κάποιου επιφανούς ανδρός, του Αφύτewς. Η δεύτερη εκδοχή είναι εξ αιτίας της αφθονίας των φυτών που υπήρχαν στην περιοχή, (το γράμμα Α στην αρχή της λέξης δεν είναι στερητικό αλλά θαυμαστικό).

Η Άφυτις αναφέρεται από τον Θουκυδίδη τον 6 π.Χ. αιώνα. Για πολύ μεγάλο μετέπειτα χρονικό διάστημα χάνονται τα ίχνη της και την ξανασυναντάμε πλέον σε αγιορείτικα έγγραφα του 14ου αιώνα με την ονομασία «Άφετος».

Το σημερινό χωριό με την χωροταξία που υπάρχει μέχρι τις μέρες μας πρέπει να δημιουργήθηκε μετά το 1827 και τη επιστροφή των κατοίκων από το ολοκαύτωμα της Κασσάνδρας στην επανάσταση του 1821.

Αξιοθέατα του χωριού: Η Άθυτος είναι από τα ομορφότερα χωριά της Χαλκιδικής διατηρώντας στο σύνολό της ανέπαφο τον παραδοσιακό ιστό της.

Χαρακτηριστική είναι η αρχιτεκτονική των σπιτιών του χωριού των κτισμένων με τον ντόπιο πωρόλιθο. Από τα παλαιότερα σπίτια σήμερα σώζονται του Κατσάνη (1860 περίπου), του Παπαβασιλείου (1864), του Γαλάνη (1876), του Αλετρά (1889 το οποίο σήμερα λειτουργεί ως λαογραφικό μουσείο), του Κ. Αθανασιάδη (1898).

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου κτίσμα του 1859, ο ναός του Αγίου Γεωργίου που κτίστηκε το 1867 στο μετόχι της Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας, το εξωκλήσι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου το 1885 και το εξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου το 1903.

Υπάρχουν τρεις παλιές πηγές, της Βρυσίτσας, της Μουδουνού και του Μπαμπακιλέτ.

Από τις θέσεις Βράχος και Κουτσόμυλος έχουμε πανοραμική θέα προς την Σιθωνία και των Τωρωναίων κόλπο.

(*Τεύχος 15-Δεκέμβριος 2007*)

Καλλιθέα*

Βρίσκεται στην πλευρά του Τωρωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 52 μ. Απέχει 53 χλμ. από τον Πολύγυρο και 91 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 881 κατοίκους.

Το όνομα δόθηκε το 1946 εξ αιτίας της ωραίας θέας που έχει. Πριν λεγότανε Μάλτεπε (=λόφος των θησαυρών), από τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν εδώ και ήρθαν από το ομώνυμο χωριό της θάλασσας του Μαρμαρά, σήμερα προάστιο της Κωνσταντινούπολης στην ασιατική πλευρά.

Αξιοθέατα του χωριού: Στην παραλιακή ζώνη υπάρχει το ιερό του Διονύσου και των Νυμφών (8ο αιώνα π.Χ) και το ιερό του Άμμωνα Δία (5ο αιώνα π.Χ). Στη θέση Σωλήνας ανακαλύφθηκε παλαιοχριστιανική βασιλική, η οποία χρονολογείται από τον 6ο αιώνα. Η εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα (1865), απομεινάρια μετοχιού του ομώνυμου ρώσικου μοναστηριού. Σώζονται λίγα προσφυγικά σπίτια.

Κρυσπηγή*

Βρίσκεται στην πλευρά του Τωρωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 164 μ. Απέχει 58 χλμ. από τον Πολύγυρο και 96 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 881 κατοίκους.

Το όνομα δόθηκε το 1955, χάρη στην κοινοτική βρύση που υπάρχει στην νότια πλευρά του χωριού. Το παλιό όνομα ήταν Παζαράκια και οφείλεται στο γεγονός ότι εκεί παζάρευαν οι Τούρκοι την πώληση των αιχμαλώτων γυναικόπαιδων.

Αξιοθέατα του χωριού: Σώζονται μερικά πετρόκτιστα σπίτια στον παλιό οικισμό. Η φυσική πηγή νερού, χτισμένη πάνω σε μια προϋπάρχουσα, μαζί με τον διαμορφωμένο περιβάλλοντα χώρο. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανακάλυψη απολιθωμάτων, μετά από παλαιοντολογικές ανασκαφές που έγιναν στην ευρύτερη περιοχή. Η Κρυσπηγή αποτελεί έδρα του Παιδαγωγικού Κέντρου Επιμόρφωσης, που ίδρυσαν το ζεύγος Τσίγκλερ.

Πολύχρονο*

Βρίσκεται στην πλευρά του Τωρωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 30 μ. Απέχει 64 χλμ. από τον Πολύγυρο και 102 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 1006 κατοίκους.

Για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν δύο εκδοχές. α) Από το πολύς + χρόνος, βασισμένο στην πολυετή ύπαρξή του. β) Παράφραση του αρχικού ονόματος "Πολύχρω", που είχε δοθεί χάρις των πολλών λουλουδιών που υπήρχαν εκεί.

Αξιοθέατα του χωριού: Η εκκλησία της Γέννησης του Χριστού, η οποία χρονολογείται από το 1863. Η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου χτισμένη το 1912. Στα 3 χλμ. από το Πολύχρονο και σε υψόμετρο 200 μ. υπάρχει η λίμνη Μαυρόμπαρα, η οποία προστατεύεται από διεθνείς συνθήκες. Στην ίδια περιοχή βρίσκεται και το εξωκλήσι του Αγίου Προκοπίου.

Χανιώτη*

Βρίσκεται στην πλευρά του Τορωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 9 μ. Απέχει 68 χλμ. από τον Πολύγυρο και 106 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 1754 κατοίκους.

Για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν δύο εκδοχές. Η μια λέει πως ο πρώτος κάτοικος του χωριού ήταν από τα Χανιά της Κρήτης. Η άλλη ότι ήταν ένας χανιτζής, δηλαδή χανιώτης που διατηρούσε ένα χάνι (πανδοχείο) στην περιοχή.

Αξιοθέατα του χωριού: Η περιοχή που ήταν κτισμένο το παλιό χωριό, στην οποία υπάρχουν χαλάσματα παλιών σπιτιών και της ενοριακής εκκλησίας. Στην ίδια θέση, γύρω στο 1930, χτίστηκε το εξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου.

Πευκοχώρι*

Βρίσκεται στην πλευρά του Τορωναίου κόλπου και σε υψόμετρο 18 μ. Απέχει 71 χλμ. από τον Πολύγυρο και 109 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 2108 κατοίκους.

Το όνομα του χωριού είναι μεταγενέστερο και οφείλεται στο πευκόδασος που το περιβάλλει. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας και στις αρχές του 19ου αιώνα, αναφέρεται με το όνομα Καψόχωρα. Προφανώς αυτή τη περίοδο να υπήρξε καταστροφή του από πυρκαγιά. Κατά μια άλλη εκδοχή από την πολύ ζέστη (κάψα), που έχει η περιοχή.

Αξιοθέατα του χωριού: Ό,τι έχει μείνει από τον παραδοσιακό ιστό μαζί με την κεντρική πλατεία. Οι πετρόχτιστες εκκλησίες του Αγίου Αθανασίου (1843), Αγίου Δημητρίου και Αγίου Γεωργίου (1868) στο παλιό τμήμα του οικισμού. Το φυσικό λιμάνι του Γλαρόκαβου. Η εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής στον Γλαρόκαβο. Ο ανεμόμυλος, απομεινάρι από το μετόχι "Άντερ" της Μονής Ιβήρων. Το Μοναστήρι Οσίου Ιωάννη του Ρώσου. Η εκκλησία της Γεννήσεως Ιωάννου Προδρόμου (1730).

Παλιούρι*

Βρίσκεται στην ενδοχώρα του νότιου άκρου της χερσονήσου σε υψόμετρο 137 μ. Απέχει 76 χλμ. από τον Πολύγυρο και 114 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 867 κατοίκους.

Η ονομασία οφείλεται στα παλιούρια, αγκαθωτούς θάμνους, που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα για την περιφραγή των σπιτιών. Υπάρχει και μια άλλη εκδοχή, ότι προέρχεται από το "Παλαιώριον", εξ αιτίας της θέσης που μπορεί να ελέγχει πανοραμικά την θαλάσσια περιοχή.

Αξιοθέατα του χωριού: Αρκετά πέτρινα σπίτια που έχουν διατηρηθεί μέσα στον οικισμό. Ο ενοριακός ναός του Αγίου Γεωργίου, κτίσμα του 1870. Το ακρωτήριο Κάνιστρο που αποτελεί προστατευμένη περιοχή με την συνθήκη Natura 2000. Το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου στο Κάνιστρο χτισμένο 1865.

Αγία Παρασκευή

Βρίσκεται στην ενδοχώρα του νότιου άκρου της χερσονήσου σε υψόμετρο 230 μ. Απέχει 81 χλμ. από τον Πολύγυρο και 119 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 292 κατοίκους.

Το όνομα οφείλεται στην ομώνυμη εκκλησία της Αγίας Παρασκευής. Περίπου στα μέσα του 18ου αιώνα, γύρω από αυτήν την εκκλησία, μεταφέρθηκαν και εγκαταστάθηκαν οι κάτοικοι των γύρω μικρών οικισμών, (τα λεγόμενα "καθίσματα" από τους ντόπιους), εξ αιτίας των πειρατικών επιδρομών. Μαζί με τους κατοίκους που υπήρχαν εκεί, δημιούργησαν τον κεντρικό πυρήνα του χωριού.

Κοντά και δυτικά από το χωριό υπάρχει ένας μικρός οικισμός, τα Ρωμαίικα, ο οποίος έχει εγκαταλειφθεί.

Αξιοθέατα του χωριού: Η Παναγία στα δέντρα και η Αγία Τριάδα, δυο παλιά πετρόκτιστα εξωκλήσια του 19ου αιώνα.

Λουτρά. Είναι το επίγειο της Αγίας Παρασκευής και απέχει από αυτήν 5 χλμ. Ονομάστηκαν έτσι το 1940, μετά από την ανακάλυψη και συστηματική αξιοποίηση της ιαματικής πηγής.

Η αρχική τους ονομασία ήταν Άγιος Νικόλαος Λεόντιος, εξαιτίας ενός μοναχού που είχε κατασκευάσει εκεί ένα μικρό μοναστήρι. Μέχρι πριν λίγα χρόνια ήταν το μοναδικό μέρος από όπου γινόταν η συγκοινωνία με το χωριό. Επίσης από εδώ εμπορεύονταν με τα καΐκια θειάφι, μέλι και λάδι.

(Τεύχος 10-Σεπτέμβριος 2006)

Νέα Σκιώνη*

Βρίσκεται στην πλευρά του Θερμαϊκού κόλπου και σε υψόμετρο 6 μ. Απέχει 79 χλμ. από τον Πολύγυρο και 115 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 826 κατοίκους.

Το όνομα το πήρε από την αρχαία πόλη της Σκιώνης. Το χωριό άρχισε να μεταφέρεται το 1918 σ' αυτό το σημείο, όπου υπήρχαν ψαράδικες καλύβες. Το αρχικό χωριό ήταν χτισμένο σε υψόμετρο 200 μέτρων στα ΒΑ και ονομαζόταν Τσαπράνι. Εγκαταλείφθηκε από το 1930 και μετά.

Αξιοθέατα του χωριού: Ο ναός της Παναγίας Φα-

νερωμένης, που χρονολογείται από τον 16ο αιώνα και βρίσκεται 2 χλμ. από το χωριό, προς την Μόλα Καλύβα. Τα απομεινάρια του παλιού χωριού Τσαπράνι, σε απόσταση 3,5 χλμ. Στον χώρο αυτό υπάρχουν και τρεις εκκλησίες, της Αγίας Τριάδας (1867), της Αγίας Αναστασίας και του Αγίου Αθανασίου.

Καλάνδρα

Βρίσκεται στην πλευρά του Θερμαϊκού κόλπου και σε υψόμετρο 59 μ. Απέχει 68 χλμ. από τον Πολύγυρο και 104 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 676 κατοίκους.

Για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν δύο εκδοχές. α) Σε έγγραφο που βρέθηκε στη μονή Χιλανδαρίου αναφέρεται πως η περιοχή ανήκε σε ένα μεγάλο κτηματία ονόματι Καλανδρέας. β) Τα περισσότερα κτήματα της περιοχής ήταν μετόχια της μονής Χιλανδαρίου. Το μοναστήρι οι Σέρβοι το ονόμαζαν Χελάνδρα και με τις διάφορες φωνητικές μεταπτώσεις έγινε Χαλάνδρα, Καλάνδρα. Οι γεροντότεροι λένε πως το χωριό λεγόταν Μαυροκώλι επειδή οι άνδρες φορούσαν μαύρες βράκες.

Το χωριό στη σημερινή του θέση υπάρχει μετά την επανάσταση του 1821. Το χωριό πιο πριν ήταν στην περιοχή Πλασταράς όπου πρέπει να οργανώθηκε στα τέλη του 11ου αιώνα. Καταστράφηκε ολοσχερώς μετά την επανάσταση του 1821 και τον χαλασμό όλης της χερσονήσου της Κασσάνδρας.

Αξιοθέατα του χωριού: Έχουν βρεθεί τα ερείπια της αρχαίας Μένδης, σημαντικής πόλης της Χαλκιδικής κατά τους Ελληνιστικούς χρόνους.

Έχει ανασκαφεί ο Ναός του Ποσειδώνα στο ακρωτήριο Ποσειδί.

Η εκκλησία της Παναγίας της Πλασταριώτισσας, κτίσμα του 17ου αιώνα.

Η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου κτισμένη το 1850.

Έχει διασωθεί μέχρι τις μέρες μας ένα αρχοντικό του προηγούμενου αιώνα.

Στο Ποσειδί υπάρχει και ένας παλιός φάρος, τούρκικο κτίσμα του 1864.

(Τεύχος 11-Δεκέμβριος 2006)

Φούρκα

Βρίσκεται στην ενδοχώρα και στην πλευρά του Θερμαϊκού κόλπου, σε υψόμετρο 40 μ. Απέχει 68 χλμ. από τον Πολύγυρο και 104 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 545 κατοίκους. Επίγειό της και σε απόσταση 3 χλμ. είναι η Σκάλα Φούρκας.

Για την προέλευση του ονόματος υπάρχει μια εκδοχή. Ένας αριθμός οικογενειών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μόνιμα από τη Φούρκα της Ηπείρου, ενός χωριού των Ζαγοροχωριών. Απ' αυτούς δόθηκε το όνομα στο χωριό.

Η πρώτη γραπτή αναφορά που υπάρχει είναι από

το 1671 σε έγγραφο της Ι. Μ. Χιλανδαρίου.

Η αρχική θέση του χωριού ήταν πιο ψηλά στην πλαγιά του βουνού στην περιοχή Μαυρούτσα, αλλά εικάζεται πως καταστράφηκε ολοσχερώς από πειρατές και ξαναχτίστηκε στη σημερινή του θέση που είναι αθέατη από τη θάλασσα.

Γύρω από το χωριό υπήρχαν μερικοί μικροοικισμοί οι οποίοι με το πέρασμα του χρόνου ενσωματώθηκαν στο κυρίως χωριό. Τέτοιοι ήταν στην Παναγία Μελέτη και στον Άγιο Αθανάσιο.

Στην περιοχή υπήρχαν και δυο μετόχια. Της Ι.Μ. Ιβήρων και της Ι.Μ. Χιλανδαρίου.

Αξιοθέατα του χωριού: Η πετρόκτιστη εκκλησία της Αγίας Παρασκευής χτισμένη το 1857, η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου χτισμένη τα πρώτα χριστιανικά χρόνια, η εκκλησία των Τριών Ιεραρχών χτισμένη το 1928 με σχέδια του Ξενοφώντα Παιονίδη (κατάγεται από την Φούρκα).

Τα εξωκλήσια της Παναγίας Μελέτης, της Παναγίας Μαυρούτσας (Ζωοδόχου Πηγής) και της Αγίας Μαρίας.

Υπάρχουν μερικά αρχοντικά και μεγάλα σπίτια όπως το Λιαπαίικο κτισμένο το 1830, του Παιονίδη και αρκετά πέτρινα σπίτια μέσα στον αρχικό ιστό του χωριού.

Σώζεται σε ερειπώδη κατάσταση το πετρόχτιστο ελαιοτριβείο του Πορταριανού.

Σώζεται ακόμη ένα πηγάδι, το Νιβηρήτικο, απομεινάρια από το μετόχι της Μονής Ιβήρων.

(Τεύχος 31-Δεκέμβριος 2012)

Κασσανδρινό

Βρίσκεται στην ενδοχώρα και σε υψόμετρο 100 μ. Απέχει 71 χλμ. από τον Πολύγυρο και 107 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 220 κατοίκους.

Το όνομα, πιθανολογείται, πως δόθηκε εξ αιτίας του μεγέθους. Σαν ένα μικρό χωριό της χερσονήσου της Κασσάνδρας. Επίγειο του χωριού, έξι χιλιόμετρα νότια, είναι ο παραθαλάσσιος οικισμός Μόλα Καλύβα. Το όνομα το πήρε από έναν φύλακα που είχαν οι καλόγεροι σ' αυτήν την περιοχή, ο οποίος ονομαζόταν Μόλας και διέμενε σε μια καλύβα.

Το σημερινό χωριό πρέπει να χτίστηκε πριν την επανάσταση του 1821, αλλά η πρώτη γραπτή αναφορά γι' αυτό, υπάρχει σε οθωμανικά τεφτέρια απογραφών του 1861.

Αξιοθέατα του χωριού: Η πέτρινη εκκλησία της Αγία Τριάδας, χτισμένη περίπου το 1860. Το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία χτισμένο το 1845. Η πετρόχτιστη εκκλησία της Αγίας Αναστασίας στο Αναστασίτικο μετόχι. Μέσα στο χωριό σώζονται μερικά παλιά πέτρινα σπίτια, που χτίστηκαν μετά το χαλασμό της Κασσάνδρας, όπως του Κλεάνθη Σπανού, της Βασιλικής Κυπαρισσά, του Κωνσταντή Σπανού και του Μιχάλη

Καραμαύρου. Σώζονται τρεις παλιές πηγές, ανακατασκευασμένες σήμερα. Η "Βρυσούλα" λίγο έξω από το χωριό, η βρύση στο Κουτλομουσιανό μετόχι και η βρύση στο Ζωγραφίτικο μετόχι. Υπάρχει ακόμα το πολύ παλιό πηγάδι στο μετόχι της Αγίας Αναστασίας.

(Τεύχος 32-Μάρτιος 2012)

Κασσάνδρεια

Βρίσκεται στην ενδοχώρα και σε υψόμετρο 51 μ. Απέχει 53 χλμ. από τον Πολύγυρο και 91 χλμ. από την Θεσσαλονίκη. Με βάση την απογραφή του 2011 έχει 2.775 κατοίκους. Σήμερα είναι η έδρα του Δήμου Κασσάνδρας.

Βάλτα είναι η πρώτη ονομασία με την οποία συναντάμε το σημερινό χωριό. Προήλθε από το βαλτώδες έδαφος που υπήρχε στο κεντρικό μέρος, γύρω από το οποίο χτίστηκε ο οικισμός.

Κασσάνδρεια είναι το τελικό όνομα. Δόθηκε το 1964 σε ανάμνηση της αρχαίας πόλης που ήταν χτισμένη στον ισθμό της χερσονήσου. Είχε προηγηθεί το 1956 η μετονομασία της από Βάλτα σε Κασσάνδρα.

Η πρώτη γραπτή αναφορά που υπάρχει για το χωριό γίνεται τον 16ο αιώνα από τον Γερμανό συνθέτη Μέντελσον ο οποίος εν ήδη περιηγητή, αναφέρει την Βάλτα σαν πρωτεύουσα της Κασσάνδρας.

Το 1870 ο Νικόλαος Χρυσανθίδης, εκτός των άλλων, αναφέρει ότι γύρω από την Βάλτα υπήρχαν πολ-

λοί μικροοικισμοί, όπως ο Άγιος Στέφανος, η Απανωχώρα, ο Άγιος Δημήτριος, η Κουτσουπιά, η Αγία Τριάδα, ο Στανός, το Παλαιοχώρι και ο Πίνακας.

Δυτικά του σημερινού χωριού και σε απόσταση 5 χλμ. υπάρχει ο παραθαλάσσιος οικισμός της Σίβηρης, με 279 μόνιμους κατοίκους, επίνειο της Κασσάνδρειας.

Αξιοθέατα του χωριού: Στην είσοδο σχεδόν της Κασσάνδρειας σώζεται ο Αλεξέϊκος ανεμόμυλος. Στην κεντρική πλατεία του χωριού υπάρχει ο υπεραιώνόβιος πλάτανος με την πετρόχτιστη βρύση στη ρίζα του.

Η πετρόχτιστη εκκλησία της Γέννησης της Θεοτόκου χτισμένη το 1857. Τα εξωκλήσια του Αγίου Δημητρίου(1870), του Αγίου Ιωάννη, της Αγίας Παρασκευής, του Αγίου Αθανασίου(1870), της Παναγούδας, του Αγίου Κωνσταντίνου, του Αγίου Νικολάου του Θεριστή, του Αγίου Νικολάου(1850) στη Σίβηρη.

Υπάρχουν πολλά αρχοντικά σπίτια όπως του Αλεξανδρή, του Οικονόμου, του Παπασταύρου, του Σταμπουλή, του Χρυσάφη, του Κλητήρα, του Παπατσιάλα.

Η πετρόχτιστες πηγές στην Απανωχώρα και στη Λεκάνη.

Στο αρχοντικό του Οικονόμου(1905), όπου στεγάζεται ο πολιτιστικός σύλλογος, λειτουργεί ένα όμορφο λαογραφικό μουσείο.

(Τεύχος 29-Ιούνιος 2011)

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΟΛΟΥΣ

Λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουμε όλοι οι Έλληνες το Δ.Σ. προέβη σε διακανονισμό των οφειλών από συνδρομές. Έτσι σήμερα, ο καθένας έχει υποχρέωση εξόφλησης μόνο των συνδρομών των δύο τελευταίων ετών. Τώρα, όλοι γνωρίζετε τις οφειλές σας στον Σύλλογο, γιατί στην αυτοκόλλητη ετικέτα με τη διεύθυνσή σας, στο σελοφάν με το οποίο είναι τυλιγμένο το περιοδικό, γράφεται το τελευταίο έτος πληρωμής της συνδρομής σας.

ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ:

- α) Στον ταμιά ή σε οποιοδήποτε μέλος του Δ.Σ. ή στον αντιπρόσωπο ή τον ανταποκριτή του χωριού σας.
- β) Στα γραφεία μας, κάθε βράδυ 6-8 μ.μ., πλην Παρασκευής.
- γ) Στην **Τράπεζα Πειραιώς IBAN: GR80 0171 2330 0062 3304 0032 572**
- δ) Στους παρακάτω συνεργάτες:

- 1. Ζηνοβία Ιππ. Πάχτα, τηλ. 6937313294 και Ιπποκράτης Κανέλλης, τηλ. 6947145119, για τη Θεσσαλονίκη την Αρναία και τα περίξ**
- 2. Νίκος Πιτσιόρλας για τον Πολύγυρο και τα περίξ, τηλ. 6979816851 και**
- 3. Χρυσοβαλάντης Μπουλούσης για την Κασσάνδρα ολόκληρη, τηλ. 6944989934 (Κασσάνδρεια)**
- 4. Αθανάσιος Χατζηπαπάς για τα Νέα Μουδανιά και τα περίξ, τηλ. 6976762043**

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΟΣ

Στο προηγούμενο τεύχος (44ο) και στο άρθρο "Περί φιλίας" σελίδα 37, αναγράφεται εσφαλμένα "Φειδίας" αντί του ορθού "Φειντίας".

ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΑΝΔΡΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΘΕΜ. ΚΑΡΤΣΙΩΤΗΣ

τ. Εκπαιδευτικός

Επίτιμος Πρόεδρος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου

Με την ευκαιρία της αφιέρωσης του παρόντος τεύχους στην Κασσάνδρα, θεώρησα, ότι θα ήταν παράλειψη αν δεν γινόταν αναφορά και στους επιφανείς Κασσανδρινούς άνδρες που έζησαν στα αρχαία χρόνια, όπως τους περιέγραψε ο αείμνηστος Ταξιαρχιώτης κορυφαίος φιλόλογος, λόγιος και Γεν. Επιθ. Μέσης Εκπ/σης Νικόλαος Χαριστός*.

Ο κορυφαίος αυτός Χαλκιδικιώτης επιστήμων γνωστός για την ευρυμάθειά του και το συγγραφικό του έργο, εμβριθής μελετητής της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, αναζήτησε στα αρχαία κείμενα και έφερε στην επιφάνεια τους εξέχοντες Χαλκιδικιώτες που έζησαν στα αρχαία χρόνια, Φιλοσόφους, Πολιτικούς, Στρατιωτικούς, Παιδαγωγούς, Καλλιτέχνες κλπ., με πρώτον φυσικά τον μέγιστο όλων, τον Αριστοτέλη τον Σταγειρίτη, και συνέγραψε πραγματεία με τον τίτλο **ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**.

Η ιστορική αυτή πραγματεία, γράφει ο ίδιος, εδημοσιεύθη το πρώτον-υπό μορφήν αποσπασμάτων - εις την εν Πολυγύρω εκδομένην εφημερίδα «Φωνή της Χαλκιδικής». Ακολούθως εδόθη ως διάλεξις εν τη αιθούση του Εμπορικού - Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης, πρωτοβουλία του Παγχαλκιδικού Συλλόγου «Αριστοτέλης» και, εν συνεχεία, τη ευγενεί προσφορά του αυτού Συλλόγου εκδίδεται ως αυτοτελής πραγματεία, ίνα καταστεί κτήμα παντός Χαλκιδικέως, αλλά και παντός φιλομούσου αγαπώντος την ιστορίαν της Πατρίδος του.

Πρόκειται για μικρό βιβλιάριο 17 σελίδων το οποίο γρήγορα εξαντλήθηκε και ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος προέβη το έτος 2005 σε έκδοση άλλων 1000 αντιτύπων, τα οποία διένειμε στους μέλη του στις Αρχές και τους πολιτιστικούς φορείς του Νομού Χαλκιδικής.

Στην πραγματεία αυτή, βιογραφούνται 25 συνολικά διαπρεπείς Χαλκιδιώτες της κλασικής και αλεξανδρινής περιόδου, από τους οποίους εμείς επιλέξαμε τους καταγόμενους από τη χερσόνησο της Κασσάνδρας και παραθέτουμε στο *ανά χείρας* τεύχος, σε συντομία, και σε ελεύθερη απόδοση, τις βιογραφίες τους, με βάση την πολύτιμη εργασία του Νικολάου Χαριστού.

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ

Στρατηγός και ιστοριογράφος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, γνωστός με το όνομα «ο εκ Κασσανδρείας¹ ιστορικός», γιατί φέρεται **ως πατρίδα του η Κασσάνδρα**. Έλαβε μέρος στις εκστρατείες του Αλεξάνδρου και συνέγραψε σε ηλικία 84 ετών την ιστορία του Κοσμοκράτορα Μακεδόνα.

Από το έργο του σώζονται ελάχιστα μόνο αποσπάσματα, φαίνεται όμως ότι ήταν περίφημο για τις γεωγραφικές και εθνολογικές πληροφορίες του, θεωρείται δε ως συμπλήρωμα της σχετικής ιστορίας του Πτολεμαίου. Όπως είναι γνωστό οι ιστορίες του Πτολεμαίου και του Αριστοβούλου αποτέλεσαν σπουδαία πηγή προς τον μεταγενέστερο Αρριανό, για να συγγράψει το μνημειώδες έργο του «Αλεξάνδρου Ανάβασις», στο οποίο εξιστορεί λεπτομερώς το έργο του γιού του Φιλίππου και της Ολυμπιάδας.

Το άγαλμα της Νίκης του Παιωνίου (Μουσείο Αρχαίας Ολυμπίας)

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΘΡΑΣΥΛΛΟΣ

Καταγόταν από την Μένδη² της Κασσάνδρας, μαζί με τον γλύπτη Παιώνιο, τον σοφιστή Αντίμοιρο και άλλους.

Από τα αποσπάσματα των έργων του που σώζονται φαίνεται πως ο Θράσυλλος δεν ήταν μόνο ιστορικός αλλά και σπουδαίος γεωγράφος. Το ιστορικό του έργο περιελάμβανε τα πιο σημαντικά γεγονότα της εποχής του, τα οποία γνώριζε είτε ως αυτόπτης μάρτυρας είτε

* Ο Νικόλαος Χαριστός, για την όλη του προσφορά στα «γράμματα» και την παιδεία τιμήθηκε σε ειδική ημερίδα το 1999, που διοργάνωσε ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος και του απονεμήθηκε τιμητική πλακέτα.

1. Η Αρχαία Κασσάνδρεια κτίστηκε από τον βασιλιά της Μακεδονίας Κάσσανδρο το 326 π.Χ. υπήρξε μεγάλη και περιλαμπρή πόλη μέχρι τον 6ο αι.. ήταν κέντρο της Χερσονήσου και της ευρύτερης περιοχής, πρωτεύουσα θα λέγαμε σήμερα.

2. Η Αρχαία Μενδη ήταν παραλιακή πόλη φημισμένη για τον Μενδαίον οίνον. Βρισκόταν νότια της σημερινής Καλάνδρας.

από πληροφορίες τις οποίες έπαιρνε από αξιόπιστες πηγές, στο δε γεωγραφικό πραγματευόταν πόλεις και χώρες οι οποίες έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στα γεγονότα της εποχής του.

Μερικοί τον ταυτίζουν με έναν άλλο ιστορικό και γεωγράφο Θράσυλλο, Πλατωνικό ή Πυθαγόρειο φιλόσοφο. Η συνταύτιση όμως αυτή δεν φαίνεται αληθινή.

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΑΤΕΡΜΩΝ

Καταγόταν **από την Κασσάνδρα**, γι' αυτό είναι γνωστός στην ιστορία ως Ατέρμων ο Κασσανδρέυς. Έζησε κατά τους Αλεξανδρινούς χρόνους. Το σπουδαιότερο σύγγραμμά του έφερε τον τίτλο «Περί βιβλίων συναγωγής» και στη συνέχεια το «Περί βιβλίων χρήσεως». Σημειώνεται ότι επειδή έμεινε πολύ χρόνο στην Πέργαμο καλείται και Ατέρμων από Περγάμου (όχι Περγαμηνός).

Ο ΣΟΦΙΣΤΗΣ ΑΝΤΙΜΟΙΡΟΣ

Καταγόταν **από την Μένδη** της Κασσάνδρας. Τον συνατούμε τον 5ο π.Χ. αιώνα και διακρίθηκε ως σοφιστής. Λεπτομέρειες για τη ζωή του Αντίμοιρου δεν γνωρίζουμε, εκτός από όσα μας διέσωσε ο Πλάτωνας στο διάλογό του «Πρωταγόρας». Εκεί ρητώς αποφαίνεται ο Πλάτων ότι εξ όλων των μαθητών του Πρωταγόρα, διακρινόταν ο Αντίμοιρος, «φιλοδοξών να αποβή και ούτος σοφιστής». Αναφέρεται επίσης ότι στο στενό περιβάλλον του Πρωταγόρα, ανήκαν νέοι της ανώτατης κοινωνίας της Αθήνας, όπως οι γιοί του πανίσχυρου πολιτικού Περικλή, Πάρολος και Ξάνθιππος. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο εκ Χαλκιδικής προερχόμενος φιλομαθής Αντίμοιρος τιμήθηκε από το δάσκαλό του, αν και καταγόταν από κατώτερα κοινωνικά στρώματα, να παρακαθήσει στο πλευρό των γιων του μεγάλου Περικλή.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣ

Ο Ποσειδίππος, γιός του Κυνίσκου, καταγόταν **από την Κασσάνδρα** και ασχολήθηκε με την «κωμωδία», είδος που ανθούσε στην Αττική από τον 5ο π.Χ. αιώνα και δώθε, με κύριους εκπροσώπους της τον Αριστοφάνη, τον Άλεξιν και τον Μένανδρον. Μετά τον θάνατο και του Μενάνδρου ο Ποσειδίππος ανέβασε στο Αθηναϊκό θέατρο το πρώτο του έργο, που γνώρισε μεγάλη επιτυχία και φάνηκε η μεγάλη αξία του. Έκτοτε κυριάρχησε στην ελληνική σκηνή και νίκησε τέσσερις φορές σε ποιητικούς αγώνες. Συνέγραψε 30-40 κωμωδίες από τις οποίες δυστυχώς σώζονται μόνο αποσπάσματα Υπήρξε δηλαδή ένας από τους πολυγραφότερους ποιητές της αρχαιότητας.

Οι συμπολίτες του αναγνωρίζοντας το έργο του ανήγειραν ανδριάντα του οποίου το βάθρο με σχετική επιγραφή βρέθηκε. Άλλος ένας δε ανδριάντας του βρι-

σκεται στο μουσείο του Βατικανού.

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΠΟΥΚΡΙΤΟΣ

Καταγόταν **από την Μένδη** της Κασσάνδρας. Υπήρξε ως ιατρός για πολύ χρόνο στην αυλή του Πέρση βασιλιά Αρταξέρξη, μεγαλύτερου γιού του Δαρείου και της Παρυσάτιδος, αδελφού του Κύρου, για τους οποίους ο γνωστός Έλληνας ιστορικός Ξενοφών γράφει στο πολύ σπουδαίο έργο του «Κύρου ανάβασιν». Σε όλο το διάστημα που παρέμεινε στη βασιλική αυλή έχαιρε μεγάλης υπολήψεως και ετίμησε και την επιστήμη την οποία υπηρέτησε αλλά και την καταγωγή του.

Ο ΣΚΥΛΙΣ

Καταγόταν **από τη Σκιώνη**³. Υπήρξε δεινός κολυμβητής και δύτης. Αναφέρονται εδώ δυο κατορθώματά του που δηλώνουν πόσο χρήσιμος υπήρξε στην πατρίδα του.

Κατά την εκστρατεία του Ξέρξη εναντίον της Ελλάδος βρέθηκε στον περσικό στόλο, προφανώς ως αιχμάλωτος. Όταν τα περσικά πλοία ήταν αγκυροβολημένα στον Παγασητικό, στον όρμο Αφέτας, δραπέτευσε και κολυμπώντας ασταμάτητα 80 στάδια «εν αναδύσει και καταδύσει», έφθασε στο Αρτεμίσιο της Εύβοιας, όπου έφερε πολύτιμες σωστικές πληροφορίες στους Έλληνες για τις κινήσεις του εχθρικού (περσικού) στόλου.

Όταν πάλι τα περσικά σκάφη περιέπλεαν το Πήλιο και λόγω μεγάλης τρικυμίας αναγκάστηκαν να προσορμισθούν στη Σπιάδα, ο Σκύλις με τη θυγατέρα του Ύδνα, που δεν υπολείπονταν του πατέρα της σε καταδυτικές ικανότητες, με κρυφές καταδύσεις στα βάθη της θάλασσας αφαιρούσαν τις άγκυρες των περσικών πλοίων με αποτέλεσμα αυτά να παρασύρονται από τους ανέμους και συντρίβονται στους βράχους.

Για τις μεγάλες αυτές υπηρεσίες του γενναίου και ατρόμητου Σκύλη και της αντάξιας θυγατέρας του Πύδνας, η πατρίδα τους Σκιώνη ανήγειρε χάλκινους ανδριάντες στους Δελφούς.

Ο ΓΛΥΠΤΗΣ ΠΑΙΩΝΙΟΣ

Ο Παιώνιος καταγόταν **από την Μένδη** της Κασσάνδρας και έζησε τον 5ο π.Χ αιώνα. Συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγαλύτερων γλυπτών της αρχαίας Ελλάδας, θεωρούμενους από όλους εφάμιλλος των γλυπτών της Αττικής. Την δόξα του οφείλει στο γνωστό άγαλμα «*Η νίκη του Παιωνίου*», που βρέθηκε το 1875 στην Ολυμπία κατά τις αρχαιολογικές ανασκαφές που ενεργούσαν εκεί Γερμανοί αρχαιολόγοι. Το σπουδαίο αυτό γλυπτό βρισκόταν μπροστά στο ναό

συνέχεια από τη σελίδα 23

3. Η Αρχαία Σκιώνη με εξαίρετο λιμάνι βρισκόταν νότια της σημερινής Σκιώνης, κοντά στα λουτρά της Αγ. Παρασκευής.

Ο «ΧΑΛΑΣΜΟΣ» ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1821

ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΜΑΚΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ.

Στις 18 Μαΐου 1821, τέσσερα Ελληνικά πλοία ήρθαν στην Κασσάνδρα και ανήγγειλαν το χαρμόσυνο γεγονός της επανάστασης των Ελλήνων στην Πελοπόννησο. Ο Παννιός Χατζηχριστοδούλου, ή **Μεγάλος Παννιός**, μεγαλοέμπορος και Βοεβόδας (Διοικητής) της περιοχής, ως φλογερός πατριώτης, αμέσως κάλεσε σε σύσκεψη, στο Μετόχι της Ιεράς Μονής Εσφιγμένου στην Κασσάνδρα, όλους τους προέδρους των χωριών της Κασσάνδρας, καθώς και αρκετούς οπλαρχηγούς και μαζί με τους αρχηγούς των ως άνω πλοίων, **κήρυξαν την Επανάσταση**. Στη συνέχεια συνέλαβαν την Τούρκικη φρουρά και τις αρχές που υπήρχαν στην Κασσάνδρα. Φέρεται ότι τους φόνευσαν, εκτός του βοηθού του Κατή, τον οποίον εγκαίρως φυγάδευσε ο Γ. Καραθανάσης από την Αθυτο.

Ποτίδαια: Κατάθεση στεφάνων στο Μνημείο Χαλασμού (14-11-2020)

Την **29η του μηνός Μαΐου 1821** οι Κασσανδρινοί έστειλαν προς τους Αγιορείτες Μοναχούς μια μνημειώδη διακήρυξη η οποία κατέληγε ως εξής: «..... **Στείλατε την ειδηση της επανάστασής μας προς τα Μαδεμοχώρια και ταχύνετε δια να λάβωμεν και παρά Θεού και παρά του Γένους το στέφανον**». Πρώτος υπογράφει ο Παννιός Χατζηχριστοδούλου και μετά οι οπλαρχηγοί: Αναγνώστης Γεωργίου, ο Δημήτριος Ιωάννου, ο καπετάν Μανώλης, ο καπετάν Καμπούρης Γεώργιος και ο καπετάν Γεωργίου Ιωάννης. **Στις 6 Ιουνίου 1821** Ο Μεγάλος Παννιός και η παρέα του έστειλαν προς τον πρωτεργάτη της Επανάστασης στη Χαλκιδική Εμμανουήλ Παπά, ευρισκόμενο στο Άγιο Όρος, επιστολή όπου ζητούσαν να τους αποστείλει ένα έμπειρο πρόσωπο περί τα πολεμικά, για να αναλάβει την αρχηγία των επαναστατών. Μετά τη θυσία του καπετάν Χάψα με τα 62 παλληκάρια από το χωριό Συκιά, στη μάχη των Βασιλικών, οι απομείναντες μαχητές συνέχισαν τον αγώνα της **λευτεριάς στο στενό «πόρτες» της Κασσάνδρας**. Εκεί φέρεται να πρωτοστατεί και πάλι ο Μεγάλος Παννιός με περίπου 400 μαχητές Κασσανδρινούς. Οι μαχητές αυτοί έβγαλαν για αρχηγό τους τον Κώστα Καρατάσιο από τα Παζαράκια και για καπετάνιο τους τον Αθανάσιο Κάψα από τα Παζαράκια επίσης. Ορκίστηκαν από

τον Παπαστρατή από τον Άγιο Μάμα «εις το όνομα της Αγίας Τριάδος ώστε να θυσιάσουν το παν μέχρι της τελευταίας ρανίδος του αίματός τους για του Χριστού την πίστη την αγία και της πατρίδος την ελευθερία». Στη συνέχεια με πρόταση του Μιχαλάκη από το Πολύχρονο έσκαψαν, με σκαπάνες και φτυάρια, το στενό μέρος της στεριάς που χώριζε τις δύο θάλασσες, Θερμαϊκό και Τορωναίο Κόλπο και έτσι οι δύο θάλασσες ενώθηκαν. Τελικά το άνοιγμα προς τη πλευρά του

Θερμαϊκού ήταν **αρκετά ρηχό**. Ο Μεγάλος Παννιός μαζί με τον Εμμανουήλ Παπά, που και αυτός ήλθε στην Κασσάνδρα, είχαν την γενική εποπτεία του αγώνα. Το στρατηγείο τους ήταν στον Βυζαντινό Πύργο του Αγίου Παύλου.

Ο Ε. Παππάς πρωτοστατεί στην οργάνωση της άμυνας. Του μένουν ακόμη λίγα χρήματα από

την τεράστια περιουσία που είχε κάποτε. Στην αρχή παρατάσσει 1000 περίπου πολεμιστές. Ζητεί ενισχύσεις από τους Υδραίους και τον Ύψηλάντη. Με εντολή του Ύψηλάντη έρχονται για βοήθεια από τον Όλυμπο οι οπλαρχηγοί Διαμαντής, Μπίνος και Λιακόπουλος με 600 περίπου πολεμιστές. Σκάβονται χαρακώματα, χτίζονται προτειχίσματα, στήνονται φράγματα. Οι γυναίκες σαν άλλες Μεσολογγίτισσες φροντίζουν για τον επισιτισμό και την περιθαλψη των τραυματιών. Με άλλα λόγια ένα ακούραστο μελισσολόι, ανεπηρέαστο απ'ότι είχε συμβεί έως τώρα επιδίδεται με αυταπάρνηση στον αγώνα, συνεπαρμένο από το όραμα της λευτεριάς.

Οι αγωνιστές χωρίστηκαν σε 80 περίπου φυλάκια των 5 ατόμων.

Στη συνέχεια ο Τούρκος Διοικητής (Βαλής) της Θεσσαλονίκης, ΓΙΟΥΣΟΥΦ ΜΠΕΝΣ, έστειλε 7 Πασάδες, με το ασκέρι τους, να πολεμήσουν τους Κασσανδρινούς μαχητές. Η λαϊκή μούσα λέει: «7 Πασάδες πολεμούν την έρημη Κασσάνδρα. Κανένας δεν τη πάτησε κανένας δεν την πήρε. Λουμπούτ Πασάς την πάτησε Λουμπούτ Πασάς την πήρε.»

Έτσι ένα βράδυ, **την πρώτη Νοεμβρίου 1821** (με το παλιό ημερολόγιο), εορτή των Αγίων Αναργύρων,

ξημέρωμα, (ώρα 1:30 πρωινή) ο Λουμπούτ πασάς (7ος Πασάς) επιτέθηκε τους Κασσανδρινούς μαχητές με το εξής στρατηγικό σχέδιο.

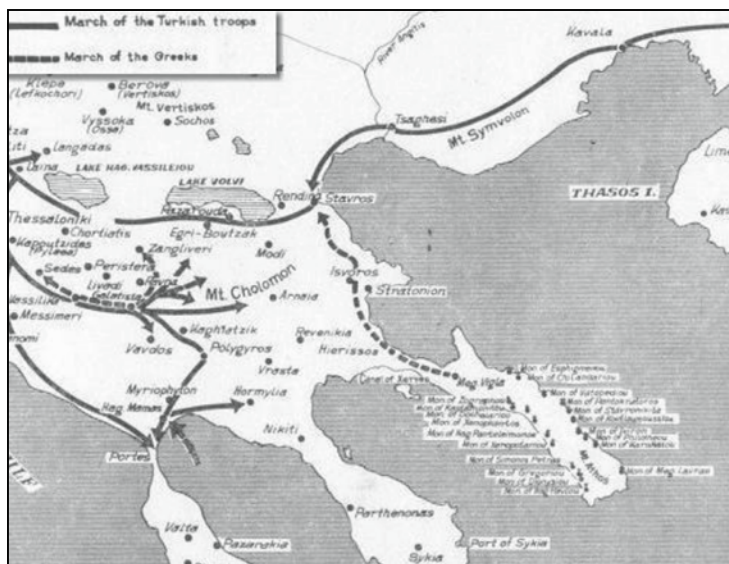
Ύστερα από έντονα πυρά πυροβολικού, στο Ανατολικό μέρος (Τορωναίος κόλπος) της διώρυγας, ενήργησε αλληπάλληλες επιθέσεις πεζικού και ιππικού στο ίδιο αυτό μέρος. Έτσι η μεγάλη μάζα των Κασσανδρινών μαχητών μετατοπίστηκε προς το Ανατολικό μέρος όπου γινόταν η μεγάλη επίθεση των Τούρκων. Στο Δυτικό μέρος της διώρυγας (Θερμαϊκός κόλπος) παρέμεινε ο Μεγάλος Παννιός, ως αρχηγός, με λίγους μόνο μαχητές. Κάποια όμως στιγμή ένα μεγάλο τμήμα του Τούρκικου στρατού μετατοπίστηκε αιφνίδια προς το Δυτικό μέρος. Είχαν προφανώς την πληροφορία ότι εκεί ήταν ρηχά τα νερά και αφού έριξαν σάκους με μαλλιά και χώμα, σανίδια, βαρέλια και κλαδιά κατόρθωσαν να περάσουν, τακτικά τμήματα του στρατού τους, μέσα στην Κασσάνδρα, στα νώτα δηλαδή των ολίγων μαχητών του Μεγάλου Παννιού, τους οποίους και εξουδετέρωσαν. Το κακό συνέχισε και με τους άλλους μαχητές και τελικά ακολούθησε ο γνωστός «χαλασμός» της Κασσάνδρας.

Η παράδοση λέει ότι έγιναν μάχες και στα ψώματα του Πίνακα, της Κύψας και της Παλιόχωρας. Σχετικά δημοτικά τραγούδια αναφέρουν επίσης ότι έγιναν μάχες και στην Επάνω-χώρα, Λεκάνη, Παλιόκαστρο, Στενάδια και ψώματα Αγίου Παντελεήμονα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τελευταία αυτή περιοχή είναι και σήμερα γνωστή με την τοπωνυμία «Ελληνικά».

Ο απολογισμός αυτού του αγώνα υπήρξε φρικτός. Πάνω από 10.000 άνθρωποι σφαγιάστηκαν και ο αριθμός των αιχμαλώτων άγνωστος. Η Κασσάνδρα έγινε «ολοκαύτωμα» των απίστων. Κανείς δεν ξέφυγε από το γιαταγάνι των Μουσουλμάνων και τη φωτιά των Εβραίων. Να πως περιγράφει αυτό το γεγονός, ο εφημέριος της Βάλτας Παπαγιώργης. «Ήμουν τότε εφημέριος στη Βάλτα. Κρύφτηκα στο ταβάνι της εκκλησίας και από εκεί, επί 3 μέρες, μπόρεσα να παρακολουθήσω τις φρικαλεότητες που γίνονταν μπροστά στα μάτια μου. Η εκκλησία λεηλατήθηκε, το ιερό μιάνθηκε. Το χωριό ήταν μέσα στις φλόγες. Ο ναός του Κυρίου χρυ-

σίμεινε για στρατηγείο και καταφύγιο των Μουσουλμάνων και των Εβραίων. Έτρωγαν, έπιναν, χόρευαν, τραγουδούσαν και μοίραζαν τα λάφυρά τους. Είδα να διαδραματίζονται πράξεις μιας κτηνωδίας πιο μισητής ακόμη. Άκουσα τους οδυρμούς και τα κλάματα των παιδιών που έπεσαν στα χέρια τους. Άκουσα τα μικρά αυτά πλάσματα να καταργούν μέσα στην απελπισία τους τον ουρανό και τον Δημιουργό. Τα πτώματα έφραζαν τους δρόμους του χωριού κάτω από τα πόδια των χριστιανών, καρφώνονταν στους τοίχους και στα δένδρα και άναβαν φωτιές στη στιγμή. Δεν λυπόταναν ούτε τις γυναίκες. Είδα τους δήμιους να αρπάζουν τα παιδιά από την αγκαλιά των μανάδων τους και να τα τινάζουν στον αέρα ή να συντρίβουν το κεφάλι τους στο καλντερίμι και άλλα πολλά...»

Έτσι το «ολοκαύτωμα» της Κασσάνδρας είχε ολοκληρωθεί. Η γραφική και πευκόεσσα Κασσάνδρα είχε μεταβληθεί σε άχαρο τοπίο, ενδαιτήμα γλαυκών και ορνέων με διεσπαρμένα εδώ και εκεί νεκρά σώματα αγωνιστών άταφα και άκλαφτα. Τα αγριοπούλια πετούσαν σκιαγμένα εδώ και εκεί και ο κόρακας έκραζε ολημερίς από ψηλά ώστε και πάλι ο λαϊκός ποιητής να τον ρωτήσει περίλυπα ήθελε: «Τι κλαις καημένε κόρακα, τι έχεις και όλο

Κίνηση τουρκικών δυνάμεων

σκούζεις. Μη να διψάς για αίματα μη να πεινάς για λέσια; Πέρασε από τα Κύψελα και μέσα από τη χώρα, πέρασε από τον Πίνακα και σύρε στο Παλιόκαστρο και στην επάνω χώρα. Εκεί είναι τα αίματα εκεί είναι τα λέσια...»

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι η θυσία όλων εκείνων των παλληκαριών της ηρωικής Κασσάνδρας δεν απέβη «επί ματαίω». Όλοι οι ειδικοί συμφωνούν ότι ο αντιπερισπασμός που έφερε στους Τούρκους η επανάσταση αυτή ήταν σοβαρός και μακροχρόνιος. Καθήλωσε επί εξάμηνο σχεδόν ισχυρές Τούρκικες δυνάμεις, στη Χαλκιδική γενικότερα μακριά δηλαδή από τις πολεμικές τους επιχειρήσεις στη Νότια Ελλάδα όπου βέβαια η επανάσταση «για του Χριστού την πίστη την αγία και της πατρίδος την ελευθερία» είχε ήδη ξεσπάσει.

Ο πόλεμος αυτός των τότε Κασσανδρινών μαχητών, αποτελεί ίσως το σημαντικότερο ιστορικό γεγονός κατά την μακραίωνα ιστορία της Κασσάνδρας.

Η ΣΗΜΑΙΑ – ΛΑΒΑΡΟ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΠΟΡΤΕΣ (ΠΟΤΙΔΑΙΑ) ΤΟ 1821

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΤΡΑΤΗΣ

Αξιωματικός Π.Ν. ε.α.

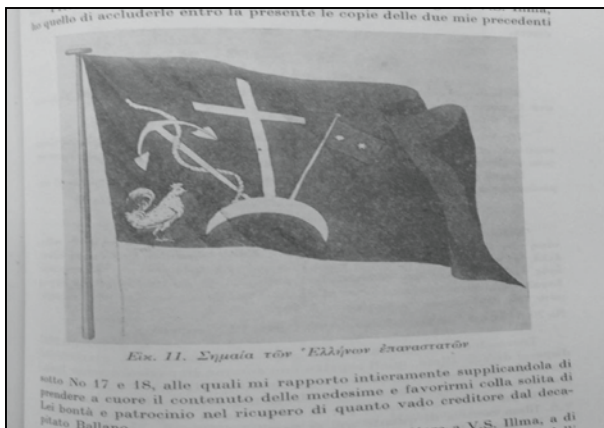
ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Οι επαναστάτες Κασσανδρινοί, κατά την διάρκεια του αγώνα τους κατά των Τούρκων, από τον Μάιο του 1821 έως την 14η Νοεμβρίου 1821, είχαν σημαία-λάβαρο, η οποία είχε κατασκευασθεί από τους ίδιους στην Κασσάνδρα, έχοντας στα χέρια τους την σημαία της Ύδρας, με την οποία έχει αρκετές ομοιότητες.

Η σημαία αυτή δεν θα ήταν γνωστή σήμερα, εάν

των επαναστατών, την οποία έφερε στην Θεσσαλονίκη Αυστριακός πλοίαρχος. Το σχέδιο αυτό βρέθηκε μαζί με την έκθεση του και παρατίθεται αμέσως παρακάτω». Στην σελίδα 71 του ίδιου βιβλίου, παρατίθεται η παρακάτω εικόνα, με την υποσημείωση «Εικ. 11. Σημαία των Ελλήνων Επαναστατών».

Από τα κείμενα του Ολλανδού Προξένου της Θεσσαλονίκης **Mattatia Abram**, ο οποίος αναφέρεται

λάβουμε υπόψη μας την ολική καταστροφή της Κασσάνδρας την 14η Νοεμβρίου 1821, με την είσοδο των σιφών του Λουμπούτ πασά και το ολοκαύτωμα που ακολούθησε, εάν στους λίγους εναπομείναντες που έφυγαν προς την Νότιο Ελλάδα, κάποιος άγνωστος σε μας, άξιος προγονός μας δεν την έπαιρνε μαζί του.

Η σημαία παραδόθηκε για φύλαξη σε έναν Αυστριακό πλοίαρχο, του οποίου το όνομα δεν γνωρίζουμε. Αυτός εκμυστηρεύτηκε το γεγονός στον **Ολλανδό πρόξενο στην Θεσσαλονίκη Mattatia Abram**, ο οποίος στην έκθεση του προς την πατρίδα του με τίτλο «Legatine Turkey», μεταξύ των άλλων που αναφέρεται, εστιάζεται και στην επαναστατημένη Κασσάνδρα, αλλά και την επόμενη περίοδο του 1822, στις εκθέσεις του προς την χώρα του, αναφέροντας διάφορα γεγονότα, εμπορικής φύσεως κυρίως, μεταξύ των άλλων γεγονότων, παραθέτει και ένα σκίτσο της σημαίας.

Ο ιστορικός Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος στο βιβλίο του «**Ανέκδοτα ιστορικά στοιχεία αναφερόμενα στην Μακεδονία πριν και μετά το 1821 – Θεσσαλονίκη 1975**», στην σελίδα 61 του βιβλίου του γράφει «Ακόμη με το υπ. αριθμόν 13 απόσπασμα αναφέρει ο πρόξενος ότι αποστέλλει σχέδιο σημαίας των Ελλή-

επανελημμένα στην επαναστατημένη Κασσάνδρα για τους δικούς του λόγους, όπως φαίνεται στα κείμενα του, συμπεραίνεται ότι η σημαία την οποία του μετέφερε ο Αυστριακός Πλοίαρχος ήταν αυτή που χρησιμοποιούσαν οι επαναστάτες της Κασσάνδρας στον μακροχρόνιο αγώνα τους εναντίον των Τούρκων.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ

Πριν αναφερθώ στα χαρακτηριστικά και του συμβολισμούς της σημαίας παραθέτω την σημαία της Ύδρας, με την οποία όπως αναφέρω παραπάνω, έχει αρκετές ομοιότητες.

Σε επικοινωνία μου με την αρμόδια ιστορικό του **ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ**, το οποίο βρίσκεται στην Παλαιά Βουλή, όπου φυλάσσονται οι σημαίες της επανάστασης του 1821, μου έκανε γνωστό ότι δεν είχε στοιχεία για καμία σημαία-λάβαρο της επανάστασης στην Κασσάνδρα και γενικότερα στην Χαλκιδική.

Υπάρχει μία έντυπη έκδοση με τον τίτλο «**ΣΗΜΑΙΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ**

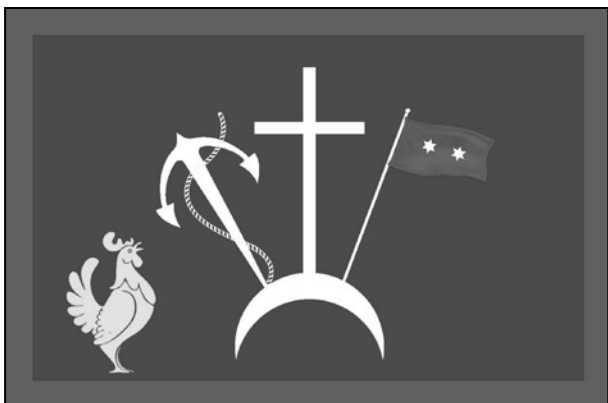

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ – 1996», στην οποία φαίνονται οι σημαίες που χρησιμοποιήθηκαν κατά την επανάσταση του 1821, σε διάφορες περιοχές.

Μελετώντας τα χρώματα και τους συμβολισμούς από επαναστατικές σημαίες, των νησιών Ύδρας, Ψαρών, Σπετσών και Σάμου, με τις οποίες η σημαία μας έχει ανάλογα χαρακτηριστικά, **προχώρησα στην ψηφιοποίηση της σημαίας, με συγκεκριμένα χρώματα, αναλύοντας και τους συμβολισμούς.**

Παραθέτω παρακάτω αντίγραφο της σημαίας, μετά την ψηφιοποίηση της και την μελέτη των χρωμάτων, σε σχέση και με άλλες επαναστατικές σημαίες, των νησιών Ύδρας, Ψαρών, Σπετσών και Σάμου, καθώς φωτογραφία από μία σημαία που έφτιαξα σε ύφασμα σε διαστάσεις 90X130 εκατοστά

Ανάλυση των χαρακτηριστικών της σημαίας

- Ο φόντος της σημαίας είναι χρώματος **βαθύ γαλάζιο**.

- Το περίγραμμα της είναι βυσσινί με πάχος πέντε (5) εκατοστά.

- Στην μέση απεικονίζεται ένας σταυρός, του οποίου η βάση είναι ανεστραμμένη ημισέληνος, σε λευκό χρώμα.

- Αριστερά στην βάση, επί της ημισελήνου, με γωνία 30 μοιρών εκτείνεται μία άγκυρα, της οποίας τα άγκιστρα είναι προς τα πάνω και είναι τυλιγμένη με ναυτικό πλεγμένο σκοινί, που ανεμίζει πέρα από την άγκυρα, επίσης με λευκό χρώμα.

- Δεξιά στην βάση, επί της ημισελήνου, με γωνία επίσης 30 μοιρών, εκτείνεται με ιστό μία σημαία μικρού μεγέθους **κόκκινη με δύο λευκά άστρα**, σε ανάλογο ύψος με την άγκυρα.

- Στην κάτω αριστερή γωνία, με κίτρινο χρώμα,

υπάρχει ένας **κόκορας, με λειρί, που ατενίζει τον σταυρό και έχει έντονα ανασηκωμένη την ουρά του.**

Η σημασία των συμβόλων που περιλαμβάνει η Σημαία-λάβαρο σύμφωνα με ανάλογες πληροφορίες που αφορούν τις πολεμικές σημαίες εκείνης της περιόδου είναι η παρακάτω:

- Το βαθύ γαλάζιο αντιστοιχεί στα διαχρονικά χρώματα της Ελλάδος με κυρίαρχο στοιχείο την θάλασσα..

- Το βυσσινί περίγραμμα της, αντιστοιχεί στον ποτισμένο με ποταμό αίματος, χόμα της πατρίδας.

- Στο μέσον φέρει τον σταυρό, που δηλώνει την πίστη στον δίκαιο του αγώνα, ενώ η ανεστραμμένη ημισέληνος δηλώνει τη μελλοντική πτώση της οθωμανικής εξουσίας.

- Αριστερά του σταυρού επί της ημισελήνου υπάρχει η άγκυρα με το ναυτικό πλεγμένο σκοινί που συμ-

βολίζει την σταθερότητα του αγώνα.

- Δεξιά του σταυρού είναι η σημαία-λάβαρο με δύο άστρα, του αρχηγού της επανάστασης Εμμανουήλ Παπά, που ως γνωστόν είχε χρισθεί αρχηγός της επανάστασης στην Βόρεια Ελλάδα από τον Υψηλάντη.

- Ο κίτρινος κόκορας, με την χαρακτηριστική του πρωινή λαλιά, «Ευπνείστε» συμβολίζει την αφύπνιση του έθνους στον επικείμενο αγώνα του για την απελευθέρωση».

Ευελπιστώ ότι οι φορείς και η κοινωνία της Κασσάνδρας θ' αγκαλιάσει αυτό το σύμβολο του αγώνα για την ελευθερία, που έδωσαν οι Κασσανδρινοί στην άνιση μάχη τους εναντίον των Τούρκων και θα το καθιερώσουν ως ένα λάβαρο που θα τους θυμίζει διαχρονικά, την θυσία των προγόνων τους, η οποία έχει ποτίσει το DNA των Κασσανδρινών και μεταφέρεται μέχρι σήμερα με μία λέξη «ΧΑΛΑΣΜΟΣ».

ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΣΕ ΟΛΟΥΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟ

Στην ετικέτα με τη διεύθυνσή σας, που είναι κολλημένη στο σελοφάν με το οποίο είναι τυλιγμένο το περιοδικό σας, αναγράφεται πάνω από το όνομά σας το έτος μέχρι το οποίο έχετε εξοφλήσει τη συνδρομή σας.

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΑΘΩΝΙΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ: ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΡ. ΜΕΡΤΖΙΜΕΚΗΣ

Δρ Αρχαιολόγος – Βυζαντινολόγος

Η δημιουργία του μετοχίου της αθωνικής μονής Αγίου Παύλου στην Κασσάνδρα εντάσσεται σε μία ευρύτερη πολιτική ανασυνοικισμού της χερσονήσου από τον δεσπότη (ηγεμόνα) της Θεσσαλονίκης Ιωάννη Ζ΄ Παλαιολόγο. Τον Ιανουάριο του 1407, ο Ιωάννης Ζ΄ δωρίζει στη μονή Αγίου Παύλου και στον ηγούμενό της Θεόδουλο το *παλαιόν χωρίον* Άγιος Παύλος στην Κασσάνδρα μαζί με τις εκεί εγκαταστημένες 15 οικογένειες αγροτών, με καλλιεργήσιμη γη εκτάσεως 10 ζευγαριών και δικαιώματα από την τοπική αλιεία. Οι μοναχοί αναλάμβαναν την υποχρέωση να καταβάλλουν στο κράτος το 1/30 των εισοδημάτων προκειμένου να συντηρείται και να επανδρώνεται το γειτονικό κάστρο. Για το «παλαιοχώριον» δεν έχουμε κάποια άλλη πληροφορία ούτε γνωρίζουμε την ακριβή θέση του. Με βάση ωστόσο ένα έγγραφο από το Αρχείο της μονής Βατοπεδίου μπορεί να ταυτιστεί με το χωριό «Άγιος Παύλος» το οποίο το 1321 συνέδεε αμαξιτή οδό με την Άθυτο, και πρέπει να βρισκόταν κοντά στη σημερινή Νέα Φώκαια. Ένα μήνα αργότερα ο ίδιος ηγεμόνας εκδίδει χρυσόβουλο σύμφωνα με το οποίο παραχωρεί ένα μεγάλο μέρος των κρατικών εισοδημάτων της Κασσάνδρας σε έξι μονές, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονταν και η μονή του Αγίου Παύλου, η αδελφότητα της οποίας μετά το θάνατό του όφειλε να τελεί μία λειτουργία κάθε εβδομάδα υπέρ της αναπαύσεως της ψυχής του. Συγκεκριμένα στο χρυσόβουλο αναφέρεται ότι «...ο Ιωάννης τοποθετήθηκε δεσπότης της Θεσσαλονίκης, ... θέλησε να ανακαινίσει το τείχος γύρω από την Παλήνη... το οποίο είχε περιπέσει σε κατάσταση ερειπίου. Ο Ιωάννης ανακαινίσει όχι μόνο αυτό, αλλά και όσα άλλα υπήρχαν στη χερσόνησο, ενώ έχτισε επιπλέον πύργους, ... Όσο ο Ιωάννης θα είναι εν ζωή οι μονές δεν έχουν κάποια υποχρέωση απέναντί του. Μετά το θάνατό του η καθεμιά από αυτές οφείλει να τελεί μια λειτουργία κάθε εβδομάδα ... η Αγίου Παύλου υπέρ της ψυχής του ιδίου...». Την προαναφερθείσα δωρεά στην Κασσάνδρα επικυρώνει

Εικ.1 Το μετοχιακό συγκρότημα της αθωνικής μονής Αγίου Παύλου στην Κασσάνδρα (φωτ. Ελ. Καλπενίδου, 2020)

το 1408, ο αυτοκράτορας Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος, με επίσημο έγγραφο του («πρόσταγμα»), μετά από σχετικό αίτημα των Αγιοπαυλιτών, προκειμένου να εξασφαλιστούν από μελλοντικές επεμβάσεις τρίτων. Η πολιτική του Ιωάννη Ζ΄ Παλαιολόγου συνεχίστηκε από τον διάδοχό του Ανδρόνικο Β΄, ως μια ύστατη προσπάθεια οχύρωσης της Κασσάνδρας προκειμένου να αντισταθεί αποτελεσματικά στις επιδρομές των Οθωμανών. Η αποτελεσματική εξάλλου οχύρωση της χερσονήσου θα εξασφάλιζε ένα πλησιέστατο τόπο παροχής σίτου για την Θεσσαλονίκη ενισχύοντας την αμυντική ικανότητα της πόλης. Στο πλαίσιο αυτό το Φεβρουάριο του 1415, ο δεσπότης Θεσσαλονίκης Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος παραχωρεί στη μονή Αγίου Παύλου λιβαδότοπο στη θέση Σούρου στην Κασσάνδρα, προκειμένου οι μοναχοί να τον μετατρέψουν σε ελαιώνα. Επιπλέον τους δίνει το δικαίωμα να λαμβάνουν ετησίως 6 κιλά αλάτι από τις αλυκές της χερσονήσου. Στο Αρχείο της μονής φυλάσσεται και ένα έγγραφο του ίδιου έτους, στο οποίο περιγράφονται τα όρια του μετοχίου στην Κασσάνδρα. «...Ξεκινά από την παραλία, δίπλα στην τοποθεσία Δαφνί, ... στη συνέχεια στρέφεται προς νότο και ακολουθεί κατά μήκος το μεγάλο ρυάκι, έχοντας δεξιά το περιοριζόμενο και αριστερά τα κτήματα της Αφέτου. Αφήνοντας το ρυάκι ... φτάνει στον μεγάλο αμαξιτό δρόμο που πηγαίνει από το κάστρο της Κασσάνδρας στον Άγιο Δημήτριο. Στη συνέχεια στρέφεται προς τη δύση και συναντά το μικρό ρυάκι που ονομάζεται Σταυρός, επειδή δημιουργείται σταυροδρόμι. Το μήκος μέχρι εδώ είναι εκατόν ογδόντα δύο σχοινία ... Από εκεί, ... και αφού στραφεί ανατολικά, βαδίζει επάνω στην ακρογιαλιά και περικλείοντας τον **νεωστή οικοδομηθέντα πύργον** καταλήγει στο μέρος απ' όπου ξεκίνησε...». Με τις προαναφερθείσες ενέργειες της κεντρικής εξουσίας ο μετοχιακός πύργος της μονής Αγίου Παύλου (Εικ. 1) αποτελούσε ασφαλές καταφύγιο για τους κατοίκους της περιοχής σε περίπτωση πειρατικής επιδρομής αλλά

και συνέβαλε σε ένα δίκτυο επικοινωνίας και προστασίας ανάμεσα στα οχυρά και τους πύργους της χερσονήσου για ένα ευρύτερο και πιο αποτελεσματικό έλεγχο των ακτογραμμών της. Η συμμετοχή του μετοχίου στην άμυνα και προστασία της χερσονήσου είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς συντελεί στη διατήρηση ενός πιο ασφαλούς και σταθερού κλίματος και δρα καταλυτικά ενάντια στην ερήμωση της περιοχής και την κατάληψή της από εχθρικές δυνάμεις. Τον Μάρτιο του 1417, μετά από αίτημα της Μονής, ο Ανδρόνικος Β' παραχωρεί επιπλέον 30 ζευγάρια γη στους Αγιοπαυλίτες στο παλαιό χωριό Άγιος Παύλος στην Κασσάνδρα και κατ' αυτόν τον τρόπο αυξάνονται τα περιουσιακά στοιχεία τους στην περιοχή.

Το 1423 η Θεσσαλονίκη μαζί με την Κασσάνδρα παραχωρήθηκαν στους Βενετούς, οι οποίοι ως νέοι κύριοι της περιοχής, ενίσχυσαν τις οχυρώσεις θέλοντας να προστατεύσουν την χερσόνησο από τις επιθέσεις των Οθωμανών. Παρόλα αυτά, το 1430 η χερσόνησος της Κασσάνδρας καταλήφθηκε οριστικά από τους Οθωμανούς, εντάχθηκε στο οθωμανικό κράτος και έχασε την στρατηγική σημασία της, με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη και την σταδιακή ερήμωσή της. Μετά την κατάληψη της Κασσάνδρας και μέχρι τα τέλη του 16ου αιώνα, το μετόχι φαίνεται ότι παρέμεινε εγκαταλελειμμένο. Το 1590 ο σουλτάνος Μουράτ Γ' παραχώρησε τη χερσόνησο της Κασσάνδρας ως βακούφι στον λευκό αρχιεunuόχο του παλατιού Gazanfer ağa, ο οποίος προχώρησε σε πώληση των εγκαταλελειμμένων εκτάσεων σε αγιορείτικες μονές με σκοπό να καταστήσει το βακούφι προσοδοφόρο. Στο πλαίσιο αυτό, το 1591, οι Αγιοπαυλίτες αγόρασαν το παλαιό μετόχι τους στην Κασσάνδρα για το ποσό των 3.000 άσπρων. Τα έσοδα του βακουφιού προορίζονταν για δώρα των φτωχών των δύο ιερών πόλεων, Μέκκας και Μεδίνας και για τις απολαβές της αυτοκρατορικής ακολουθίας, ενώ τα υπόλοιπα για τα έξοδα συντήρησής του. Καθίσταται σαφές πως η Μονή επαναγόρασε ουσιαστικά το βυζαντινό μετόχι της στην Κασσάνδρα. Στα έγγραφα αναφέρεται ότι η γη ήταν χέρσα και ακαλλιέργητη και ότι οι μοναχοί μπορούσαν να εκμεταλλευτούν όση γη ήταν κατάλληλη για καλλιέργεια, ενώ την υπόλοιπη μπορούσαν να τη χρησιμοποιήσουν ως βοσκοτόπια. Και στις δύο περιπτώσεις θα πλήρωναν κανονικά στο βακούφι τις

δεκάτες και τους φόρους βοσκής αντίστοιχα. Στο ίδιο έγγραφο δίνονται και τα όρια του μετοχίου που έχουν ως εξής: «...από τη μικρή θάλασσα (Τορωναίος κόλπος) το σύνορο φτάνει στη Δάφνη, από κει κατά μήκος του δρόμου φτάνει στη στρόγγυλη πέτρα στα δεξιά του δρόμου, μετά στο γαλάζιο μάρμαρο και καταλήγει πάλι στη μικρή θάλασσα...». Το 1615 πέντε Αγιοπαυλίτες μοναχοί πωλούν καλλιεργήσιμες εκτάσεις του μετοχίου σε χριστιανούς κατοίκους της Αθύτου, οι οποίοι καταβάλλουν το ποσό των 50.000 άσπρων. Το 1684 ο γενικός καπετάνιος της Βενετίας Francesco Morosini επιστρέφοντας από την Θάσο περνά από την Κασσάνδρα, την λεηλατεί και πυρπολεί δύο πύργους της, ο ένας εκ των οποίων εικάζουμε ότι ήταν ο μετοχιακός πύργος της μονής Αγίου Παύλου.

Κατά τους επόμενους δύο αιώνες οι ιστορικές πηγές αναφέρονται σε αγοραπωλησίες των Αγιοπαυλιτών, αλλά ταυτόχρονα μας πληροφορούν και για μια σειρά από αντιδικίες, έριδες και αντιπαραθέσεις, άλλοτε με τους κατοίκους της γειτονικής Αθύτου και άλλοτε με τα όμορα αθωνικά μετόχια (Μ. Λαύρας, Διονυσίου, Εσφιγμένου, κλπ.), που φτάνουν μέχρι και την παρέμβαση του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ο οποίος απειλεί με επιτίμιο τους αντιδικούντες.

Στις αρχές του 19ου αιώνα το μετοχιακό συ-

Εικ. 2 Ο Εμμανουήλ Παπάς με τους Κασσανδρινούς αγωνιστές στον μετοχιακό πύργο της μονής Αγίου Παύλου (σύγχρονο έργο του Βασ. Νικόλτσιου)

γκρότημα συνδέεται με την Επανάσταση στη Χαλκιδική. Συγκεκριμένα μετά τη μάχη του Εγρί Μπουτζάκ (Νέα Απολλωνία) στις 15 Ιουνίου 1821, ο αρχηγός της Επανάστασης στη Χαλκιδική Εμμανουήλ Παπάς μεταβαίνει στον Πολύγυρο και από εκεί με όσους από τους πολεμιστές του επέζησαν, κατευθύνθηκαν στην Κασσάνδρα, όπου εγκαθιστά το στρατηγείο του στον μετοχιακό πύργο της μονής Αγίου Παύλου (Εικ. 2). Οι Κασσανδρινοί είχαν ξεγεραθεί ήδη από την 29η Μαΐου «...ημείς, οι εν τη χερσονήσω Κασσάνδρα εσηκώσαμεν τ' άρματα κατά του τυράννου μας...». Στις 14 Νοεμβρίου 1821, όπως αναφέρουν οι πηγές «...ο Αμπτούλ Ρομπούτ πασάς ήλθεν εις Κασσάνδραν, την οποίαν νικήσας κατέστρεψε, αιχμαλωτίσας πλήθη χριστιανών, όσοι εκεί ευρέθησαν, και πολλούς αποκτείνας...». Οι επαναστάτες αποτραβήχτηκαν τότε μέσα στο δάσος, όπου και σταμάτησαν για λίγο τους Τούρκους. Έτσι έδωσαν χρόνο στα γυναικόπαιδα να επιβιβαστούν στα Ψαριανά καράβια. Τότε και ο Εμμανουήλ Παπάς με τον γιο του Αθανάσιο, κατόρθωσε να φθάσει στην Άθου

γκρότημα συνδέεται με την Επανάσταση στη Χαλκιδική. Συγκεκριμένα μετά τη μάχη του Εγρί Μπουτζάκ (Νέα Απολλωνία) στις 15 Ιουνίου 1821, ο αρχηγός της Επανάστασης στη Χαλκιδική Εμμανουήλ Παπάς μεταβαίνει στον Πολύγυρο και από εκεί με όσους από τους πολεμιστές του επέζησαν, κατευθύνθηκαν στην Κασσάνδρα, όπου εγκαθιστά το στρατηγείο του στον μετοχιακό πύργο της μονής Αγίου Παύλου (Εικ. 2). Οι Κασσανδρινοί είχαν ξεγεραθεί ήδη από την 29η Μαΐου «...ημείς, οι εν τη χερσονήσω Κασσάνδρα εσηκώσαμεν τ' άρματα κατά του τυράννου μας...». Στις 14 Νοεμβρίου 1821, όπως αναφέρουν οι πηγές «...ο Αμπτούλ Ρομπούτ πασάς ήλθεν εις Κασσάνδραν, την οποίαν νικήσας κατέστρεψε, αιχμαλωτίσας πλήθη χριστιανών, όσοι εκεί ευρέθησαν, και πολλούς αποκτείνας...». Οι επαναστάτες αποτραβήχτηκαν τότε μέσα στο δάσος, όπου και σταμάτησαν για λίγο τους Τούρκους. Έτσι έδωσαν χρόνο στα γυναικόπαιδα να επιβιβαστούν στα Ψαριανά καράβια. Τότε και ο Εμμανουήλ Παπάς με τον γιο του Αθανάσιο, κατόρθωσε να φθάσει στην Άθου

και από εκεί να περάσει διά θαλάσσης με λίγους δικούς του στο Άγιον Όρος. Την ίδια ημέρα κατά την κατάληψη και το χαλασμό της Κασσάνδρας πυρπολείται ο πύργος και το μετοχιακό συγκρότημα της μονής Αγίου Παύλου.

Το 1868 κτίζεται ο μετοχιακός ναός των Αγίων Αποστόλων, ενώ στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα πραγματοποιούνται οικοδομικές εργασίες και αποκαταστάσεις στο μετοχιακό συγκρότημα (πύργος, βοηθητικά κτίρια, πηγάδι, κλπ.). Από το αρχαιολογικό υλικό της Μονής πληροφορούμαστε ότι τον λιμενίσκο του μετοχίου χρησιμοποιούν για μεταφορά προϊόντων από και προς το Άγιον Όρος και άλλες μονές που είχαν μετόχια στην Κασσάνδρα. Την ίδια περίοδο τα έγγραφα μας ενημερώνουν για την παραγωγική δραστηριότητα του μετοχίου, το οποίο εκτός από την κτηνοτροφική μονάδα αμνοεριφίων και βοοειδών, είχε και σημαντική παραγωγή κριθαριού, σιταριού, βρώμης, κουκιών και ρόβης.

Οι μετοχιακές εκτάσεις διατηρήθηκαν στην κυριότητα της Μονής μέχρι την έλευση των προσφύγων από τη Μικρά Ασία. Μέχρι το 1925 το μετόχι και ο προσφυγικός οικισμός υπάγονταν στην Κοινότητα της γειτονικής Αθύτου. Με Διάταγμα του 1925 ο συνοικισμός «Μετόχιον Αγίου Παύλου» μετονομάστηκε σε «Νέα Φώκαια» και αναγνωρίστηκε ως αυτοτελής κοινότητα.

Από το 1968 το μετοχιακό συγκρότημα συγκαταλέγεται στον κατάλογο των κηρυγμένων αρχαιολογι-

κών χώρων και μνημείων και προστατεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Το 1996 η 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων πραγματοποίησε ανασκαφική έρευνα στο εσωτερικό του πύργου, με βασικό στόχο την ανεύρεση στοιχείων που να βοηθούν στη χρονολόγησή του. Το μόνο που αποκαλύφθηκε ήταν ένα στρώμα πυρκαγιάς στο υπόγειο που αποδίδεται στην πυρπόληση του 1821. Κάτω από αυτό, το υπόγειο ήταν καθαρό, με κάποιες ενδείξεις που ανάγονται στο 17ο αιώνα, οι οποίες θα μπορούσαν να συνδεθούν με την προαναφερθείσα πυρπόληση των δύο πύργων στην Κασσάνδρα από τον Βενετό Francesco Morosini το 1684.

Τέλος το 2020 η Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους ολοκλήρωσε τις εργασίες αποκατάστασης του πύργου και στο πλαίσιο των καλοκαιρινών εκδηλώσεων διοργάνωσε τρισδιάστατη προβολή ντοκιμαντέρ στις όψεις του μνημείου με τίτλο «Ένας πύργος αφηγείται την ιστορία του».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ↳ Αρχείο Ιεράς Μονής Αγίου Παύλου
- ↳ Π. Γ. Στάμου, Η Ηρωική Κασσάνδρα ανά τους αιώνες, Αθήναι 1961.
- ↳ Ι. Α. Παπάγγελος, Περί των πύργων της Χαλκιδικής, Ελληνικό Πανόραμα, τεύχος 18, 2000.
- ↳ Φ. Π. Κοτζαγεώργης, Η αθωνική μονή Αγίου Παύλου κατά την οθωμανική περίοδο, Θεσσαλονίκη, 2002.

* * *

ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΑΝΔΡΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ

συνέχεια από τη σελίδα 16

του Δία, στημένο επάνω σε τριγωνική στήλη ύψους 9 μ. ενώ άλλα 2,5 μ. ύψος είχε μόνο το άγαλμα. Στη βάση του ο ίδιος ο Παιώνιος έγραψε (σε μετάφραση): «Οι Μεσσήνιοι και οι Ναυπάκτιοι το αφιέρωσαν στον Ολύμπιο Δία, δέκατο από τα λάφυρα που πήραν από τους εχθρούς (εν. τους Σπαρτιάτες), το έφτιαξε δε ο Παιώνιος ο Μενδαίος». Σήμερα σώζεται το ένα τρίτο της στήλης και το ίδιο τα άγαλμα με πολλές φθορές και ελλείποντα στοιχεία, εκτίθεται δε στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ολυμπίας.

Το άγαλμα είναι φτιαγμένο από μάρμαρο Τήνου και παρουσιάζει τη θεά Νίκη να κατεβαίνει με φτερά πετώντας από τον ουρανό προς τη γη, για να φέρει την πολυπόθητη νίκη. Φοράει αραχνούφαντο ιμάτιο και η έκταση

των χεριών, με μικρή κλίση προς τα εμπρός και το ανέμισμα του ιματίου της δίνει τη αίσθηση της πτητικής κίνησης. Το ένα στήθος της είναι γυμνό και κάτω διακριτικά βλέπουμε το κεφάλι ενός αετού, συμβόλου του θεού Δία. Πρόκειται για ασύλληπτο ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ.

Πολλοί γλύπτες στη συνέχεια κατασκεύασαν αντίγραφα. Χωρίς φυσικά να μπορέσει κανένα να φθάσει την τελειότητα του αυθεντικού. Ένα εξαιρετικό «ακριβές αντίγραφο» υπάρχει στο μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι, το οποίο απλά μας διευκολύνει να κατανοήσουμε το μέγεθος του αρχικού καλλιτεχνήματος στο σύνολό του. Ο ίδιος ο Παιώνιος σμίλεψε και άλλα αγάλματα με τη νίκη. Σε ένα από αυτά ο ίδιος έγραψε επιγραφή, που θα διασαλπίζει, όπως γράφει ο Νικόλαος Χαριστός, ανά τους αιώνες την δόξα της Χαλκιδικής: «Παιώνιος Μενδαίος μ' έποίησεν».

ΛΟΓΩ ΠΛΗΘΩΡΑΣ ΥΛΗΣ

Τα άρθρα που λάβαμε και δεν δημοσιεύθηκαν στο παρόν τεύχος, κρατήθηκαν στο αρχείο του περιοδικού, προκειμένου να δημοσιευθούν σε επόμενα τεύχη.

ΚΑΤΑΛΑΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΠΟΥΛΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ ΤΟ 1333

ΙΩΑΚΕΙΜ ΑΘ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΣ

Δρ. Αρχαιολογίας

Τὸ 1303 αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦταν ὁ Ἀνδρόνικος Β' ὁ Παλαιολόγος. Ἡ αὐτοκρατορία βρισκόταν σὲ δύσκολη οικονομικὴ θέση, δυσκολότερη ὅμως ἦταν ἡ στρατιωτικὴ κατάσταση. Οἱ Τούρκοι προχωροῦσαν ἀκάθεκτοι γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ὑποταγῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνῶ παραλλήλως Σέρβοι καὶ Βούλγαροι ἀσκοῦσαν ἰσχυρὲς πιέσεις στὶς βαλκανικὲς ἐπαρχίες. Σὰν λύση τοῦ προβλήματός του προέκρινε τὴν πρόσκληση τῆς Καταλανικῆς Ἑταιρίας Μισθοφόρων, ἡ ὁποία βρισκόταν στὴν Σικελία, ἄεργος καὶ ἐνοχλητικὴ.

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1303 οἱ Καταλανοὶ ἀποβιβάσθηκαν στὴν Κωνσταντινούπολη. Πολὺ σύντομα ἐνεπλάκησαν σὲ συρράξεις μὲ τοὺς Γενουάτες καὶ μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἄρχισαν λαφυραγωγίες χωρὶς διάκριση. Σύντομα ἤλθαν σὲ ρίζη μὲ τὸν Ἀνδρόνικο καὶ ἐνέτειναν τὴν ληστρική τους δράση μέχρι τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1307, ὅποτε ἐγκατέλειψαν τὸ καταφύγιό τους, τὴν χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως, καὶ ἐτράπησαν πρὸς τὴν Μακεδονία.

Μαζί τους ἐνώθηκε καὶ ὁμάδα Τούρκων πολεμιστῶν, οἱ λεγόμενοι «Τουρκόπουλοι». Μετὰ ἀπὸ μία περιπετειώδη πορεία, διανθισμένη μὲ ἐνδοεταρικές πολεμικὲς συγκρούσεις, ἔφθασαν στὴν Κασσάνδρα, ὅπου ἐγκαταστάθηκαν καὶ παρέμειναν μέχρι τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1309. Μὲ ἀφετηρία τὴν ἀσφαλὴ χερσόνησο, ἐπιδόθηκαν στὴν γνωστὴ ἀπὸ τὴν Καλλιπολιὰ τακτικὴ τους, φθάνοντας μέχρι καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Τότε λέγεται ὅτι πυρπολήθηκε ὁ ναὸς τοῦ Πρωτάτου στὶς Καρυές. Ἄν πράγματι πυρπόλησαν τὸν ναὸ τοῦ Πρωτάτου, δημιουργεῖται μέγα θέμα γιὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς, διότι ἔτσι ἀνατρέπεται ἡ κρατοῦσα ἀποψη ὅτι ὁ ναὸς τοιχογραφήθηκε τὸ ἔτος 1293.

Δὲν ἔχουμε πληροφορίες γιὰ τὶς συνέπειες πού εἶχε στὴν χερσόνησο τῆς Κασσάνδρας ἡ ἐκεῖ προσωρινὴ ἐγκατάσταση τῆς Ἑταιρείας. Ἄλλωστε οὔτε κὰν γίνεται κάποια σχετικὴ ἀναφορὰ στὶς ἱστορικὲς πηγές, σὰν νὰ μὴν πέρασε ποτὲ ἀπὸ τὴν Κασσάνδρα αὐτὴ ἡ λαίλαπα. Μόνον τὰ ἐρείπια μιᾶς «Φραγκοκκλησιᾶς» στὴν κορυφογραμμὴ τῆς χερσονήσου, μεταξύ Τσαπρανίου καὶ

Ἁγίας Παρασκευῆς, ἴσως νὰ σημαίνει κάτι σχετικὸ μὲ τὸ θέμα μας. Καὶ ἡ αὔξηση ἐκείνων τῶν νοικοκυριῶν τῆς Χαλκιδικῆς, στὰ ὁποῖα, μετὰ τὸ 1310, ἐπικεφαλῆς βρίσκεται μία χήρα καὶ ὄχι ἄνδρας, ἀποδίδεται ἀπὸ τοὺς μελετητὲς στὶς Καταλανικὲς καταδρομές. Παραδείγματός χάριν, τὸ 1338, στὸ μετόχιο τῆς Μονῆς Βατοπεδίου στὸν Ἅγιο Μάμα, ἀπογράφηκαν 16 οικογένειες παροίκων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ ἕξι εἶχαν ἐπὶ κεφαλῆς γυναίκα.

Ἐχῶ τὴν γνώμη ὅτι ἡ ἔλλειψη πληροφοριῶν γιὰ γεγονότα τῆς Κασσάνδρας ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ Μουντάνερ, ἡγετικὸ στέλεχος τῆς Ἑταιρείας καὶ μοναδικὸς χρονογράφος τῆς δράσεώς της, δὲν ἐπισκέφθηκε ποτὲ τὴν Κασσάνδρα καὶ δὲν εἶχε εἰκόνα περὶ τοῦ τί συνέβαινε ἐκεῖ. Ὅμως ἓνα χελανδαρινὸ ἔγγραφο τοῦ 1333, πὺ δημοσιεύθηκε σὰν ἔγγραφο τοῦ 1318, φαίνεται νὰ

Ἐπίθεση Καταλανῶν στὴν Κασσάνδρα

εἶναι ἀπόηχος τῆς Καταλανικῆς παρουσίας στὴν Κασσάνδρα. Πρόκειται γιὰ πρωτότυπο ἔγγραφο, γραμμένο σὲ περγαμηνή, ὕψους 1,52 καὶ πλάτους 0,26 ἐκ. Στὸ ἔγγραφο αὐτὸ καταγράφηκαν ἀναλυτικῶς τὰ «στασία» (δηλαδὴ τὰ κτήματα) πὺ εἶχε ἡ ἀγιορειτικὴ Μονὴ Χελανδαρίου «εἰς τὸ χωρίον τῆς Ἀφέτου», καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπὶ μέρους παροίκων καὶ τῶν συνοριτῶν τους. Καταγράφονται τὰ ὀνόματα 88 ἀνδρῶν καὶ τριῶν χηρῶν. Ἀπὸ τὰ 88 ἀνδρὶκὰ ὀνόματα τὰ 29 εἶναι σαφῶς ξενόφερτα. Τὰ ἀναφέρω: Ἀκρίτας καὶ ἡ χήρα του, Ἀκριτοῦ. Ἀλυάτης. Ἀνδρόνικος τοῦ Τούρκου. Ἄρων. Βαράγκος. Βαρδάνης. Βητάλης. Θρασκεύς, (δηλαδὴ Θράξ). Ἐμπολέμιος. Ζυρῆς. Λινάρδος. Φράγγος. Γεώργιος τοῦ Μπακάλεως. Τζυχλῆς ὁ Θρασκεύς. Κατάλακτος καὶ ἡ χήρα του Ἄννα Καταλακτοῦ. Κοκκῆς. Κωβίδης. Ληβούνης. Λογγιβάρδος. Μαρίσκης. Μαρτίνος. Νούτος. Παγάνος. Ρεκαντῆς. Ρουπέλης. Τζαννῆς. Τούρκος. Φουδοῦλος. Σικελός καὶ ἡ χήρα ἡ Χαραντοῦ.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτά, τά: Λινάρδος, Φράγγος, Βητάλης, Μαρτίνος, Βαράγκος, Λογγιβάρδος, Βαρδάνης, Τζαννῆς καὶ Σικελός, εἶναι σαφῶς δυτικῆς προελεύσεως καὶ ὄχι συνήθη στὴν γνωστὴ χαλκιδικιώτικη ὀνοματολογία τοῦ 14ου αἰ. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν συνεκτίμηση τοῦ μεγέθους τοῦ ἀγροτικῆ κλήρου τὸν

όποιον κατείχε ο πατέρας τους (μέχρι και 142 μοδίους αγρών), ο οποίος κληρος κατατμήθηκε (όταν χρειάστηκε να κατατμηθεί) σε δύο ίσα μερικά μόνον μία φορά, σε συνάρτηση με τις διαφαινόμενες συγγένειες, πρόκειται για ιδιοκτήτες δεύτερης γενεάς, δηλαδή γεννηθέντες περί το 1310.

Μεταξύ των αναφερομένων υπάρχουν δύο (τουλάχιστον) οί όποιοι φαίνεται να είναι τουρκικής καταγωγής: ο Ανδρόνικος ο Τούρκος και ο Γεώργιος του Μπακάλεως (ή Γεώργιος ο Μπακάλης;). Και οι δύο είναι χριστιανοί, όπως προκύπτει από τα βαπτιστικά τους ονόματα. Όσον αφορά τον Μπακάλη, είναι η μόνη αναφορά αυτού του επαγγελματικού επιθέτου, την οποία γνωρίζω στην χαλκιδικιώτικη ονοματολογία του 14ου αιώνας. Η έρμηνεία την οποία προτείνω ως προς την προέλευση των προαναφερθέντων ξενόφερτων ονομάτων στην Άθυτο του 1333, είναι η εξής: Περί τον Φεβρουάριο του 1309 η Έταιρεία εγκαταλείπει την Κασσάνδρα και κατευθύνεται (όδοιπορικώς) προς την Αθήνα. Κάποιοι όμως έχουν κουρασθεί από αυτή την ιστορία και έρχονται σε διαπραγμάτευση με την Αυτοκρατορία· δηλώνουν ύποταγη, τους επιτρέπεται η παραμονή στην χερσόνησο, τους παραχωρείται κληρος, συνήθως 142 μοδίων ανά οικογένεια και οι εξ αυτών Τουρκόπουλοι, αν δεν ήταν ήδη χριστιανοί, βαπτίζονται. Η επιλογή του ονόματος «Ανδρόνικος» για τον υιό «του Τούρκου», έχω την γνώμη ότι δεν πρέπει να θεωρηθεί τυχαία, αλλά πρόκειται για μια ένσυνειδήτη πράξη επιδείξεως ύποταγής προς τον τότε Αυτοκράτορα, τον Ανδρόνικο Παλαιολόγο τον δεύτερο.

Με τον Ανδρόνικο τον Τούρκο έχουμε μία εϋθεία μαρτυρία για ύπαρξη εξελληνιζομένων Τούρκων στην Άθυτο, το 1333. Η μαρτυρία αυτή επαναλαμβάνεται 18 φορές, κυρίως ως αναφορά συνορείτη σε όμορο αγροτεμάχιο. Όμως δεν διευκρινίζεται αν υποδηλώνει το ίδιο πρόσωπο ή κάποιους άλλους με το ίδιο επώνυμο, διότι οι συνορείτες συνηθέστατα αναφέρονταν μόνον με το επώνυμό τους. Έχουμε όμως και μία περίπτωση, προφανώς Τούρκου, στην οποία η έθνικότητα προσδιορίζεται έμμέσως. Πρόκειται περί του «Γεωργίου του Μπακάλεως», γαμβρού του μακαρίτη Καταλάκτου, ο οποίος Γεώργιος, μαζί με τον σύγγαμβρό του Ιωάννη (δηλαδή τον «μπατζιανάκη» του, θα λέγαμε άπλοελληνιστί) κατείχαν μία «στάση» 111 μοδίων αγρών και άμπελια 7 μοδίων. Δεν γνωρίζουμε αν ο Γεώργιος ήταν Μπακάλης ή υιός μπακάλη, αλλά πέραν της άστειας τριτόκλιτης γενικής, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Οι παλαιότεροι γνωστοί μπακάληδες στην Χαλκιδική, και μάλιστα Χριστιανοί, εμφανίζονται σε Όθωμανικά έγγραφα της Μονής Εηροποτάμου, των έτων 1575 και 1586. Πρόκειται για εμπόρους οί όποιοι δραστηριοποιούντο στην αγορά των Σιδηροκαυσίων, δηλαδή στο διοικητικό και οικονομικό κέντρο των μεταλλείων χρυσού, άργύρου και μολύβδου της βορειοανατο-

λικής Χαλκιδικής. Είναι δυσεξήγητη ή τόσο πρόωμη εμφάνιση του επιθέτου «Μπακάλης» (το 1333), πολλώ μάλλον ή παραγωγή του από το τουρκικό bakkal. Για να είναι ο παντοπώλης, θα πρέπει να δεχθούμε ότι το τουρκικό bakkal πέρασε στο γλωσσικό ιδίωμα της Κασσάνδρας ήδη από τον 13ο αιώνα ως προσηγορικό, ώστε να έχει γίνει στα 1333 κύριο όνομα. Όμως σημαντικές γλωσσικές επαφές με τουρκική γλώσσα στη Χαλκιδική είναι άπιθανο να δεχθούμε πριν από την πρώτη κατάκτηση (1387)· καλλίτερα θα τις χρονολογούσαμε μετά την δεύτερη κατάκτηση (1430), ώστε να περάσουν δάνεια στο ντόπιο ιδίωμα. Όμως το Προσωπογραφικό Λεξικό των Παλαιολόγων (PLP) καταγράφει μόνο έναν Μπακάλη, αυτόν που μάς άπασχολεί. Επιπλέον ή λέξη «μπακάλης» (έψαξα και βακάλης ή πακάλης) δεν άπαντά στο λεξικό του Κριαρά. Συνεπώς ούτε την υπόθεση αυτήν, περί άραβικού δανείου στην κοινή μεσαιωνική έλληνική, μπορέσαμε να επιβεβαιώσουμε. Κοιτάξαμε και την εμφάνιση του bakkal στα τουρκικά (και το τουρκικό bakkal προήλθε από το άραβικό baqqal), αλλά δεν βρήκαμε μαρτυρία πρό του 1641. Μετά τα άνωτέρω έχω την γνώμη ότι ο Γεώργιος Μπακάλης (ή του Μπακάλεως) ήταν Τούρκος την καταγωγή. Και τώρα μία διευκρίνιση: δεν είμαι τουρκολόγος. Όσο για την έπιστημονική προσέγγιση του θέματος του Μπακάλεως, νάναι καλά ο φίλος τουρκολόγος μοναχός Κοσμάς Σιμωνοπετρίτης, ο οποίος με κατεύθυνε (διά του e-mail) στην σχετική αναζήτηση. Τον εύχαριστώ και του εύχομαι Καλές Υπομονές.

Τώρα όμως τίθενται δύο θέματα:

1ον. Τι άπέγιναν οί λαβόντες «στασία» εν Άφέτω, το 1333; Βατοπεδινό έγγραφο του 1348 μάς πληροφορεί ότι βρίσκονταν στον Άγιο Μάμαντα, άποκαλούμενοι «Κασσανδρηνοί» και έξακολουθούντες να είναι κάτοχοι «των εν τή νήσω Κασανδρία γονικών αυτών στάσεων» (Βατ. 97, στ. 12). Δεν διευκρινίζεται ο λόγος της παρουσίας τους στον Άγιο Μάμα, αλλά πιθανολογώ ότι ήταν φύλακες του τόπου. Το 1358 είχε κτισθή στον Άγιο Μάμα κάποιο «τείχος», με άγγαρία των Κασσανδρηνών, για το όποιο διευκρινίζεται ότι κτίσθηκε «ύπερ της βίγλας», «διά την των όλων ασφάλειαν». Την ίδια χρονιά (1358) οί λεγόμενοι «Κασσανδρηνοί» αναφέρονται ως «βασιλικοί πάροικοι», έχουν κτίσει τα σπίτια τους μέσα στο «τείχος» και πληρώνουν έτήσιο ένοίκιο. Στον σχετικό κατάλογο που συντάχθηκε έμπεριέχονται και 14 όνόματα γνωστών από την Πράξη του 1333: Δηδιμάρης, Δηδημαρού, Ερμηλιώτης, Αναστάσης, Τζαχλάς, Λινάρδων, Άστράς, Λεοντός, Έμβόλιμος, Ξηροψωμία, Παραγιαλίτης, Καλαμαράς, Άσπρος, Μακρής, και οί άγνωστοί μας αλλά με δυτικίζοντα όνόματα, Πισιάνος, Ρεμούντος και Βεντούρης.

2ον. Τι άπέγινε ή Άφετος; Στο έγγραφο του 1333, ή πρώτη αναφορά της γίνεται με την φράση, «εις χωρίον της Άφέτου». Οί υπόλοιπες αναφορές δημιουρ-

γούν την έντύπωση ότι δεν αφορούν κατοικημένον οικισμό, αλλά «τόπον». Παραθέτω ένδεικτικώς χαρακτηριστικά παραδείγματα:

-«ἕτερον (χωράφιον) εἰς τὴν παλιρέαν τῆς Ἀφέτου, μοδίων 4».

-«ἕτερον (χωράφιον) εἰς τὴν Ἄφετον, ἀνωτέρω τοῦ οἰκήματος τοῦ Ἀδριανού, τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ Διδυμάρη, μοδίων 7· ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ παλαιὸν οἶκημα αὐτοῦ, μέσον τῶν δύο ὁδῶν καὶ πλησίον τοῦ Λινάρδου καὶ τοῦ Διδυμάρη, μοδίων, 1,5. ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ παλαιὸν οἶκημα τοῦ Διδυμάρη

πλησίον τούτου καὶ τοῦ ἀμπελίου αὐτοῦ, μοδίων 2,5».

Ἡ φράση «μέσον τῶν δύο ὁδῶν» ἀναφέρεται κατ' ἐπανάληψη στὰ περιγραφόμενα κτήματα τῆς Ἀθύτου. Συνδυάζοντάς το μὲ τὰ πολλὰ «παλαιὰ οἰκήματα», σκέπτομαι μήπως πρόκειται γιὰ οἰκιστικά κατάλοιπα τῆς (πιθανῶς) καταστραφείσης Ἀφέτου, ἀπὸ τοὺς Καταλανούς, τὸ 1307-1309. Σχετική πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ προφορική παράδοση τῆς ἀνευρέσεως ἑνὸς μεγάλου «θησαυροῦ» σκυφωτῶν νομισμάτων στὴν Ἄθυτο, περὶ τὸ 1935. (Πληροφορία τοῦ πεθεροῦ μου Νικολάου Γ. Μυλωνᾶ, ἀπὸ τὴν Ἄθυτο).

Τα προϊόντα της Χαλκιδικής ταξίδεψαν στο Στρασβούργο στο πλαίσιο της Προεδρίας της Ελλάδας του Συμβουλίου της Ευρώπης

Ο **Τουριστικός Οργανισμός Χαλκιδικής** με την συνδρομή της **Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής** υποστήριξε με θερμή και αμεσότητα την προσπάθεια της χώρας στο πλαίσιο της **Προεδρίας της Ελλάδας στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (Μάιος-Νοέμβριος 2020)**, προσφέροντας αναμνηστικά πακέτα δώρων με τοπικά προϊόντα και ενημερωτικό διαφημιστικό υλικό της Χαλκιδικής, στα μέλη των 47 Μόνιμων Αντιπροσωπειών καθώς και στα μέλη της Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η χώρα μας, ανέλαβε σε μια εξαιρετικά δύσκολη συγκυρία, να ηγηθεί ενός Διεθνούς Οργανισμού, θέτοντας ως κύρια προτεραιότητα την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, και των αρχών της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου σε συνθήκες πανδημίας. Προς αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ευρώπη αλλά και ολόκληρη η υφήλιος, η Ελλάδα έχει αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες, σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο, αλλά και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, σε όλα τα επίπεδα: τουρισμός, προβολή των τοπικών κοινωνιών και της παραδοσιακής οικονομίας, μέσα από την οργάνωση γευστικών τοπικών προϊόντων. Η Χαλκιδική, προσέφερε όλες τις προϋποθέσεις εκείνες για να συμμετάσχει με αξιώσεις στην προβολή ενός νοητού ταξιδιού στη χώρα μας, με βάση τις παραδοσιακές γεύσεις.

Η ενθουσιώδης υποδοχή των αναμνηστικών δώρων εκ μέρους των Μόνιμων Αντιπροσώπων, όσο και των μελών της Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρώπης, κατά την συνεδρίαση της Επιτροπής Υπουργών συνέβαλε στην τουριστική προβολή της

Χαλκιδικής και στην προώθηση της τοπικής οικονομίας.

Η παρουσία του Τουριστικού Οργανισμού Χαλκιδικής δεν περιορίστηκε μόνο στο στενό πλαίσιο της διαφημιστικής προώθησης ενός τοπικού αφηγήματος αλλά συνέβαλε και ενίσχυσε τις προσπάθειες της Ελληνικής Προεδρίας να αναδείξει κατά το δυνατόν περισσότερες πτυχές της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας.

Ο Τουριστικός Οργανισμός Χαλκιδικής ευχαριστεί τον **Αναπληρωτή Υπουργό Εξωτερικών κ. Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη** και τον **Μόνιμο Αντιπρόσωπο της Ελλάδας στο Στρασβούργο Πρέσβη κ. Παναγιώτη Μπεγλίτη** για την ευκαιρία που έδωσαν στη Χαλκιδική να προβληθεί.

Ο Τ.Ο.Χ. ευχαριστεί επίσης τους Χαλκιδικιώτες παραγωγούς για την άμεση ανταπόκριση και προσφορά τους.

✿ Μέλι **ΣΙΘΩΝ** – Νικήτη ✿ **Asterios** – Προϊόντα Μελιού & Ελιάς, Αστέριος Αβραμίδης – Νικήτη ✿ **Passion Honey** – Δημήτριος Τσίγγανος – Ν. Μουδανιά ✿ **Κτήμα Λειβαδιώτη** – Αθανάσιος Λειβαδιώτης – Μαραθούσα ✿ Οίνοι **Μυλοπόταμος** – Μετόχι Μυλοπόταμος Αγίου Όρους ✿ Αρτοποιεία Ζαχαροπλαστεία **Γαβανάς** – Φίλιππος Γαβανάς – Γαλάτιστα ✿ Αγουρέλαιο **THALLON** – Αφοί Τσικούρη – Ορμούλια ✿ Ελαιόλαδο **Τολέρης** – Νικόλαος Τολέρης – Σήμαντρα ✿ Ελιές Χλιάπα **Ελιοανθός** – Παναγιώτης Χλιάπας – Πολύγυρος ✿ Βότανα **ΧΟΛΟΜΩΝ** – Νικόλαος Παπακωνσταντίνου – Ταξιάρχης

Σημείωση. Το Δ.Σ. Του Παγχαλκιδικού συγχαίρει την Περιφερειακή Ενότητα και τον Τουριστικό Οργανισμό Χαλκιδικής για την προσπάθεια αυτή που συμβάλει στην προώθηση της τοπικής οικονομίας.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ: ΚΑΣΣΑΝΔΡΙΝΕΣ ΚΟΡΕΣ

Γ. Παραλής. "Κασσανδρινή". 1947
Ελαιογραφία 47x43 εκ.

Πολ. Ρέγκος. "Πορτραίτο στην Άθυτο". 1935
Ελαιογραφία. 62x50 εκ.

ΤΟ ΑΠΕΡΧΟΜΕΝΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΤΙΑΣ 2019-2020

Από αριστερά: Χρήστος Παυλούδης *Μέλος*, Ανδρομάχη Κωστοπούλου *Μέλος*,
Αβραάμ Παπαδόπουλος *Ταμίας*, Νικόλαος Μπούφτας *Ειδικός Γραμματέας*, Ιωάννης Κοτσάνης *Πρόεδρος*,
Αστέριος Λυρτζής *Γενικός Γραμματέας*, Σαραφιανός Καράβατος *Μέλος*,
Αναστασία (Νατάσα) Σούστα-Δάφα *Μέλος*, Τριαντάφυλλος Οικονόμου *Αντιπρόεδρος*.

ΤΟΠΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ Κ

Αφίτος

Θέατρο Σίβηρης

Χανιώτη

Αρχαιολογικός χώρος Άμμωνος Διός, Καλλιθέα

Αγία Παρασκευή

Ποτίδαια

ΑΙ ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ

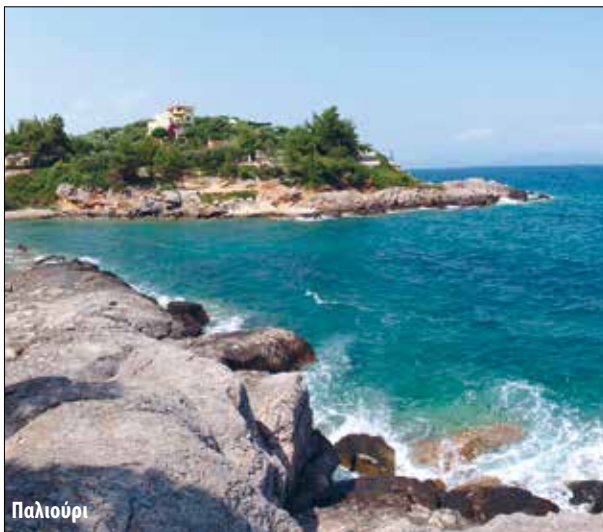
Ν. Φώκαια

Καλλιθέα

Σκιώνη

Παλιούρι

Λουτρά Αγίας Παρασκευής

Εθελοντές ζωγράφοι απαντούν με φωτεινά σχέδια και χρώματα στην κατήφεια των ημερών (ρεπ. σελ. 53)

Άφυτος

Παλιοχώρα

«ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ», Η ΠΑΝΕΜΟΡΦΗ ΤΡΙΔΥΜΗ ΑΔΕΛΦΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ ΜΑΣ...

ΑΓΓΕΛΟΣ Φ. ΜΑΝΤΣΙΟΣ,

Υπομηχανικός

Ανατριχιάζω, θλίβομαι, οργίζομαι, όταν διαβάζω κείμενα γραμμένα από έγκριτους, κατά τα άλλα, δημοσιογράφους των έντυπων μέσων επικοινωνίας, αλλά και όταν ακούω από... αναγνωρίσιμους τηλεοπτικούς να την αποκαλούν το... «πρώτο πόδι». Θου Κύριε...

Χερσόνησος της Κασσάνδρας!, ο ορισμός της χερσονήσου.

Εμείς οι Νικητιανοί τη λέμε και Κασσάντρεια, σκέτο.

Έχουμε πολλούς και γερούς δεσμούς μαζί της. Δεσμούς ιστορικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς, μα κυρίως συναισθηματικούς.

Δεν γνωρίζω τους δεσμούς της Νικήτης μας με τη Χερσόνησο της Κασσάνδρας, στο απώτερο παρελθόν, δεν είμαι ο ειδικός.

Το 1830, έχουμε τη γραπτή αναφορά του περιηγητή Άγγλου ευγενούς Ντέιβιντ Ούρκουχαρτ:

«...[οι Νικητιανοί] κατασκευάζουν μικρά σκάφη με τα οποία τα σμήνη [μελισσοσμήνη] περιδιαβαίνουν τους κόλπους με την κλασική δόξα – τον Στρυμωνικό, τον Σιγγιτικό, τον Τορωναίο και τον Θερμαϊκό, κλέβοντας την γλύκα [μέλι] των ακτών τους...»

Οι ακτές που βρέχονται από τον Τορωναίο και τον Θερμαϊκό, οι ακτές της χερσονήσου της Κασσάνδρας, προσιτές και φιλόξενες.

1870, στη Νικήτη γεννιέται ο Κασσανδρινός Αθανάσιος του Δημητρίου. Είναι η παλαιότερη εγγραφή στα μητρώα της κοινότητας Νικήτης, με το επώνυμο Κασσανδρινός. Ασφαλώς προηγήθηκε ο πατέρας του, δεν υπάρχουν στοιχεία. Σήμερα ζουν στη Νικήτη, πάνω από πενήντα άτομα με το επώνυμο Κασσανδρινός.

Εκείνα τα ίδια χρόνια δυο Νικητιανά αδέρφια με το επώνυμο Μαθέσης, πικραμένα, για τους δικούς τους λόγους, έφυγαν από τη Νικήτη, έριξαν πέτρα πίσω τους, και πέρασαν απέναντι στην Κασσάνδρα. Εκεί πήραν το επώνυμο Νικητιανός.

Στη Χρούσου, το επίγειο του Παλιουρίου της Κασσάνδρας, προς την πλευρά του Τορωναίου υπήρχε και

το περίφημο εργοστάσιο της επεξεργασίας της ρητίνης, από πολλούς χρόνους.

Τα Νικητιανά καΐκια μετέφεραν το ρετσίνι από τις μεγάλες, τιμεντένιες, παράκτιες στέρνες της Νικήτης στο εργοστάσιο της Χρούσου.

Τον Οκτώβριο του 1934, ο Χρίστος Μαλανδρινός, Βρασταμινός στην καταγωγή, εκδότης της Χαλκιδικιώτικης εφημερίδας «Ασπίς», περιοδεύει στα χωριά της περιοχής μας για είσπραξη συνδρομών.

Να η απολαυστική, έμμετρη περιγραφή του ταξιδιού του από τον ίδιο:

«**Κασσανδρινά** – **Νικητιανά**. / Στο Κασσανδρινό Χανιώτη Φούρκα Αγία Παρασκευή / την Ποτίδαια, Καλάνδρα, Φώκες σ' όλη την Κασσάνδρα / Κι' αν πήγαιν' η Ασπίς παντού το ίδιο ήθελε συμβεί / δεν ακολουσσε τίποτα / Με όλη τη Κασσανδρινή την περσινή κι' εφετεινή /

τ' εσοδεία κι' ευτυχία θάχ' η Ασπίδα δυστυχία / Στης Ρετσίνης το εργοστάσιον Χρούσου εταιρίας πέρασε / η Ασπίς και ο Ξανθόπουλος Καραλής τ' φίλεψε τ' εκέρασε / Κι' ο Δαραβίγκας ο γιατρός αν και της υπεσχέθηκε / με αυτή την ευκαιρία να εγγράψ' την εταιρία / Συνδρομήτρια εκρύφθηκε για να πληρώσ δεν βρέθηκε / Με μοτόρ του Ζαφειρούδ' στη Νικήτη είχε φθάσει / μεσάνυχτα εκρύωσε η Ασπίς είχε πουντιάσει / ...»

Ο Ξανθόπουλος Καραλής είναι Νικητιανός, γραμματέας της Κοινότητας της Νικήτης.

5 Δεκεμβρίου 1942, ο Ορμυλιώτης Άγγελος Αγαπητός, (Νικητιανός από τη μάνα του), αυτός ο μεγάλος πατριώτης, μετά τη διαφυγή του υποβάλλει στη Σύμρνη, «εις τας φιλίας υπηρεσίας» την ΕΚΘΕΣΗ του και αναφέρει:

«**ΕΘΝΙΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ**

Άμα τη... επιστροφή του υποφαινομένου εξ Αθηνών... συνητηθήν μετά του θείου μου Αθαν. Παλαμίδους... εσπεύσαμεν να συναντήσωμεν τον Μητροπολίτην Κασσανδρίας Κον Ειρηναίον εις τον οποίον εξεθέσαμεν τας απόψεις μας ήτοι περί... μελλοντικής

Σκάλα Πευκοχωρίου (Καψόχωρα)

οργανώσεως όλων των κατοίκων της Χαλκιδικής, δια την παθητική αντίστασιν κατά του εχθρού. Ευθύς μετά ταύτα εκρίναμεν σκόπιμον να συνεννοηθώμεν με τα δυναμικώτερα... στοιχεία, ήτοι αξιωματικούς, τινάς των διανοουμένων... Εκ των πρώτων συνήντησα εις Θεσσαλονίκην τους Ταγματ. Κώνσταν Ιωάννην [Κασσάνδρα], και Ταγμ. Παπαθανασίου Ιωάννην [Βάβδος]...

...μέχρι της Ανοίξεως, αι προσπάθειάι μας ιδίως με τον ταγματάρχη ΚΩΝΣΤΑΝ [Κασσάνδρινός], στρατιωτικόν ιατρόν Φιλιππίδην [Νικητιανός] και ανθυπάρχον ΠΑΛΑΜΙΔΗΝ [ο Τάκης Πολυγυρινός - Νικητιανός από τη μάνα του] ήσαν δια την εξεύρεσιν πλοίου προς φυγάδευσιν των Άγγλων και Ελλήνων αξιωματικών... μόλις την 18ην Απριλίου [1942] ανεχώρησαν οι ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ και ΠΑΛΑΜΙΔΗΣ συμπαραλαβόντες και δύο Κυπρίους...»

Η αναχώρηση έγινε με καΐκι, από ακτή της Κασσάνδρας.

Και ο ίδιος ο Άγγελος Αγαπητός αναχώρησε για τη Μέση Ανατολή, μερικούς μήνες αργότερα, από ακτή της Κασσάνδρας, σύμφωνα με μαρτυρία του Νικητιανού ναυτικού Πύργη Στ. Καρακυριαζή, στον γράφοντα. Ο Πύργης, 17χρονος τότε, και ο πατέρας του ο Στυλιανός επιβίβασαν στη μεγάλη βάρκα τους, την «Άγιος Νικόλαος», τον Άγγελο, από τη Σκάλα της Παραλίας της Νικήτης και τον μετέφεραν στην Καναπίτσα της Κασσάνδρας. Στη συνέχεια, αναχώρησε από ακτή της Κασσάνδρας για τα Μικρασιατικά παράλια, με το καΐκι του φίλου και συνεργάτη του, του Αθτυώτη καπετάνιου, Αλκιβιάδη Αργυρούδη.

Μετά την κατάρρευση του μετώπου (1941) οι Γερμανοί κατέλαβαν το εργοστάσιο της Χρούσου και επίταξαν τα Νικητιανά καΐκια, μεταξύ τους και η «Παναγία Φανερωμένη» του «Κάτσουλα», για να μεταφέρουν το ρετσίνι από τη Σκάλα της Νικήτης στο εργοστάσιο. Οι Γερμανοί αξιοποίησαν το εργοστάσιο προς όφελός τους. Εγκατέστησαν εκεί διευθυντή έναν αξιόλογο Γερμανό επιστήμονα, Μπουγκζάιμερ, ή κάπως έτσι, ήταν το όνομά του. Το ρετσίνι και τα υποπροϊόντα του, το τερεβινθέλαιο (νέφτι) και το κολοφώνιο τα προωθούσαν στη Θεσσαλονίκη και από κει με τρένα τα μετέφεραν στη Ναζιστική Γερμανία.

Ο Άγγελος Αγαπητός γνώριζε τη σπουδαιότητα του εργοστασίου της Χρούσου και έλεγε στους Νικητιανούς συναγωνιστές του, μνημένα μέλη του Δικτύου:

- Όταν, με το καλό, περάσω κι εγώ στη Μέση Ανατολή, το πρώτο που θα ζητήσω από την εκεί ηγεσία, είναι να βομβαρδιστεί αυτό το εργοστάσιο.

Μετά τη διαφυγή του Άγγελου Αγαπητού (Δεκέμβριος 1942), το υποβρύχιο Κατσώνης, με πλοίαρχο το Λάσκο, βομβάρδισε και αχρήστεψε το εργοστάσιο της Χρούσου, κατακαίοντας ταυτόχρονα όλα τα αποθέματα σε ρετσίνι, νέφτι και κολοφώνιο. Ήταν 27 Ιουλίου

του 1943, ανήμερα Αγίου Παντελεήμονα, όπως θυμόταν ο 13χρονος, τότε, γιος του «Κάτσουλα», ο κορυφαίος ναυτικός μας ο καπετάνιος ο Μίμης Ζαφειρούδης (1930 - 2017).

Η κορυφαία διαφυγή, κατά τη διάρκεια της κατοχής, ανδρών που προσπαθούσαν να περάσουν στη Μέση Ανατολή, είχε έντονα... «άρωμα» Ορμύλιας, Νικήτης, μα κυρίως άρωμα Κασσάνδρας. Είναι 17 Έλληνες αξιωματικοί, 3 Έλληνες πολίτες και ο Σκώτος αντισμήναρχος Έντουαρντ Χάουελλ, (φυγός από το στρατόπεδο αιχμαλώτων Παύλος Μελάς της Θεσσαλονίκης). Επικεφαλής είναι ο ταγματάρχης Πυροβολικού Ιωάννης Κώνστας από την Κασσάνδρα.

Στην Ορμύλια (περιοχή Π'τσακούδια), στο αγροτόσπιτο του Άγγελου Αγαπητού, έφτασαν πεζοί την 28 Απριλίου 1942. Εκεί, στην ομάδα μπήκε και ο Χάουελλ. Να τι λέει ο Σκώτος Αντισμήναρχος, ο διασημότερος φυγός του Β' Παγκοσμίου Πολέμου:

«... Είχε έρθει η ομάδα. ...είκοσι Έλληνες αξιωματικοί διαφόρων βαθμών και ηλικίας. Ο Μέμνης [Αγαμέμνων Παναγιωτόπουλος, Έφεδρος Αξιωματικός, Θεσσαλονικίος, Χημικός μηχανικός]... με σύστησε στον αρχηγό της ομάδας, τον ταγματάρχη Κώνστα. Είταν ένας άνδρας κοντούλης αλλά δυναμικός, με πλατείς ώμους, οι κινήσεις του και η ομιλία του γρήγορες και αποφασιστικές. Τα μάτια του πετούσαν φωτιές, ανάδινε ένα αίσθημα εμπιστοσύνης και ικανότητας.

Από τα Π'τσακούδια πήραν ποδαρόδρομο τη Νικητιανή Στράτα με προορισμό την Παραλία της Νικήτης.

«Εγώ πήγαινα μαζί με τον ταγματάρχη Κώνστα... βόδιζε με τον ίδιο αποφασιστικό τρόπο που είχε όταν μιλούσε. Ακτινοβολούσε δραστηριότητα και ενθουσιασμό».

Από την Παραλία της Νικήτης 2 Νικητιανές μεγάλες βάρκες, κωπηλατώντας οι 2 Νικητιανοί βαρκάρηδες όλη τη νύχτα (28 προς 29 Απριλίου), τους φέρνουν στα Σπαλαθρονήσια της Σιθωνίας προς την πλευρά του Τορωναίου, στο νησάκι Πούντα. Εκεί διανυκτερεύουν (29 Απριλίου), περιμένουν το καΐκι...

«Το καΐκι ήταν μικρό... Ο καπετάνιος [Αλκιβιάδης Αργυρούδης από την Αθύτο της Κασσάνδρας] είχε τραχιά γένια... Οι δυο βοηθοί του [Κασσανδρινοί]... Μιλούσαν γρήγορα τα Ελληνικά... Τέλος στιβαχθήκαμε... κάτω στο αμπάρι. ...Σαλπάραμε...» [30 Απριλίου]

Μετά από περιπετειώδες ταξίδι και δια μέσου Αγίου Όρους (1 Μαΐου) και Λήμνου φτάνουν επιτέλους στην Ίμβρο (2 Μαΐου 1942). Αποβιβάζονται και ο ταγματάρχης δίνει στον καπετάνιο ένα μικρό ιδιόχειρο σημείωμα: «Βεβαίωσις. Ο υπογεγραμμένος ταγ/ρχης πυρ/κού Κώνστας Ιωάννης βεβαιώ ότι ο Αργυρούδης Αλκιβιάδης εξ Αθύτου Χαλκιδικής μετέφερεν άνευ ουδεμιάς αμοιβής 17 αξιωματικούς και 3 ετέρους πολίτας εκ Σπαλαθρονησίων εις νήσον Ίμβρον. Η παρούσα δίδεται ίνα ούτος εν καιρώ διεκδικήση την παρά του δημοσίου πληρωμήν του. Ίμβρος τη 2 Μαΐου 1942. Ο βεβαιών Ιωάν-

νης Κώνστας (τ.υ)»

Εμφύλιος και οι δεσμοί των Νικητιανών με την Κασσάνδρα γίνονται στενότεροι. Αμέσως μετά την αιματηρή Μεγάλη Μάχη της Νικήτης (21 – 22 Οκτωβρίου 1948), ολόκληρες Νικητιανές οικογένειες καταφεύγουν για μεγαλύτερη ασφάλεια στα χωριά της Κασσάνδρας. Κορίτσια ηλικίας 15 – 23 χρονών, ασυνόδευτα, την ίδια μέρα το απόγευμα και την επόμενη μπαίνουν σε καΐκια Νικητιανά και περνούν απέναντι στη Κασσάνδρα ν' αποφύγουν την βίαιη επιστράτευση από τους αντάρτες. Η υποδοχή και η φιλοξενία των κατοίκων των χωριών της Κασσάνδρας συγκινητική.

Η Ασημίνα (Μίνα) Χονδρογιώργη – Πρασά του Μιχαήλ (1933), θυμάται:

«Μετά τη μάχη, η μεγάλη αδελφή μου η Άννα και τα κορίτσια της γειτονιάς μας, η Ελένη Καζάνη και η Αθηνά Καζάνη [17χρονες], πήγαν στην Παραλία, μπήκαν στο καΐκι και μαζί και με άλλα κορίτσια του χωριού μας, πήγαν στην Κασσάντρεια, στην Καψόχωρα [Πευκοχώρι], να γλυτώσουν την επιστράτευση από τους αντάρτες. Όταν το καΐκι βγήκε στην παραλία της Καψόχωρας, έτρεξαν οι Καψοχωρινοί και κάθε οικογένεια πήρε από ένα κορίτσι να το φιλοξενήσει. Την αδελφή μου την Άννα την πήρε η οικογένεια του μπάρμπα – Δημητράκου Καραμανλή. Μετά τον πόλεμο, με την οικογένειά του και αργότερα με το γιό του τον Αριστείδη, είχαμε οικονειακές φιλίες».

Η Παναγιώτα Κωστίκα – Νικολούδη του Αλεξάνδρου μας πληροφορεί:

«Γεννήθηκα τον Ιανουάριο του 1949 στην Καλλιθέα της Κασσάνδρας, τρεις μήνες μετά τη μάχη της Νικήτης. Οι δικοί μου - η μάνα μου έγκυος - είχαν καταφύγει εκεί για περισσότερη ασφάλεια. Στη Νικήτη επιστρέψαμε αργότερα, το καλοκαίρι του 1949».

Η 19χρονη τότε, Ειρήνη Ι. Κασσανδρινού του Ιωάννου:

«Το απόγευμα, κατά τις 3, [22 Οκτ. 1948] πήγαμε στην Παραλία... Μπήκαμε, μαζί και άλλα κορίτσια, στο καΐκι το Κουμπουρέικο και ξεκινήσαμε για Κασσάνδρα... Θυμάμαι μέσα στο καΐκι την Βεργίνα Καρακυριαζή. Είχαμε μαζί μας και έναν αντάρτη που είχε παραδοθεί. ...βρεθήκαμε στην Ποτίδαια. Επιστρέψαμε από την Ποτίδαια στο χωριό μας, στην Παραλία, με το καΐκι του Σαραφιανού, και αργότερα ο ίδιος μας πήγε πάλι στην Κασσάνδρα. Φοβόμασταν την αναγκαστική επιστράτευση. Οι αντάρτες έπαιρναν τα κορίτσια...»

Αγγελική Παπανικολάου – Ζαφειρούδη του Ιωάννου, 15χρονη τότε:

«Το απόγευμα της μέρας που ξημέρωσε, μόλις τελείωσε η μάχη και πέρασε ο κίνδυνος, κατεβήκαμε στην Παραλία, στο σπίτι μας. Μετά από 2 μέρες, πήγαμε με καΐκι στην Κασσάντρεια, στην Καψόχωρα, σε σπίτι φιλικό, μαζί με την αδελφή μου την Περιστέρα, την Ελένη Καζάνη και την Άννα Χονδρογιώργη. Φιλοξενηθήκαμε εκεί 3

μήνες. Η Καψόχωρα είχε γεμίσει με κορίτσια Νικητιανά».

Η όμορφη γαλανομάτα, η 23χρονη τότε, Μαρία Ρέτσικου – Κωνσταντάρα του Δημητρίου, θα εξομολογηθεί στον γράφοντα:

«Την άλλη μέρα μπήκαμε με άλλα κορίτσια Νικητιανά, στο καΐκι και πήγαμε στην Κασσάντρεια, στην Καψόχωρα. Μαζί μας ήταν και ένα κορίτσι από τον Άι – Νικόλα και τραγουδούσε. Η αδελφή μου η Ελένη είχε φύγει για την Κασσάντρεια νωρίτερα. Στην Καψόχωρα που πήγα, φιλοξενήθηκα από την οικογένεια Κουλιώτσα. Είχαν και δυο παιδιά [αγόρια] της παντρειάς και ήθελαν να με παντρευτούν και οι δυο. Εμένα μου άρεσε ο μικρός, αλλά ο μεγάλος επέμενε, δεν υποχωρούσε. Έτσι δεν παντρεύτηκα κανέναν από τους δυο. Ήμουν γαλανομάτα, πολύ όμορφη, έτσι έλεγαν».

Ο πανεπιστημιακός δάσκαλος (της Γεωπονίας) Σταύρος Μαριάδης, με καταγωγή από την Καλλιθέα της Κασσάνδρας μας πληροφορεί:

«Στα χρόνια του εμφυλίου αρκετές Νικητιανές οικογένειες βρήκαν καταφύγιο στη Καλλιθέα. Ήταν και μια κοπελίτσα με πυρόξανθα κυματιστά μαλλιά, πολύ όμορφη, Τασούλα την έλεγαν». Ήταν η Αναστασία Γρ. Σαμαρά.

Βασίλειος Καρανικόλας του Νικολάου (1939):

«Μετά τη μεγάλη μάχη, 2 – 3 μέρες, ο πατέρας μου μας κατέβασε, όλη την οικογένεια, στην Παραλία, όπου είχε τη μεγάλη βάρκα του, τον γρύπο... Απόβραδο, μπήκαμε στη μεγάλη βάρκα, ο 49χρονος πατέρας μου, η 39χρονη μάνα μου η Άννα... [καθώς και τα 5 τέκνα τους] και μόλις νύχτωσε «ανοίξαμε πανιά» για την Κασσάντρεια. Όλη τη νύχτα κωπηλατούσαμε... Βαθιά χαράματα μας εντόπισε η «Καταδίωξη»... το πλοίο του Πολεμικού Ναυτικού. Μας νόμισαν για αντάρτες και άρχισαν να μας πολυβολούν. Η θάλασσα γύρω από τη βάρκα έβραζε... Ο πατέρας μου φώναξε μ' όλη του τη δύναμη: «Εεε... ήμαστε οικογένεια από τη Νικήτη...» Μας άκουσαν φαίνεται, έφυγαν. Φτάσαμε κι αράξαμε στη Χρούσω, ένα λιμανάκι κοντά στο Παλιούρι. Πήγαμε στο Παλιούρι βρήκαμε και νοικιάσαμε ένα δωμάτιο σ' ένα σπίτι στην άκρη του χωριού. Το επίθετο του νοικοκύρη ήταν Βουλγαράκης. Επιστρέψαμε στη Νικήτη μετά από 6 μήνες».

Νικόλαος Καλλέας του Σαραφιανού (1937)

«...Το πρωί της επομένης [23 Οκτ. 1942], με το καΐκι [του πατέρα του, του Σαραφιανού] και επιβάτες μόνο την οικογένειά μας, πήγαμε στην παραλία της Καψόχωρας της Κασσάνδρας. Στην Καψόχωρα μείναμε για ένα χρονικό διάστημα περίπου μηνός, φιλοξενούμενοι των αδελφών Σοφιού, φίλων του πατέρα μου».

10ετία του 50, αμέσως μετά τον εμφύλιο, οι Νικητιανοί μελισσοτρόφοι συνεχίζουν τη δραστηριότητά τους με εντονότερους ρυθμούς. Τα Νικητιανά καΐκια το «Άγιος Νικόλαος» του Παναγιώτη Χ. Παπαδημητρίου και το «Σιθωνία»(η μικρή) του Μαυρουδής Α. Οι-

κονόμου και άλλα, μεταφέρουν τις «ανθοβυζάχτρες» τις μέλισσες, μέσα στα κοφίνια τους, απέναντι στα θαυμάσια μελισσοτόπια των χωριών της Κασσάνδρας.

Ο 90χρονος, σήμερα, Πέτρος Γ. Προβατάρης θυμάται:

«Τον Αύγουστο, κάθε χρονιά, πηγαίναμε τα μελίσηια, μέσα σε κοφίνια, απέναντι στη Κασσάντρηια, να «πετάσουν» το πεύκο. Τα φορτώνναμε από τις ακτές της Νικήτης και από αλλού, και τα ξεφορτώνναμε στις ακτές της Κασσάνδρας (Χανιώτη, Πολύχρονο, Φούρκα, Αγιο Παύλο...), μα κυρίως της Καψόχωρας και από εκεί με τα ζώα στους μελισσοτόπους, στα γνωστά μας μελισσο - μαντριά. Πολλές φορές, πάλι με τα ζώα, τα πηγαίναμε στους μελισσοτόπους της Αγίας Παρασκευής, του Παλιουρίου...»

Η Μαρία Α. Μάντσιου - Προβατάρη, νεαρή κοπελίτσα τότε, θυμάται.

«Πηγαίναμε κι εμείς, τα κορίτσια των μελισσοτρόφων, στην Κασσάνδρα, πάντα για τον τρύγο. Είχαμε και φίλες (οικογενειακές) σχεδόν σε όλα τα χωριά. Στο Πολύχρονο είχαμε φίλους τον Αδάμη, τον Γιώργο Παρδάλη, που είχε πρόβατα, τον Αριστείδη Δαλαμάγκα. Ο τελευταίος, στην οικογένειά τους είχαν και μια θεία που «βαστούσε» [καταγωγή] από τη Νικήτη, Θυμία [Ευθυμία] την έλεγαν, αν θυμάμαι καλά. Στην Καψόχωρα γνωρίζαμε τον Νίκο Λασπά. Στο Παλιούρι την οικογένεια του Δημήτρη Σταματίου (5 αδελφια), τον Χρίστο Παπανικολάου, που είχε αδελφή τη Μαρουδίτσα, τον Αρίστο Μυτλούδη, που έπαιζε μπουζούκι και μας έκανε και καντάδες. Γνωρίζαμε τον κύριο Χριστόδουλο και την κυρία Ελένη που είχαν ένα ωραίο σπίτι με ροδιές στην αυλή του, κοντά στο σχολείο. Στην Αγία Παρασκευή, τον Χρίστο Βελέγκα που μας προμήθευε τρόφιμα.

Θανάσης Β. Παθήτης.

«Τα καϊκια, ο Ιωακείμ, ο Παναγιώτης, ο Μαυρουδής... έφερναν τους Νικητιανούς μελισσοτρόφους, και τα κοφίνια στην Καψόχωρα στην τοποθεσία Μολύβι. Εμείς οι νεότεροι φέρναμε τα μουλάρια, μια μέρα νωρίτερα. Τα περνούσαμε από τις Πόρτες (Ποτίδαια), με το Σάλι. Όταν έφταναν τα καϊκια, ξεφορτώνναμε τα κοφίνια, τα φορτώνναμε στα μουλάρια και τα φέρναμε στα μελισσο - μαντριά. Στο Πουλύχρονο (Πολύχρονο) ήταν στην τοποθεσία Μαυρούδα. Στον τρύγο ερχόταν και οι οικογένειες. Όταν ο τρύγος τελείωνε, τα καϊκια έκαναν δυο δρομολόγια, ένα να πάρουν τα μέλια και ένα την άλλη μέρα να πάρουν τις οικογένειες»

Ο 86χρονος Τριαντάφυλλος Ι. Τζιτζιος θυμάται:

«Εκείνα τα χρόνια [δεκαετία του 50], εδώ στη Σιθω-

νία, δεν είχαμε πολλούς και καλούς πευκώνες. Ήταν κι εκείνη η μεγάλη πυρκαγιά [1945], που τους αποτελειώσε. Τα μελίσηια - σε κοφίνια τότε - σε όποιους μελισσοτόπους και να τα είχαμε, κάθε καλοκαίρι, τα φορτώνναμε στα ζώα και τα μεταφέραμε στις ακτές της Επανωμής, της Καλλικράτειας... Εκεί μας περίμεναν τα καϊκια τα Νικητιανά, ο Παναγιώτης, ο Μαυρουδής... Τα φόρτωναν και τα έφερναν στην Κασσάντρηια, στην ακτή της Αγίας Παρασκευής (Λουτρά). Εμείς οι νεαροί οδηγούσαμε τα ζώα και από τους χωματόδρομους, τα φέρναμε στις Πόρτες (Ποτίδαια), τα περνούσαμε με το Σάλι [Πορθείον] απέναντι και από εκεί στα Λουτρά. Πάλι φόρτωμα τα κοφίνια στα ζώα και ξεφόρτωμα ψηλά στους μελισσοτόπους της Αγίας Παρασκευής, να «πετάσουν το πεύκο». Φροντίζαμε να είμαστε εκεί τέλη Ιουλίου να προλάβουμε και το πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής, 26 Ιουλίου.

Μετά το πανηγύρι του Αϊ - Νικήτα, 15 Σεπτεμβρίου, πάλι με τα καϊκια τα Νικητιανά, οι μελισσοτρόφοι έφερναν τις οικογένειες τους από τη Σκάλα της Παραλίας Νικήτης απέναντι στην Κασσάντρηια, για τον τρύγο. Τα καϊκια, τους έβγαζαν στην ακτή «Πρέσα του Σοφιού» της Καψόχωρας. Πάλι οι νεώτεροι έφερναν τα ζώα, περτώνοντας τα από το Σάλι, στην Καψόχωρα. Είχαμε φίλους εκεί, τον Αντώνη Λασπά, τα παιδιά του τον Γιάννη, τον Νίκο, τον Αλέκο... Στο πανηγύρι του Αϊ - Νικήτα έρχονταν συχνά στη Νικήτη ο Νίκος και η αδελφή του η Μαγδαληνή. Τους φιλοξενούσαμε στο σπίτι μας το πατρικό, στα Τζιτζέικα...

Στον τρύγο κοιμόμασταν όλοι κάπου κοντά στα μελισσο - μαντριά. Τα βράδια κάναμε και γλέντια...»

Τον Ιούλιο του 1971, με εμπνευστή και πρωτεργάτη έναν Νικητιανό νεαρό φοιτητή (Ιωακείμ Αθ. Παπάγγελος), οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε ο 1ος Κολυμβητικός Διάπλους του Τορωναίου κόλπου. Αφετηρία το Σαργάνι, (ακρωτήρι πέρα από τη Μεταμόρφωση) και τερματισμός η Καλλιθέα της Κασσάνδρας. Στα επόμενα χρόνια, η διαδρομή θ' αλλάξει. Αφετηρία είναι η ακτή της Καλλιθέας της Κασσάνδρας και τερματισμός η Παραλία της Νικήτης, της Σιθωνίας. Ο διάπλους του Τορωναίου θα συνεχιστεί ανελλιπώς μέχρι και σήμερα, και θα γίνει ένας από τους πλέον δημοφιλείς Κολυμβητικούς Μαραθωνίους στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό.

«Χερσόνησος της Κασσάνδρας», η πανέμορφη τρίδυμη αδελφή της μάνας μας, της Σιθωνίας, που μας γέννησε.

Ευχαριστούμε θερμά τη Δήμαρχο Κασσάνδρας κ. Αναστασία Χαλκιά και την υπεύθυνη επικοινωνίας του Δήμου, δημοσιογράφο κ. Μαρία Παπαδημητρίου για την άμεση βοήθειά τους και την προσφορά φωτογραφικού υλικού που δημοσιεύουμε στο παρόν τεύχος.

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ: ΑΠΟ ΤΟ ΛΗΘΑΡΓΟ ΣΤΟ ΕΥΠΙΜΗΜΑ

ΦΑΙΔΩΝ ΓΙΑΓΚΙΟΖΗΣ

Δημοσιογράφος

*Εκείνους που τραβούν για τη δόξα
τους συνοδεύει ο φθόνος
ΣΤΟΒΑΙΟΣ*

Η έλλειψη υποδομών στη Χαλκιδική, μιας κυρίως αγροτικής περιοχής, κρατούσε σε λήθαργο για μερικά χρόνια, μετά την επίσκεψη Ράλλη, τις τουριστικές δραστηριότητες, αν και η γη στην τιμή της ήταν σε χαμηλά επίπεδα.

Η Χαλκιδική μέχρι το 1964, ήταν ζήτημα αν προσέλκυε μετρημένους τουρίστες.

Δειλά δειλά τα επόμενα δύο χρόνια κάτι άρχιζε «να φαίνεται στον ορίζοντα».

Στη **Σιθωνία**, στην περιοχή του Νέου Μαρμαρά, ο εφοπλιστής Πάννης Καρράς άρχισε να δείχνει το ενδιαφέρον του για επενδύσεις αγοράζοντας γη.

Στην **Καλάνδρα** της **Κασσάνδρας** ο επιχειρηματίας Χρυσικόπουλος με σχέδια του Βόρι Καραγιάννη άρχισε να σηκώνει το πρώτο ξενοδοχείο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, το «Μένδη».

Στην **Καλλιθέα** που τώρα πια, δε λεγόταν Μάλτεπε, που στα τούρκικα σημαίνει «Καλή θέα», δύο αδέρφια, ξαδέρφια του Ανδρέα Παπανδρέου, ο Δημήτρης και ο Τηλέμαχος Γρηγοριάδης έδειξαν ενδιαφέρον για τουριστικές επενδύσεις στην Κασσάνδρα.

Μόλις ήρθε από τη Ρουμανία ο Δημήτρης Γρηγοριάδης που τοποθετήθηκε ως πολιτικός μηχανικός στη Νομαρχία Κοζάνης, έδειξε την καλαισθησία του χτίζοντας το δημαρχείο Σιάτιστας.

Αργότερα έρχεται από τη Φλώριδα των ΗΠΑ και ο αδερφός του Τηλέμαχος. Τρία χιλιόμετρα νότια της Καλλιθέας αγόρασαν μεγάλες παραλιακές εκτάσεις και άρχισαν να χτίζουν με τον αρχιτέκτονα Στραγάλη, το «**Παλλήνη Μπητς**». Φαινόταν πια, ότι στόχευαν στο μαζικό εισερχόμενο τουρισμό. Οι δημιουργοί του στόχευαν στην αισθητική αρτιότητα και τον υψηλό τουρισμό για πολλούς, με την κατασκευή κι ενός

άλλου καινούριου ξενοδοχείου. Ανατρέχοντας στα ρεπορτάζ του τουριστικού ημερολογίου μου της εποχής εκείνης διαβάζω:

Ένα από τα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα ξενοδοχεία της Χαλκιδικής είναι το «**Άθως Παλλάς**», που μαζί με το «**δίδυμο**» του «**Παλλήνη Μπητς**» ανήκουν στον όμιλο των αδελφών Γρηγοριάδη και συνθέτουν ένα από τα μεγαλύτερα τουριστικά συγκροτήματα της χώρας.

Ξενοδοχείο Παλλήνη

Το σύγχρονο και αρχοντικό αυτό παλάτι της Χαλκιδικής διαθέτει 1.200 κλίνες. Το όλο συγκρότημα, πλήρως κλιματιζόμενο αποτελείται από το κεντρικό κτίριο, 160 βίλλες και μπανγκαλόους και πολλές άλλες εγκαταστάσεις, που έχουν αναπτυχθεί κατά μήκος μιας ελκυστικής χρυσής αμμουδιάς.

Στο κυρίως κτίριο, που το μισό καταλαμβάνουν οι κοινόχρη-

στοι χώροι, στεγάζονται, πέρα από τα δωμάτια και τις σουίτες, τα σαλόνια, τα εστιατόρια, δυναμικότητας 800 ατόμων, τα τρία μπαρ, η καφετέρια, τα τρία νάιτ κλαμπ, η αίθουσα συνεδριάσεων δυναμικότητας 600 ατόμων, η εσωτερική θερμαινόμενη πισίνα, η σάουνα και το γυμναστήριο, τα κομμωτήρια και η στοά των μαγαζιών. Η καλαισθησία και η αισθητική αρτιότητα κορυφώνονται και συμπληρώνονται στο κάθε δωμάτιο που αποτελεί ένα από τα κομψότερα και ωραιότερα δείγματα αρχιτεκτονικής ευαισθησίας και συνέπειας, που έχει να επιδείξει η τουριστική βιομηχανία παγκοσμίως.

Επίσης, εκτός από τις βίλλες και μπανγκαλόους, υπάρχουν μία ακόμη πισίνα ολυμπιακών διαστάσεων για την τέλεση διεθνών αγώνων κολυμβήσεως και γουώτερ πόλο, δύο ταβέρνες, ένας κινηματογράφος 1000 ατόμων και πολλές εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής (σκι, ιστιοπλοΐα, πένταθλο, κανώ ποδήλατα, ιππασία, τέννις, μίνι γκολφ, βόλλευ, πινγκ πονγκ και υποβρύχιες καταδύσεις).

Η παραμονή του τουρίστα στο «**Άθως Παλλάς**», είναι από την πρώτη μέχρι την τελευταία ημέρα ένα

αδιάκοπο παιχνίδι. Παιχνίδια στην χρυσή άμμο, στα λαχταριστά νερά, παιχνίδια στο γρασίδι, στα τερνέ, στα γήπεδα, παιχνίδια στις πισίνες με διαγωνιζόμενες καλλονές, παιχνίδια κάτω από το φεγγάρι με μια ψησταριά δίπλα στο κύμα, και πολυτελές νάιτ κλαμπ που λειτουργεί μέχρι το πρωί. Αξίζει τον κόπο, όσο μακριά και αν βρίσκεστε, να επισκεφτείτε έστω για λίγες μέρες το «**Άθως Παλλάς**» για να ξεκουραστείτε στις χρυσές αμμουδιές, κάτω από το γλυκό χάδι του ήλιου που ποτέ δεν το εγκαταλείπει.

Στην έξω μεριά της **Κασσάνδρας** στο ύψος της **Φώκαιας**, άλλοι δραστήριοι επιχειρηματίες-μηχανικοί ο Ανδρεάδης και ο Ζησιάδης στήνουν την μελλοντική τουριστική πολιτεία τους την «**Σάνη**».

Στο τουριστικό μου ημερολόγιο της εποχής, σημείωνα: ΦΕΡΡΥ ΜΠΩΤ ΘΑ ΣΥΝΔΕΕΙ ΤΗΝ «ΣΑΝΗ» ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΑΤΑΜΩΝΑ.

«Η Ένωση μας με την ΕΟΚ θα υποβοηθήσει τα μέγιστα την ανάπτυξη του Τουρισμού της Ελλάδας και ιδίως της Χαλκιδικής, η οποία είναι το πλησιέστερο προς την Ευρώπη θέρτρο. Η οδική επικοινωνία με τα Βαλκάνια και την Ευρώπη θα αναπτυχθεί πάρα πολύ ευθύς ως αποπερατωθεί ο υπό κατασκευήν αυτοκινητόδρομος της Πουγκοσλαβίας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εντός 2 ή 3 ετών η Χαλκιδική θα γίνει το θέρτρον της Ευρώπης. Τα ξενοδοχεία τα οποία υπάρχουν σήμερα θα είναι τελείως ανεπαρκή δια να εξυπηρετήσουν τους Τουρίστας της Ευρώπης.

Το οδικό δίκτυον **Θεσσαλονίκης – Κασσάνδρας – Σιθωνίας** δεν θα δυνηθή να ανταποκριθεί στην μεγάλη κίνηση των τροχοφόρων. Η Κυβέρνηση η οποία ενδιαφέρεται τα μέγιστα δια την αύξησιν της εισροής ξένου συναλλάγματος, πρέπει από τούδε να καταστρώσει πρόγραμμα κατασκευής έργων υποδομής και την δημιουργίαν κινήτρων δια την κατασκευήν νέων ξενοδοχειακών μονάδων.

Η **Χαλκιδική** είναι η μοναδική περιοχή της Ελλάδας όπου από τετραετίας και πλέον δεν εγένετο ούτε ένα καινούργιο ξενοδοχείο και ο ιδιωτικός φορέας εκδηλώνει πλήρη αδιαφορία δια την ανέγερση και εκμετάλλευση νέων ξενοδοχείων, διότι επί του παρόντος κρίνεται μια επιχείρηση εντελώς ασύμφορος. Ένα ξενοδοχείο μάλιστα εις **Κασσάνδρα Χαλκιδικής** αφού ελειτούργησε επί διετίαν εχρεωκόπησε και επί 3 χρόνια τώρα παραμένει κλειστό.

Ο υπουργός Συντονισμού υπεσχέθη τότε, ρητώς εις τους ξενοδόχους Χαλκιδικής και Θεσσαλονίκης, μετά τους σεισμούς της Θεσσαλονίκης το 1978, οπότε υπέστησαν τεράστιες ζημιές, ότι θα υπήγαγε την Χαλκιδική και την Θεσσαλονίκη από την Β' κατηγορία στην Γ' κατηγορία για 2 έως 3 χρόνια, ώστε στο διάστημα αυτό να αναλάβουν οικονομικά οι χειμαζόμενες τουριστικές μονάδες. Πέρασαν έκτοτε πάνω από 3 μήνες

και τίποτε δεν έγινε. Μήπως θα έπρεπε να ενδιαφερφεί εντονώτερα και ο κ. Γενικός Γραμματέας Τουρισμού του οποίου η παρουσία είναι έκδηλη προς πάσαν κατεύθυνσιν δια την ανάπτυξιν της Τουριστικής Ελλάδας;

Επί σειρά ετών εξακολουθούν να παραμένουν ημιτελείς σοβαρές τουριστικές μονάδες διότι διεκόπη η δανειοδότησή των. Πληροφορούμεθα ότι προ ημερών ενεκρίθη παρά της ΕΤΒΑ συμπληρωματικών δάνειον δια την αποπεράτωσιν μιας λίαν αξιολόγου μονάδος 932 κλινών εις **Κασσάνδρα Χαλκιδικής** της Ανωνούμου Εταιρείας Αναπτύξεως και Τουρισμού «**ΣΑΝΗ**».

Δια το εν λόγω ξενοδοχείον εκδηλώνουν μέγα ενδιαφέρον Γερμανοί Τουριστικοί Πράκτορες διότι έχει αναγερθεί εις μίαν ωραιότατην τοποθεσίαν με απέραντες αμμουδιές δίπλα σε πευκοδάσος, όλα δε τα δωμάτια του (αριθμός 500) έχουν θέα προς την θάλασσα. Δίπλα του ευρίσκεται ημιτελής μαρίνα μεγάλης εκτάσεως (45.000 τετραγωνικών μέτρων), δια μικρά και μεγάλα σκάφη, ψαροκάικα κλπ. Ευθύς μετά την αποπεράτωση θα κατασκευαστή γύρω απ αυτήν ένα πρότυπο ψαροχώρι. Επίσης προβλέπεται περιοχή αυτή να συνδεθεί με τον Πλαταμώνα με ferry-boat.

Έτσι η απόστασις Αθηνών – Κασσάνδρας συντομεύεται κατά 270 χιλιόμετρα, πράγμα που θα προσελκύει τουρίστες από την Νότιο Ελλάδα. Και να σκεφθεί κανείς πως η περιοχή αυτή προ 15 ετών ήτο ένας βάλτος με σμήνη κωνώπων τελείως ακατοίκητος και απροσπέλαστος για ανθρώπους και ζώα.

Η Α.Ε. «**ΣΑΝΗ**» της οποίας κύριοι μέτοχοι είναι τεχνικοί, ηργάσθη επί 10 ολόκληρα χρόνια με στόλο μηχανημάτων, τοπογράφους, πολεοδόμους, αρχιτέκτονες, πολιτικούς μηχανικούς και γεωπόνους, για να μετατρέψει μία ζούγκλα και ένα βαλτότοπο σ ένα παραδείσιο τοπίο αποξηραίνοντας 2.500 στρέμματα ελών, ανοίγουσα δρόμους, κατασκευάζουσα υδραγωγεία, φυτεύοντας χιλιάδες νέα δενδρύλλια και καλλωπιστικά φυτά, φέροντες ρεύμα και τηλέφωνα και όλα αυτά με δαπάνες πολλών εκατομμυρίων από τους μετόχους της «**ΣΑΝΗ**» Α.Ε.

Σήμερα την περιοχή αυτή την απολαμβάνουν χιλιάδες Έλληνες κάθε χρόνο.

Το Δημόσιον ωφελήθηκε τα μέγιστα εκ της αποξηράνσεως των ελών διότι απέκτησε 2.500 στρέμματα γης ανεκτιμήτου τουριστικής αξίας και αγροτικής εκμεταλλεύσεως. Χάρις εις τα έργα αυτά αξιοποιήθηκε μία παραλιακή έκταση μήκους 6.000 μ. πευκόφυτος, επί της οποίας λειτουργούν bungalows 450 κλινών, σε τύπους βίλλας χωμένους μέσα στα πεύκα, με θέα προς την θάλασσα λόγω αμφιθεατρικής των τοποθεσίας και χωρίς αμφιβολία μπορούν να χαρακτηριστούν ως τα ωραιότερα της Ελλάδος.

Επίσης λειτουργεί ένα ωραιότατο Camping 1200 ατόμων πνιγμένο μέσα στο πεύκο και το πράσινο, που

χαρακτηρίστηκε από τους Γερμανούς ως το ωραιότερον της Ευρώπης.

Πίσω από την τουριστική ζώνη μέσα στο πεύκο δημιουργείται ένας παραδοσιακός οικισμός εγκεκριμένος βάσει Βασιλικού Διατάγματος του 1965 με φαρδείς δρόμους πλάτους 10 έως 14 μέτρων με πάρκο εις το κέντρον του οικισμού εκτάσεως 300 στρεμμάτων όπου έχουν μελετηθεί να γίνουν εκκλησία, σχολεία, θέατρο, κινηματογράφος super market, αθλοπαιδιές, ανθόκηποι κλπ.

Έχουν χαραχθή οικοπέδα των 2 και 4 στρεμμάτων και με κάλυψιν μόνο 7,5%.

Δόμησις αραιοτάτη με διόροφους κατασκευάς. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι παρόμοιος οικισμός με τέτοια διάταξη και μελέτη με τόση μικρή κάλυψη, με τόσο πράσινο, με τέτοιο ξηρό κλίμα, με υπέροχες δύσεις που γοητεύουν κυριολεκτικά τους ξένους και Έλληνες, δεν υπάρχει δεύτερος στην Ελλάδα και την Ευρώπη ακόμα. Όλα γενικώς τα σπίτια έχουν βιολογικό καθαρισμό, ώστε το καθαρό νερό που βγαίνει μετά την επεξεργασία των λυμάτων να είναι κατάλληλο για πόσιμα. Ιδιαίτερα φροντίς καταβάλλεται από τους κατασκευαστάς για την διατήρηση και ανάπτυξη της πεύκης που καλύπτει όλη την έκταση του οικισμού ώστε τα σπίτια να χάνονται κυριολεκτικά στο πράσινο. Γίνεται συστηματική αραιώσις των πεύκων κλάδεμα και καθάρισμα του εδάφους. Έτσι τα πεύκα αναπτύσσονται γρήγορα και δεν υπάρχει κίνδυνος της πυρκαγιάς.

Εδώ και 16 χρόνια αφ' ης ανέλαβε την αξιοποίηση του δάσους «ΣΑΝΗ» ΑΕ, δεν κήκε ούτε ένα πεύκο, τουναντίον αναπτύσσονται τα πεύκα πάρα πολύ γρήγορα. Ενώ σε δημόσια δάση περίξ της περιοχής αυτής εσημειώθησαν αλληπάλληλες πυρκαγιές.

Επί πλέον χαίρονται χιλιάδες άνθρωποι το πράσινο που άλλοτε ήταν μία αδιάβατη κωνοποβριθής ζουγκλα

Το Υπουργείο Γεωργίας εάν θέλει να σώσει τα πευκοδάση πρέπει όπου αυτά προσφέρονται για τουριστική αξιοποίηση να δημιουργήσει οικισμούς με αραιά δόμηση. Και τα δάση θα σωθούν και οι άνθρωποι θα απολαμβάνουν την ομορφιά τους και το οξυγόνο και όχι να τα βλέπουμε από μακριά. Ο εν λόγω οικισμός «ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑΣ» έχει ενθουσιάσει τους ξένους και ιδίως Ελβετούς και Αυστριακούς. Οι ξένοι αυτοί ενδιαφέρονται τα μέγιστα δια την αγορά οικοπέδων επί των οποίων θα κτίσουν πολυτελείς επαύλεις δια την θερινή διαμονήν των.

Πρέπει να υποβοηθηθεί από τον ΕΟΤ ο Τουρισμός αυτού του επιπέδου διότι οι ξένοι αυτού του είδους,θα αποβούν μόνιμοι κάτοικοι της Ελλάδος ως τουρίστες υψηλού οικονομικού επιπέδου και θα δαπανούν μεγάλα ποσά δι' έξοδα διαμονής των, αλλά πλην αυτού θα προσελκύουν και άλλους φίλους των επί μεγίστη ωφέλεια του ζωτικού αυτού οικονομικού τομέως που λέγεται Τουρισμός.

Η απαράμιλλος σε καλλονές περιοχή αυτή της «ΣΑΝΗ» ΑΕ η οποία ως προελέχθη έχει μήκος παραλίας άνω των 6 χιλιομέτρων έχει αξιοποιηθεί με τα εκτελεσθέντα έργα υποδομής και δύναται να εξυπηρετήσει άλλες 5 έως 6 Τουριστικές Μονάδες, κατά μήκος των πευκόφυτων ακτών της, της τάξεως των 4.000 κλινών.

Ασφαλώς θα γνωρίζει ο Οργανισμός Τουρισμού και θα πρέπει να επιδιώξει να εύρη τον κατάλληλο οικονομικό φορέα δια την ολοκλήρωση του μεγάλου αυτού τουριστικού έργου που με την αποπεράτωσιν του θα αποβεί ένας πόλος έλξεως χιλιάδων τουριστών υψηλού επιπέδου διότι συγκεντρώνει προς τούτο όλα τα προσόντα της ευχαρίστου, υγιεινής και ανέτου διαμονής».

Όπως καταλάβατε, το γράψιμο του ρεπορτάζ μου εκείνη την εποχή έτσι ήταν στις εφημερίδες.

Το ξενοδοχειακό συγκρότημα Σάνη

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΧΑΛΑΣΜΟ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΤΑΥΤΣΗΣ

Ιατρός

Ποια ήταν η εκπαίδευση στην Κασσάνδρα στα πριν από την καταστροφή (χαλασμό) χρόνια δεν γνωρίζουμε, γιατί ούτε γραπτά στοιχεία στον τόπο της βρίσκονται για να ενημερωθούμε, αλλά ούτε και από παράδοση έχουμε κάποια πληροφορία, σχετικά με την προεπαναστατική εκπαίδευση του λαού της. Ούτε έγινε δυνατό να εξακριβωθεί αν η Βάλτα είχε κάποιο σχολείο, αν και κατά ομολογία παλιού δικηγόρου, απόγονου προεπαναστατικής οικογένειας, ήταν πιο πολυάνθρωπο χωριό απ' ότι στη δεκαετία του 1940! Και από όσους γνώρισαν στις κατεστραμμένες εστίες τους μετά την αμνηστεία που δόθηκε μετά τον χαλασμό, δεν έχουμε τίποτα το σχετικό για την εκπαίδευση, όχι μόνο για τα προ της καταστροφής χρόνια, αλλά και για δύο και πλέον δεκαετίες μετά την επιστροφή τους. Και τούτο γιατί είναι αυτονόητο πως εκείνο που τους ενδιέφερε άμεσα, ήταν πώς να οργανωθούν για να μπορέσουν να επιβιώσουν στα ερείπια της καταστροφής, χωρίς ούτε σκέψη για εκπαιδευτική διαδικασία. Υπάρχουν όμως γραπτά που δείχνουν πως ανάμεσα σ' αυτούς που επέστρεψαν και σ' εκείνους που εγκαταστάθηκαν σ' αυτήν, υπήρξαν έστω και ελάχιστα, γραμματισμένα άτομα.

Η γνώση όμως για την αξία των "γραμμάτων" ήταν πατροπαράδοτα δοσμένη στους κατοίκους του χωριού. Καταλάβαιναν τη δύσκολη θέση που βρίσκονταν όταν έπρεπε να διαβάσουν κάτι, να γράψουν, σαν μετρήσουν, να λογαριάσουν. Αναγκαστικά έπρεπε να υποχρεωθούν σε γραμματισμένους, να πληρώσουν γι αυτό, ακόμα και να κάνουν σε ξένους γνωστό π.χ. το περιεχόμενο μιας προσωπικής επιστολής τους. Στη σκέψη τους πάντα κλωθογύριζε το "άνθρωπος αγράμματος, ξύλο απελέκητο", γι αυτό και οι συμβουλές προς τα παιδιά τους:

*να μαθ'ς πέντι γράμματα να γίν'ς άνθρωπος,
να μαθ'ς γράμματα ν' ανοίξουν τα μάτια σ,
να ξερ'ς γράμματα να μη σι γιλούν ταχιά τ'ν αλλ'
φανερώνουν τη δεινή θέση του αγράμματου πατέρα.*

Αφού ήταν γνωστή στους χωρικούς η αξία των

γραμμάτων, πάντα υπήρχε στη σκέψη τους και η δημιουργία σχολείου. Και όταν αυτή ωρίμασε, ήρθε η ώρα για να πραγματοποιήσουν το σκοπό τους και να λειτουργήσει στο χωριό σχολείο. Υπήρχαν φυσικά και γονείς αδιάφοροι για τη μόρφωση των παιδιών τους, που τα έβλεπαν μόνο ως εργατικά χέρια. Οι ενδιαφερόμενοι όμως για την παιδεία τους, θα τα έστελναν στους γραμματισμένους της εποχής για κάποια στοιχειώδη μόρφωση. Αυτή η ιδιωτική πρωτοβουλία για βα-

Το παλιό σχολείο της Κασσάνδρειας

σικές γραμματικές γνώσεις κατά την πρώτη μετά την επάνοδο τους δεκαετία (1830), οδήγησε πριν από το 1850 στο πρώτο "κοινό" σχολείο του χωριού. Χώρος θα ήταν κάποιο καλύβι ή ίσως ισόγειο χαμόσπιτο και μετά ο νάρθηκας της εκκλησίας, σύμφωνα με σχετικές πηγές. Το πρώτο σχολικό κτήριο της Βάλτας, το πα-

λιό σχολείο όπως το γνωρίσαμε και το ζήσαμε, κτίστηκε το 1854 με πρωτεργάτη τον Χουσνί Πασά που καταγόταν από την Ήπειρο και εκπαιδεύτηκε στη σχολή Ιωαννίνων. Ήταν φιλέλληνας και περιοδεύοντας την Κασσάνδρα με πλοίο, από τη Σίβηρη ανέβηκε στη Βάλτα. Εκεί κάλεσε τους προύχοντες των χωριών και απαίτησε να κτιστεί σχολείο σ' ένα χρόνο. Ο προύχοντας του Τσαπρανίου (Σκιώνης) ανεβαίνοντας τη σκάλα του σπιτιού για τη συγκέντρωση είπε "Τι μας θελ' πάλι αυτό του σκλι;". Ο πασάς που ήξερε ελληνικά το άκουσε και όταν πήγε να καθίσει του είπε "Μην κάθισε προτού μας πεις τι είπες στη σκάλα ανεβαίνοντας". Αυτός ταραχτήκε και ο πασάς διέταξε τους σωματοφύλακες του να τον δέσουν και να τον πάνε στο πλοίο. Βλέποντας εκείνος τα δύσκολα, αποφάσισε να ομολογήσει τι είχε πει και ο πασάς του απάντησε "Σε συγχωρώ γι' αυτή την κουβέντα που είπες, γιατί δεν ξέρεις τι καλό θέλω να σας κάνω", εννοώντας την οικονομική του βοήθεια για το κτίσιμο του σχολείου.

Έτσι απέκτησε η Βάλτα το πρώτο σχολικό της κτήριο, που όπως προανέφερα γνωρίσαμε και ζήσαμε όχι ως σχολείο αφενός αλλά και ως τόπο διανομής του μαθητικού μας συσσιτίου (τέλη δεκαετίας 1940 και αρχές 1950) και ως αίθουσας θεατρικών παραστάσε-

ων του Δημοτικού, του Γυμνασίου σχολείου και άλλων Συλλόγων, ένεκα έλλειψης μεγαλύτερου χώρου (με την κατάργηση των εσωτερικών χωρισμάτων). Το σχολείο αυτό, αφού η Βάλτα ήταν το μεγαλύτερο χωριό, λειτούργησε και σαν “κοινό” με μαθητές από άλλα χωριά και σαν “κεντρικό” σχολείο για όλη την Κασσάνδρα. Μετά την απελευθέρωση το 1912 από αυτό προήλθε και λειτούργησε στη Βάλτα “Ημιγυμνάσιο”, για όλα τα χωριά της Κασσάνδρας. Κοινά σχολεία λειτούργησαν παλαιότερα και σε άλλα χωριά, όπως στην Καψόχωρα και στη Φούρκα. Το σχολείο της Βάλτας κατά τη δεκαετία του 1890 είχε τον τίτλο “Ελληνική Αστική Σχολή Βάλτας” με 6/7 τάξεις. Μετά προσετέθη και η 8η και πήρε τον τίτλο “Κεντρική Ελληνική Σχολή Βάλτας Κασσάνδρας”. Οι δύο τελευταίες τάξεις χαρακτηριζόταν και ήταν γυμνασιακές (πρώτη και δεύτερα). Αυτή ήταν η σχολική κατάσταση μέχρι το 1912. Μετά την απελευθέρωση εφαρμόστηκαν νόμοι και διατάξεις του ελεύθερου ελληνικού κράτους και η εκπαίδευση άρχισε να εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας. Με προσπάθειες των κατοίκων του

χωριού ιδρύθηκε (με τις δύο τελευταίες τάξεις της Σχολής) Ημιγυμνάσιο που στεγαζόταν σε νοικιαζόμενα σπίτια, ενώ οι υπόλοιπες αποτέλεσαν το Δημοτικό Σχολείο Βάλτας. Στις δύο τάξεις προσετέθη και τρίτη κι έτσι το Ημιγυμνάσιο έγινε πλήρες, ενώ από το 1927-28 στεγάστηκε οριστικά σε δικό του κτήριο που έγινε με σχέδια του αρχιτέκτονα Παιονίδη από τη Φούρκα και οικονομικούς πόρους ως επί το πλείστο τοπικούς. Στο ίδιο κτήριο συστεγάστηκε από το 1930 και το Δημοτικό Σχολείο μέχρι το 1965 που απέκτησε δικό του κτίσμα. Το Ημιγυμνάσιο λειτούργησε μέχρι το 1938, οπότε και καταργήθηκε. Μετά από επίμονες ενέργειες των κατοίκων, επανιδρύθηκε ως Αστικό Σχολείο μέχρι τον πόλεμο του '40 οπότε και σχεδόν έσβησε. Από το 1945 και μετά άρχισε να λειτουργεί το Γυμνάσιο ως παράρτημα του Γυμνασίου Πολυγύρου μέχρι το 1960 που έγινε πλήρες και ανεξάρτητο για την Κασσάνδρα.

Πηγή: Βασίλειος Ματαυτσής
“Η κωμόπολη Κασσάνδρα- πρώην Βάλτα. Ιστορία-Λαογραφία”. Τόμος Β’

* * *

ΚΑΣΣΑΝΤΡΙΝΑ ΜΑΣΑΛΙΑ (στο τοπικό γλωσσικό ιδίωμα)

Η ΠΙΘΑΜΕΝ΄ ΠΟΥ ΕΚΡΙΝΕ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΟΥΡΜΟΥΡΗΣ

Πέθανε η μακαρίτσα η Στυριανή και μετά την εκκλησία «τ΄ πάειναν σιακάτ΄ στου Νικροταφείου για παράχουμα»

Τότε οι κάσες (φέρετρα), που έφτιαχναν οι ντόπιοι μαραγκοί, ήταν ένας ξύλινος σκελετός ντυμένος με σκούρο ύφασμα, το δε καπάκι ακόμα πιο ελαφρύ σε σημείο που οι νεκροθάφτες έβαζαν και δυο πέτρες μία στο μέρος του κεφαλιού και μία στα πόδια. Αυτό «για να μη ξισυρ», αφ΄ ενός μεν για να μην παραμερίσει όταν έριχναν το χώμα αφετέρου για να διευκολύνονται στην εκταφή.

Ο γέρο Κωνσταντής ο νεκροθάφτης την ώρα που έβαζε την πέτρα στο καπάκι και μάλιστα προς το μέρος της κεφαλής και μετά τα χώματα από πάνω, σα να άκουσε βογγητό απ΄ την πεθαμένη. Φοβήθηκε όμως να

σηκώσει το καπάκι – είχε φύγει κι ο παπάς- και συνέχισε να ρίχνει το χώμα μέχρι που έκανε τον «τούμπανο». Όταν πήγε να πει καφέ στο σπίτι της νεκρής βρίσκει τον άντρα της, το Μητράκο, και του λέει:

-Ρε Μητράκο είσι σίγουρος ότι πέθανι στ΄ αλήθεια η Στυριανή;

-Τι λες ρε Κωσταντή; Δε μι ρουτάς πόσνοι καφέδισ ήπια τ΄ νύχτα που τ΄ ξινυχτούσα κι δε κ΄ νιούνταν ντιπ; Αλλά γιατί ρουτάς;

-Να μωρέτ΄ ν ώρα που έβαζα στου καπάκ΄ τ΄ πέτρα κατά του κιφάλ΄ θελ΄ς να βάρισι κατά τσίκαρα κι τ΄ πόνισι, σα να άκουσα να βουγγάει μέσα απ΄ τ΄ κάσα !!!!

-Μη στιναχωριέσι Κωσταντή, αυτό θα δείξ΄ στου ξιπαράχουμα !!!!

ΓΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΗ, ΤΑΧΥΤΕΡΗ ΚΑΙ ΑΝΕΞΟΔΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στείλτε μας το e-mail σας

Το ξαναγράφουμε για άλλη μια φορά και παρακαλούμε όλα τα μέλη μας:

Προκειμένου να εκσυγχρονίσουμε τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ μας, ώστε να επικοινωνούμε εύκολα, γρήγορα και ανέξοδα, **σας παρακαλούμε** στείλτε το δικό σας e-mail στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Συλλόγου, **panchalkidikos@gmail.com**, προτάσσοντας επίθετο και όνομα.

ΠΟΣΟ ΑΚΙΝΗΤΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΘΩΣ ΚΑΘΟΜΑΣΤΕ ΣΤΗΝ ΚΑΡΕΚΛΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΜΑΣ!

(Καιρός και για λίγη Αστρονομία μέσα στις γιορτινές ημέρες των Χριστουγέννων, αναζητώντας το λαμπρό Φως του Αστέρη της Βηθλεέμ)

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΑΥΓΟΛΟΥΠΗΣ
Καθηγητής Αστρονομίας Α.Π.Θ.

1. Εισαγωγικά

Η Αστρονομία είναι η παλαιότερη παρατηρησιακή επιστήμη. Το βίωμα του έναστρου ουρανού ανέκαθεν υποβάλλει στον άνθρωπο την επιθυμία να κατανοήσει τη λειτουργία του Σύμπαντος, αλλά και να συνδεθεί μαζί του. Τα διάφορα ουράνια σώματα μάς δίνουν την ευκαιρία να τα παρατηρήσουμε και να αντιληφθούμε την ομορφιά του Σύμπαντος (Εικόνα 1).

Η παρατήρηση των αντικειμένων και των φαινομένων μέσα στο απέραντο Σύμπαν προχωρούσε πάντα παράλληλα με την πορεία του ανθρώπου για την κατανόηση του αγνώστου και, επομένως, με τον αγώνα του για τη δημιουργία των επιστημών. Είναι επομένως πολύ χρήσιμο να αντιληφθούμε την Αστρονομία και ως μία ιστορική επιστήμη.

Για να αντιληφθούμε τη θέση μας μέσα στο χώρο του απέραντου Σύμπαντος πρέπει να περπατήσουμε μέσα από πολλά μονοπάτια που με πολύ κόπο χάραξε η επιστήμη της Αστρονομίας. Η εξέλιξη της σύγχρονης τεχνολογίας έχει οδηγήσει σήμερα την επιστήμη της Αστρονομίας σε πάρα πολύ υψηλό επίπεδο. Δεν μπορούμε όμως να αγνοούμε τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους και αστρονόμους που στηριγμένοι στη λογική θεμελίωσαν την επιστήμη αυτή και γενικότερα την επιστημονική σκέψη.

Εδώ στη χώρα μας η μελέτη του έναστρου ουρανού έλαβε διαστάσεις επιστημονικές και, σε αντίθεση με τους άλλους λαούς (Σουμέριους, Βαβυλώνιους, Αιγύπτιους, Ινδούς, Κινέζους κ.α.), αναζητήθηκαν κοσμολογικά μοντέλα για την ερμηνεία των παρατηρησιακών δεδομένων και όχι για την απλή καταγραφή τους.

Εδώ ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.) συστηματοποίησε τις φυσικές επιστήμες και ο Αρίσταρχος ο Σά-

μιος (310-230 π.Χ.) διατύπωσε πρώτος την ηλιοκεντρική θεωρία, όπως ακόμη και ο ίδιος ο Κοπέρνικος στα μέσα του 16ου αιώνα αναφέρει στα χειρόγρατά του. Γι' αυτόν το λόγο πλέον το ηλιοκεντρικό πλανητικό σύστημα αποκαλείται *Αριστάρχειο* και όχι Κοπερνίκαιο, όπως δυστυχώς λεγόταν μέχρι πρόσφα-

τα ακόμη και στα σχολικά βιβλία της χώρας μας (βλ. βιβλ. 1).

Ο Άρατος ο Σολεύς (305-240 π.Χ.), για να κάνει την Αστρονομία πιο προσιτή και πιο ενδιαφέρουσα στους απλούς ανθρώπους, πραγματοποίησε την επιθυμία του βασιλιά της Μακεδονίας Αντίγονου Γονατά και μετέφερε σε ποιητική μορφή το αστρονομικό έργο του Εύδοξου του Κνίδιου (407-354 π.Χ.), μέσα στο οποίο υπήρχαν πολλές γνώσεις για το Σύμπαν, τόσο από τους Ίωνες φιλοσόφους, όσο και από τους φιλοσόφους της Μεγάλης Ελλάδος (βλ. βιβλ. 4).

Ο Άρατος ο Σολεύς χρησιμοποίησε τον «δακτυλικό εξάμετρο», τον τυπικό στίχο της αρχαίας ελληνικής επικής ποίησης, κατά το πρότυπο των ομηρικών επών, της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, και γι' αυτό το λόγο θεωρείται ο «Ομηρος της Αστρονομίας», τυγχάνοντας πολλών ευμενών σχολιασμών από τον «πατέρα της Αστρονομίας» Ίππαρχο (190-120 π.Χ.).

Αναφέρω τον Άρατο διότι ακόμη και ο Απόστολος Παύλος, καθώς ήταν συμπατριώτης του Άρατου, και γνωρίζοντας τη λατρεία που είχαν οι Αθηναίοι για τα αστρονομικά ποιήματα του Άρατου, ξεκίνησε την ομιλία του στον Άρειο Πάγο στην Αθήνα με απαγγελία ορισμένων στίχων του ποιήματος «Φαινόμενα και Διοσημεία» του Άρατου, προκειμένου να φέρει κοντά του τους Αθηναίους.

Σήμερα βέβαια πανίσχυρα «μάτια» σε τροχιά γύρω

Εικόνα 1: Η εικόνα μιας περιοχής του χειμωνιάτικου ουρανού γύρω από τον αστερισμό του Ωρίωνα. Τα λαμπρά αστέρια του Ωρίωνα, με την χαρακτηριστική τους διάταξη παραπέμπουν τον παρατηρητή στη μορφή του μυθικού κνηγού Ωρίωνα με τη ζώνη και το ξιφος του.

από τη Γη, αλλά και τεράστια τηλεσκόπια σκαρφαλωμένα στις πιο υψηλές ερημικές και κατάξερές κορυφές της Γης, σαρώνουν το διαστημικό περιβάλλον σε διάφορα μήκη κύματος για να μας χαρίσουν εικόνες εκπληκτικής ομορφιάς και σημαντικής επιστημονικής αξίας. Μ' αυτά ακτινογραφούμε το Σύμπαν, αναζητώντας να αντιληφθούμε τα μυστικά που κρύβει το φως των μακρινών γαλαξιών για να κατανοήσουμε τη δημιουργία του Σύμπαντος και τα στάδια εξέλιξής του μέχρι τη σημερινή μορφή του, κάνοντας μάλιστα τώρα χρήση και των καινούριων «τηλεσκοπίων βαρυτικών κυμάτων».

Το 2009 είχε κηρυχθεί από την UNESCO ως «Παγκόσμιο Έτος Αστρονομίας» και είχε ως κεντρικό σύνθημα: «*Το Σύμπαν στη διάθεσή σου να το ανακαλύψεις*». Έτσι για τον 21ο αιώνα η επιστήμη της Αστρονομίας φιλοδοξεί να γίνει μια φυσική προέκταση της Γεωγραφίας.

2. Οι έξι κοσμικές κινήσεις μας

A) Η περιστροφή της Γης

Κατά τη διάρκεια της νύχτας βλέπουμε τα αστέρια να διαγράφουν τοξοειδείς τροχιές που οφείλονται στην ημερήσια περιστροφή της Γης γύρω από τον άξονά της.

Ο άξονας περιστροφής της Γης τέμνει τον ουράνιο θόλο σε ένα σημείο. Δίπλα στο σημείο αυτό βρίσκεται τώρα ο πιο λαμπρός αστέρας του αστερισμού της Μικρής Αρκτού, που για το λόγο αυτό είναι ακίνητος και λέγεται «*Πολικός αστέρας*» και το ύψος του ισούται με το γεωγραφικό πλάτος του τόπου του παρατηρητή. Επομένως, τα αστέρια του Βόρειου ημισφαιρίου της Γης φαίνονται να κινούνται κυκλικά γύρω από τον Πολικό Αστέρα (βλ. βιβλ.1).

Η περιστροφή αυτή της Γης γίνεται με ταχύτητα 1.673,5 χιλιομέτρων την ώρα, εάν βρισκόμαστε κάπου κοντά στον Ισημερινό της. Συνεπώς, τρέχουμε και εμείς ως κάτοικοί της με αυτήν την ταχύτητα των 28 περίπου χιλιομέτρων το λεπτό. Αν, βέβαια, κατοικούμε σε βορειότερες ή νοτιότερες χώρες, τότε η ταχύτητα περιστροφής της Γης, και επομένως και η δική μας, είναι μικρότερη, ενώ στον Βόρειο και στον Νότιο Πόλο της Γης μηδενίζεται.

B) Η περιφορά της Γης

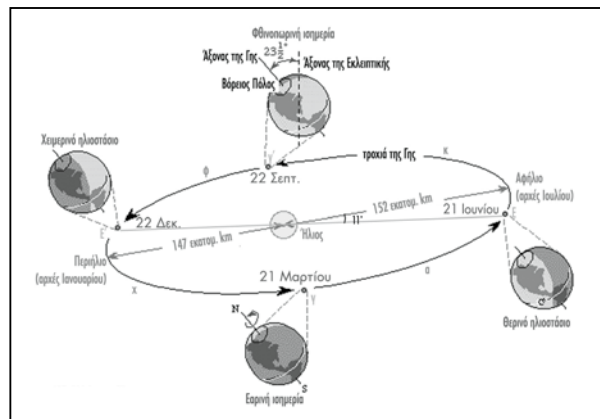
Η ετήσια περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή της όψης της ουράνιας σφαίρας για την ίδια ώρα από βραδιά σε βραδιά.

Αυτή η αλλαγή όμως γίνεται αισθητή μόνον με το πέραςμα πολλών εβδομάδων και έτσι βλέπουμε ότι διαφέρει σε αστερισμούς ο έναστρος χειμωνιάτικος νυχτερινός ουρανός από τον νυχτερινό καλοκαιρινό ουρανό (βλ. βιβλ.1).

Η περιφορά αυτή της Γης γύρω από τον Ήλιο γίνεται σε ένα έτος και συγκεκριμένα σε 365,2422 ημέρες με μια μέση ταχύτητα 108.000 χιλιομέτρων την ώρα. Επομένως αυτή τη στιγμή κινούμαστε και εμείς με ταχύτητα 30 περίπου χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο.

Η ταχύτητα όμως αυτή δεν είναι σταθερή, διότι η περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο γίνεται σύμφωνα με τον δεύτερο νόμο του Kepler, που σημαίνει ότι είναι μεγαλύτερη όταν η Γη βρίσκεται κοντά στον Ήλιο και μικρότερη όταν βρίσκεται μακριά από τον Ήλιο.

Η Γη μας βρίσκεται στην πιο κοντινή της απόστα-

Εικόνα 2: Η Γη κατά την ετήσια περιφορά της γύρω από τον Ήλιο διέρχεται από το πλησιέστερο σημείο (περίηλιο) περίπου στις 2 Ιανουαρίου και από το πιο απομακρυσμένο (αφήλιο) περίπου στις 2 Ιουλίου.

ση από τον Ήλιο, δηλαδή στο περιήλιο της ετήσιας τροχιάς της, το χειμώνα και συγκεκριμένα στις αρχές Ιανουαρίου απέχει μόλις 147 εκατομμύρια χιλιόμετρα, ενώ στην πιο μακρινή της απόσταση από τον Ήλιο, δηλαδή στο αφήλιο της τροχιάς της, βρίσκεται το καλοκαίρι και συγκεκριμένα στις αρχές Ιουλίου απέχει περίπου 152 εκατομμύρια χιλιόμετρα.

Η κίνηση αυτή της Γης γίνεται πάνω σε ένα επίπεδο που σχηματίζει γωνία ίση με 23,5 μοίρες με το

επίπεδο του ισημερινού της. Το επίπεδο αυτό λέγεται εκλειπτική και η γωνία λέγεται λόξωση της εκλειπτικής (Εικόνα 2).

Εξαιτίας της γωνίας αυτής των 23,5 μοιρών αλλάζει κατά τη διάρκεια ενός έτους η κλίση των ακτίνων του Ήλιου (βλ. βιβλ.2).

Η μεταβολή της θερμοκρασίας οφείλεται κυρίως στη μεταβολή της κλίσης των ακτίνων του Ήλιου που πέφτουν στην επιφάνεια της Γης. Επομένως, η εναλλαγή των εποχών του έτους οφείλεται καθαρά στην λόξωση της εκλειπτικής πάνω στην οποία κινείται η Γη μ' αυτήν την ταχύτητα των 108.000 χιλιομέτρων την ώρα, όπως αναφέραμε προηγουμένως.

Με την ταχύτητα αυτή, κάθε φορά που η Γη, κατά την ετήσια περιφορά της γύρω από τον Ήλιο, συναντά μικρές πέτρες και σκόνη έχουμε τότε τα μετέωρα ή τους διάττοντες ή τα πεφταστέρια όπως συνήθως τα αποκαλούμε. Τα σώματα αυτά καθώς εισέρχονται στην ατμόσφαιρα της Γης αναφλέγονται, λόγω τριβής με τα μόριά της, και εξαερώνονται με αποτέλεσμα ο αέ-

ρας να φωτοβολεί και να σχηματίζονται φωτεινά ίχνη. Συνήθως τέτοιο υλικό αφήνουν πίσω τους οι κομήτες κατά μήκος της τροχιάς τους.

Γ) Η ίδια κίνηση του Ήλιου μας

Οι αστέρες του Γαλαξία μας κινούνται λόγω βαρυντικών αλληλεπιδράσεων. Ο Ήλιος μας, και επομένως όλο το ηλιακό μας σύστημα, κινείται προς μια κατεύθυνση της ουράνιας σφαίρας με ταχύτητα $20 \pm 0,5$ χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο (βλ. βιβλ.3).

Στην κίνηση αυτή συμμετέχει και η Γη μας και επομένως όλοι εμείς, ανεξάρτητα από το εάν καθόμαστε ή όχι στην καρέκλα του γραφείου μας, κινούμαστε με 20 περίπου χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο λόγω της ίδιας δηλαδή της δικής του κίνησης που κάνει ο Ήλιος μας.

Η κίνηση αυτή γίνεται προς ένα σημείο της ουράνιας σφαίρας που λέγεται άπηξ και το οποίο βρίσκεται κοντά στον πολύ γνωστό λαμπρό αστέρα Βέγα του αστερισμού της Λύρας.

Για να γίνουν εντυπωσιακά αντιληπτές με γυμνό μάτι αυτές οι ίδιες κινήσεις των αστέρων στην ουράνια σφαίρα πρέπει να περάσουν πολλές χιλιάδες χρόνια. Οι κινήσεις αυτές είναι η αιτία της αλλαγής των σχημάτων των αστερισμών.

Δ) Η περιστροφή του Γαλαξία μας

Ο Ήλιος μας, και μαζί του όλο το ηλιακό μας σύστημα, συμμετέχει στην περιστροφική κίνηση του Γαλαξία μας που γίνεται γύρω από το κέντρο του με γραμμική ταχύτητα 250 περίπου χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο (βλ. βιβλ. 3).

Ο Γαλαξίας μας ανήκει στην κατηγορία των σπειροειδών γαλαξιών, όπως και ο γειτονικός μας γαλαξίας της Ανδρομέδας (M_{31}).

Ο Ήλιος μας είναι ένα από τα 200 περίπου δισεκατομμύρια αστέρια του Γαλαξία μας και βρίσκεται στη σπείρα του Ωρίωνα. Είναι ένας μεσαίος μεγέθους αστέρας και απέχει 26.000 έτη φωτός από το κέντρο του Γαλαξία μας, ο οποίος έχει διάμετρο 100.000 έτη φωτός. Ο Γαλαξίας μας, με πάχος 10.000 έτη φωτός, μοιάζει με τον δίσκο του αθλήματος της δισκοβολίας.

Συμμετέχοντας λοιπόν ο Ήλιος μας στην περιστροφική κίνηση του Γαλαξία μας, τρέχουμε και εμείς ως κάτοικοι του πλανήτη Γη με την τεράστια αυτή ταχύτητα των 250 περίπου χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο γύρω από το κέντρο του Γαλαξία μας.

Ε) Ο εναγκαλισμός του Γαλαξία μας με τον γαλαξία της Ανδρομέδας

Από τα περίπου τρεις χιλιάδες αστέρια που μπορούμε να δούμε με γυμνούς οφθαλμούς μια καθαρή νύχτα μακριά από τα φώτα των πόλεων, ένα μόνο και μάλιστα από τα πιο αμυδρά που βλέπουμε στον αστερισμό της Ανδρομέδας, όχι μόνο δεν ανήκει στον Γαλαξία μας, αλλά είναι ένας ολόκληρος γαλαξίας.

Αυτό το αμυδρό αστεράκι είναι ο γαλαξίας M_{31} ή γαλαξίας της Ανδρομέδας, όπως είναι περισσότερο γνωστός. Είναι ο δίδυμος γαλαξίας του δικού μας Γαλαξία και βρίσκεται σε απόσταση μόλις περίπου 2 εκατομμυρίων ετών φωτός.

Έχει διάμετρο περίπου 120 χιλιάδες έτη φωτός, είναι δηλαδή κατά 20 χιλιάδες έτη φωτός μεγαλύτερος από τον δικό μας Γαλαξία με τον οποίο αποφάσισαν να ενώσουν τις τύχες τους.

Αποφάσισαν, σε 5 δισεκατομμύρια χρόνια, τρέχοντας με 300 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο, να συνενωθούν σχηματίζοντας έναν μεγάλο γαλαξία. Στην κίνηση αυτή του Γαλαξία μας συμμετέχει και ολόκληρο το ηλιακό μας σύστημα και επομένως ο καθένας μας τρέχει με 300 χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο προς την κατεύθυνση του γαλαξία της Ανδρομέδας (βλ. βιβλ. 5).

Ο Ήλιος μας είναι ένα από τα 200 περίπου δισεκατομμύρια αστέρια του Γαλαξία μας. Οι γαλαξίες όμως γενικά με τα πολλά δισεκατομμύρια των αστέρων τους είναι σχεδόν

Εικόνα 3: Το εκπληκτικό σμήνος γαλαξιών της Παρθένου. Περιέχει τουλάχιστον 3000 γαλαξίες και βρίσκεται σε απόσταση 60 εκατομμυρίων ετών φωτός, αποτελώντας έτσι έναν τεράστιο ελκυστή του δικού μας τοπικού σμήνους γαλαξιών.

άδειοι από αστέρες σε τέτοιο βαθμό που αν θεωρήσουμε ένα αστέρι σαν τον Ήλιο μας να έχει τις διαστάσεις του νομίσματος των 2 Ευρώ, τότε το επόμενο αστέρι θα βρίσκεται σε απόσταση 300 χιλιομέτρων μακριά. Επομένως από μια τέτοια συνένωση του Γαλαξία μας με τον γαλαξία της Ανδρομέδας, το πρόβλημα δεν θα είναι οι συγκρούσεις των αστέρων τους, αλλά η έντονη αστρογέννηση νέων αστέρων από τα νεφελώματα των αερίων και της σκόνης τους, καθώς σε πολλά απ' αυτά θα διαταραχθεί η ισορροπία τους και θα καταρρεύσουν σχηματίζοντας νέα αστέρια.

Στ) Η κίνηση του Γαλαξία μας προς το γαλαξιακό σμήνος της Παρθένου

Ο Γαλαξίας μας μαζί με την παρέα του των 50 περίπου γαλαξιών, που συγκροτούν το Τοπικό Σμήνος Γαλαξιών, κινούνται με ταχύτητα περίπου 500 χιλιό-

μέτρων το δευτερόλεπτο προς την κατεύθυνση του αστερισμού της Παρθένου. Επομένως, μαζί με τον Γαλαξία μας τρέχουμε και εμείς μαζί με όλο το ηλιακό μας σύστημα με αυτή την ιλιγγιώδη ταχύτητα, αν και αισθανόμαστε ακίνητοι πάνω στον όμορφο πλανήτη μας (βλ. βιβλ. 1).

Με τα μέσα που διαθέτουμε σήμερα είναι δυνατό να παρατηρηθούν μέσα στο Σύμπαν περισσότεροι από 10 δισεκατομμύρια γαλαξίες σε αποστάσεις πολλών εκατομμυρίων ή δισεκατομμυρίων ετών φωτός. Το Σύμπαν είναι γεμάτο από γαλαξίες και συγκεκριμένα αν οι γαλαξίες με τη γνωστή κατά μέσο όρο διάμετρο των 100.000 ετών φωτός απεικονισθούν με τις διαστάσεις του νομίσματος των 2 Ευρώ, τότε μέσα στο Σύμπαν συναντάμε γαλαξίες κάθε μισό περίπου μέτρο. Αντίθετα, οι γαλαξίες με τα πολλά δισεκατομμύρια των αστεριών τους είναι σχεδόν άδειοι από αστέρες.

Οι γαλαξίες συνήθως κατατάσσονται σε σμήνη γαλαξιών και πάρα πολύ σπάνια εμφανίζονται μεμονωμένοι. Στην αστερισμό της Παρθένου ανήκει ένα καταπληκτικό σμήνος γαλαξιών που βρίσκεται σε απόσταση περίπου 60 εκατομμυρίων ετών φωτός και περιλαμβάνει περίπου 3.000 γαλαξίες (Εικόνα 3).

Ο δικός μας Γαλαξίας ανήκει και αυτός, όπως ανα-

* * *

ΗΡΘΕ Ο ΕΞΥΠΝΟΣ ΙΟΣ (μια συγκατοίκηση που πρέπει να γίνει)

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΑΡΑΦ. ΚΟΥΤΣΟΣ

Πολιτικός Μηχανικός - Συγγραφέας

Είχα γράψει τον Μάρτιο και είχε δημοσιευτεί στον Παγκυβερνητικό Λόγο (στο τεύχος 43, Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2020) ένα άρθρο με τίτλο «Ηρθε ο έξυπνος ιός». Το άρθρο τελείωνε με τη φράση: «Γιατί αν δεν πάρουμε το μάθημα μας ο ιός μπορεί να μας επισκεφτεί πάλι. Τον ξέρει τον δρόμο»

Και συνεχίζω παρακάτω αυτό το άρθρο (μετά από 8 μήνες) από την τελευταία φράση του άρθρου του Μαρτίου του 2020.

Τον βρήκε λοιπόν πάλι τον δρόμο ο ιός. Και ήρθε ξανά. Ή μπορεί και να μην είχε φύγει, παρά την αποπομπή του.

Παρ' ότι ανεπιθύμητος για όλους μας, πάλι δίπλα μας είναι. Ίσως επειδή κάτι δεν κάναμε καλά; Οι ηγέτες των κρατών και οι κυβερνήτες τους; Ο κόσμος; Έπρεπε να γίνουν άλλα πράγματα; Μπορεί ο ιός να είναι πολύ δυνατός κι εμείς αδύνατοι; Ποιος ξέρει.. Είναι θέμα των ειδικών, που ακόμη μάλλον και αυτοί δεν ξέρουν.

Δεν έχει νόημα μέτρησης της δύναμης του ιού και της απόδοσης ευθυνών αντίστοιχα σε ηγεσίες και σε λαούς.

Οι ηγεσίες με όλον τον μηχανισμό τους είναι για τα

φέραμε προηγουμένως, σ' ένα μικρό σμήνος που περιέχει γύρω στους 50 γαλαξίες με πιο γνωστούς τον γαλαξία της Ανδρομέδας και τους δυο μικρούς συνοδούς γαλαξίες του, το Μεγάλο και το Μικρό Μαγγελανικό Νεφέλωμα.

Το μικρό αυτό σμήνος, που λέγεται “**Τοπικό Σμήνος**”, κινείται προς το μεγάλο σμήνος των γαλαξιών της Παρθένου, που αποτελεί έναν τεράστιο ελκυστή, με την ταχύτητα των 500 χιλιομέτρων το δευτερόλεπτο, που αναφέραμε προηγουμένως, και έτσι τρέχει και ο καθένας μας και μ' αυτήν την τεράστια ταχύτητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σ. Αυγολούπης, *Το Εγγύς Διαστημικό Περιβάλλον της Γης - Ιστορία, Τεχνολογία και επιστήμη της Αστρονομίας*, Β' Έκδοση, (Εκδ. Πλανητάριο), Θεσσαλονίκη 2010.

2. Σ. Αυγολούπης, *Στοιχεία Αστρονομίας*, Β' Έκδοση, (Εκδ. Πλανητάριο), Θεσσαλονίκη 2018.

3. Σ. Αυγολούπης - Ι. Σειραδάκης, *Παρατηρησιακή Αστρονομία*, Γ' Έκδοση, (Εκδ. Πλανητάριο), Θεσσαλονίκη 2020.

4. Σ. Αυγολούπης - Θ. Μαυρόπουλος, *Άρατος ο Σολεύς, Φαινόμενα και Διοσημεία*, (Εκδ. Ζήτρος), Θεσσαλονίκη 2007.

5. Σ. Αυγολούπης, *Αρχή & Τέλος, Η Ιστορία του Σύμπαντος*, Β' Έκδοση, (Εκδ. Πλανητάριο), Θεσσαλονίκη 2016.

δύσκολα, για τα πρωτόγνωρα, όπως οι καπεταναίοι. Με νηνεμία «τσουλάει» και μόνο του το καράβι. Για τα πρωτόγνωρα και δύσκολα τους χρειαζόμαστε τους καπεταναίους και τους ηγέτες. Απροετοίμαστοι; Ανημέρωτοι; Λανθασμένες, ελλιπείς, άστοχες αποφάσεις; Οι ειδικοί θα αποφανθούν πολύ αργότερα.

Οι λαοί με την παιδεία τους και την μακρόχρονη σοφία τους είναι για να θεμελιώνουν ισχυρά αντισώματα εναντίον κάθε παρεκτροπής επιστημονικής, πολιτικής, συμπεριφοράς, ηθικής και αξιών, και να τα καταθέτουν στα δύσκολα και στα πρωτόγνωρα.

Δεν έγινε τίποτα από τα δυο. Ούτε από τις ηγεσίες των κρατών, ούτε από τους λαούς. Μια ανωριμότητα πιο πολύ πλανάται, παρά η γνώση από τις χιλιετίες επιβίωσης του ανθρώπου πάνω σ' αυτόν τον πλανήτη. Όλοι χρειάζονται πιο πολύ δουλειά, και για τη γνώση και για την παιδεία αντιμετώπισης κρίσεων. Όλοι λοιπόν πίσω στα θρανία, στις βιβλιοθήκες, στα συγγράμματα. Λίγο στην άκρη τα πληκτρολόγια, οι οθόνες και τα ...τηλεμεταδοτικά.

συνέχεια στη σελίδα 47

«ΤΙ ΧΑΜΠΑΡΙΑ ‘Π’ ΤΟΥ ΠΑΖΑΡ’;» «ΤΙ ΚΑΙΝΟΥΡΙΑ ‘ΠΟΥ ΣΙΑΠΕΡΑ;»

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΙΚΟΥΛΑΣ

Ομ. καθηγητής Παιδιατρικής Α.Π.Θ

εκεί θα μαθευτεί» (Τηλεμ. Χατζάκος)

Στον Πολύγυρο των δεκαετιών 1940-50, όπου έζησα τα παιδικά μου χρόνια, ο κύριος τρόπος διασποράς των ειδήσεων, των νέων της επικαιρότητας, ήταν «**διά ζώσης**» τουτέστιν διά άμεσης γλωσσοακουστικής επαφής του πληροφοριοδότη με τον πληροφορούμενο τα νέα αυτά. Πού τηλεφώνα, πού ράδια, πού εφημερίδες, πού τηλεόραση και «ιντερνέτια» εκείνα τα χρόνια! Ό,τι νέο μάθαιναν οι άνθρωποι, το μάθαιναν ο ένας από τον άλλο. Τα νέα εκείνα τα χρόνια τα έλεγαν «**χαμπάρια**» ή «**καινούρια**». Και οι άνθρωποι διψούσαν για χαμπάρια, διψούσαν για καινούρια, που έσπαζαν την μονοτονία της απλοϊκής τους ζωής. Τα χαμπάρια και τα καινούρια, που ενδιέφεραν την πλειοψηφία ήταν αυτά που αφορούσαν την κλειστή κοινωνία της μικρής μας πόλης ήτοι: ποιοι έδωσαν λόγο, ποιοι αρραβωνιάστηκαν, ποιοι παντρεύτηκαν, ποιοι χώρισαν, ποιες γκαστρώθηκαν, ποιες γέννησαν, ποιοι αρρώστησαν, ποιοι πέθαναν και γενικά πώς περνούσαν μέσα στα σπίτια τους οι συγχωριανοί τους.

Εδώ πρέπει να τονισθεί ότι όλα αυτά, που αφορούσαν την προσωπική και οικογενειακή ζωή των ανθρώπων, δεν ήταν καθόλου εύκολο να μαθευτούν. Οι άνθρωποι της εποχής εκείνης δεν ήθελαν να ξέρει ο κόσμος, τι έσοδα είχαν, τι έτρωγαν, τι αρρώστιες είχαν, με ποιους επίκειτο να συμπεθεριάσουν κλπ. κλπ. Οι λόγοι που το έκρυβαν ήταν πρώτα και κύρια να μην τους ματιάσουν! Το κακό μάτι ήταν ο φόβος και ο τρόμος. Ένας ακόμα λόγος που έκρυβαν επιμελώς επικείμενα συνοικέσια, εκτός από το κακό μάτι, ήταν και μήπως κάποιιοι καλοθελητές βάλουν λόγια και τα χαλάσουν. Ο λόγος πάλι που έκρυβαν οι γυναίκες την εγκυμοσύνη τους, όσο περισσότερο καιρό μπορούσαν, ήταν ότι όσο αργότερα γινόταν γνωστή η εγκυμοσύνη στον κόσμο, τόσο πιο έξυπνο θα γινόταν το παιδί, που έμελλε να γεννηθεί! Εν κατακλείδι «ουκ έστιν αριθμός» των λόγων, που έκρυβαν την προσωπική και οικογενειακή τους ζωή οι άνθρωποι. Συγχρόνως, όμως επιθυμούσαν διακαώς να μαθαίνουν τι συμβαίνει στη ζωή των άλλων, **επιθυμούσαν διακαώς για χαμπάρια και για καινούρια**.

Ο κύριος τόπος κυκλοφορίας και διασποράς των νέων ήταν η **κεντρική πλατεία** του Πολυγύρου (στού Κουρού το πλατάνι) και κυρίως ο **κεντρικός δρόμος** με τις παρόδους του, όπου ήταν συγκεντρωμένα τα μαγαζιά, τα καφενεία, οι δημόσιες υπηρεσίες, το πρακτορείο κλπ.

«Εκεί τα μαγαζιά, εκεί τα καφενεία
το κάθε καινούριο της ημέρας

Ο κεντρικός δρόμος ονομαζόταν **αγορά ή παζάρι ή ...σιαπέρα**. Τον όρο σιαπέρα (δηλαδή προς τα πέρα, ίσια πέρα) τον χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι των απομακρυσμένων από το κεντρικό δρόμο γειτονιών, που, όταν έλεγαν ότι «**θα πάω σιαπέρα**», εννοούσαν ότι θα πάνε στην αγορά, στο παζάρι, στο κέντρο. Οι άντρες, που δούλευαν στο κέντρο, ονομάζονταν «**παζαρίσιοι**» και οι πολύ λίγες γυναίκες, που δούλευαν εκείνα τα χρόνια στο κέντρο, ονομάζονταν «**παζαρίσιες ή κυρίες που σιαπέρα**» (αυτό λίγο ειρωνικά ή μπορεί και με λίγη ζήλεια και θαυμασμό). Στον κεντρικό δρόμο, λάμβανε χώρα, μόλις σουρούπωνε και για αρκετές ώρες, η περίφημη **βόλτα**, που ήταν και αυτή ένα μέσο διασποράς των νέων και άντλησης περαιτέρω νέων μεταξυ αυτών, που έκαναν βόλτα ή από αυτούς, που τους κοίταζαν καθισμένοι στα καφενεία και στα πεζούλια (τι φορούσαν στη βόλτα, ποιοι φλέρταραν στη βόλτα, ποιοι εξαφανίζονταν από τη βόλτα για κρυφές συναντήσεις κλπ κλπ)

Έτσι, όποιοι γύριζαν στα σπίτια τους και στη γειτονιά τους από τον κεντρικό δρόμο ήταν αντιμέτωποι με την ερώτηση των δικών τους και των γειτόνων «**Τι χαμπάρια π’ του παζάρ’;**» η «**τι καινούρια ‘που σιαπέρα;**». Διψούσαν για χαμπάρια, διψούσαν για καινούρια οι αγαπημένοι μου συμπατριώτες και ιδιαίτερα οι συμπατριώτισσες. Ήταν το αλάτι της ζωής τους. Ήταν μια από τις λίγες αφορμές, και για μερικές οι μοναδικές, να ξεφεύγουν από την δύσκολη, την αφόρητη ενίοτε καθημερινότητά τους. Η ενασχόληση και ο σχολιασμός της ζωής των άλλων ήταν ένα «βότσαλο στη λίμνη» της καθημερινότητάς τους, που τάραζε τα λιμνάζοντα νερά της και της έδινε ζωή.

Άλλη αξιοσημείωτη πηγή άντλησης νέων ήταν η **Κυριακάτικη Θεία Λειτουργία**. Ένας αριθμός γυναικών χρησιμοποιούσε την εκκλησία όχι μόνο για τη σωτηρία της ψυχής τους, αλλά και για να ενημερωθούν ποιοι και κυρίως ποιες πηγαίνουν στην εκκλησία, τι φορούν, πώς είναι χτενισμένες κλπ. Οι καλύτερες θέσεις για την ενημέρωση αυτή ήταν ο χώρος της εκκλησίας ο αμέσως μετά την είσοδο, για να μην ξεφεύγει καμιά εισερχόμενη και βέβαια ο γυναικωνίτης, που παρείχε πανοραμική θέα. Διάσημη έμεινε η απάντηση της θείας Αντριάνους όταν την ρώτησε μια γειτόνισσά της «**τι χαμπάρια θεία Αντριάνου;**» Και η θεία Αντριάνου απάντησε «**Τι χαμπάρια να σε πω, καλή μ’, αφού την Κυριακή που μας πέρασε δεν πήγα στην εκκλησία!**».

Πολλά νέα μαθαίνονταν και διαδίδονταν από όσους ταξίδευαν με το ΚΤΕΛ ή από εκείνους που περνούσαν από το πρακτορείο του ΚΤΕΛ και παρατηρούσαν αυτούς που ταξίδευαν. Έτσι ενημερωνόταν ο κόσμος για το ποιοι ταξίδευαν, με ποιον ταξίδευαν, με τι συχνότητα ταξίδευαν και έτσι προσπαθούσαν να βρουν τις αιτίες των ταξιδιών (γιατροί; ψώνια; συνοικέσια;)

Σημαντική πηγή νέων, που αφορούσαν οικογενειακά μυστικά, ήταν το **κρυφάκουσμα** από τις μεσοτοιχίες των σπιτιών και των αυλών, καθώς και από τυχόν ανοιχτές πόρτες ή παράθυρα και το **κρυφοκοίταγμα** από μισάνοιχτες πόρτες ή παράθυρα ή πίσω από μισοτραβηγμένα κουρτινάκια. Χαρακτηριστική και λιαν ευρηματική ήταν η περίπτωση της μάκους της Λενούδας, που για να κρυφακούει και να κρυφοκοιτάει τι γινόταν στην γειτονική της αυλή, άπλωνε κάθε μέρα σεντόνια στην άκρη της δικής της αυλής και εκεί καλυμμένη από τα σεντόνια της κρυφάκουγε και κρυφοκοίταζε τα δρώμενα της γειτονίσσας. Έτσι, χωρίς να γίνεται αντιληπτή, είχε κάθε μέρα μια καλή σοδειά νέων.

Συνηθισμένος τρόπος, που χρησιμοποιούσαν κάποιες γυναίκες για να μαθαίνουν τα μυστικά άλλων οικογενειών, ήταν να κάνουν **ερωτήσεις στα παιδιά των** οικογενειών αυτών, όταν τις δινόταν ευκαιρία, και να προσπαθούν να εκμαιεύσουν από αυτά τα μυστικά των οικογενειών τους, εκμεταλλευόμενες την παιδική τους ειλικρίνεια και αθωότητα. Η θεία η Φούλα ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας γυναίκας. Έβγαινε κάθε λίγο στην αυλή της, όπου έπαιζαν τα παιδιά της με άλλα γειτονόπουλα, και προσπαθούσε να μάθει από τα γειτονόπουλα αυτά, ρωτώντας τα συνεχώς, τα μυστικά των οικογενειών τους. Ένα από τα γειτονόπουλα, τον Παύλο, τον είχε δασκαλέψει η μάνα του, που ήξερε το χούι της θείας Φούλας, να απαντάει στις ερωτήσεις της με τη φράση «εγώ δεν ξέρω τίποτα». Έτσι, ο Παυλάκης μόλις έβλεπε τη θεία Φούλα να βγαίνει από την πόρτα της και να κατευθύνεται προς το μέρος, που έπαιζαν τα παιδιά, φώναζε δυνατά «**εγώ δεν ξέρω τίποτα, θεία Φούλα. Εγώ δεν ξέρω τίποτα**» πριν προλάβει να ρωτήσει κάτι η θεία η Φούλα! Ένα άλλο γειτονόπουλο, το Παννούδ', είπε μια μέρα στη μάνα του αγανακτισμένο «**εγώ δεν ξαναπηγαίνω να παίξω στην αυλή της θείας Φούλας, γιατί κάθε μέρα με παίρνει σε μια άκρη και με ρωτάει τι φαί**

φάγαμε χθες, τι φαί φάγαμε το πρωί, τι φαί θα φάμε το μεσημέρι. Πού να θυμάμαι τόσα φαγιά να τα λέω; Δεν ξαναπηγαίνω στην αυλή της θείας Φούλας! Φρίκη! Πολλά παιδιά απονήρευτα και αδασκάλευτα ανακοίνωναν εύκολα οικογενειακά μυστικά στις διψασμένες για τέτοια γυναίκες της γειτονιάς, με επακόλουθο να προκαλούνται παρεξηγήσεις και καυγάδες.

Τέλος, μεταξύ των γυναικών της γειτονιάς, ο κύριος τρόπος διάδοσης και διασποράς όλων αυτών των νέων, που έρχονταν από τις ανωτέρω πηγές, ήταν τις μεν πρωινές ώρες ο καφές, τις δε απογευματινές ο σόμπορος.

Ο **πρωινός καφές** λάμβανε χώρα τότε στο σπίτι της μιας, τότε της άλλης γειτόνισσας. Βέβαια, ήταν ένα χασομέρι για τις γυναίκες, που είχαν ατελείωτες δουλειές να διεκπεραιώσουν καθημερινά στα σπίτια τους, αλλά

θυσιάσαν τον χρόνο αυτόν για την αναψυχή τους και κυρίως για την πληροφωρία των νέων. Θυμάμαι τη μητέρα μου κάθε φορά, που καλούσε κάποια γειτόνισσά της για καφέ, να της λέει: «**όταν έρθεις, πάρε και τη δ'λειά σ' μαζί σ'.**» «**Δ'λειά**» τουτέστιν δουλειά ήταν ό,τι δουλεύονταν στο χέρι (πλέξιμο, κέντημα, ράψιμο κλπ).

Χαρτοβιβλιοπωλείο Χατζηχρήστου, το στέκι των Πολυυρυνών

Παίρνοντας η γειτόνισσα και τη «δ'λειά σ'» μαζί της δεν θα χασομερούσε και έτσι θα παρετεινέτο ο χρόνος του πρωινού καφέ! Στον πρωινό καφέ απαραίτητη ήταν και η ερώτηση μεταξύ των γυναικών «**τι καλό φαί έχετε σήμερα;**». Έτσι φεύγοντας από τον πρωινό καφέ, οι φιλενάδες γειτόνισσες ήταν ενημερωμένες μεταξύ των άλλων νέων, που μάθαιναν, και τι φαί θα είχε η κάθε μια στο σπίτι της. Ήταν νέο κι αυτό!

Ο **σόμπορος**¹ μεταξύ των γειτονισσών, το απόγευμα, που λάμβανε χώρα, όταν το επέτρεπε ο καιρός, στα κατώφλια και τις αυλές των σπιτιών, ήταν η μεγάλη τους απόλαυση. Ήταν η ώρα της ξεκούρασης από τον κάματο της ημέρας και βέβαια η τελευταία ευκαιρία της ημέρας να ολοκληρώσουν την ενημέρωσή τους επί των νέων, των «**χαμπαριών 'π' του παζάρι**», των «**καινούριων 'που σιαπέρα**»

Ες αύριον τα καινούριότερα!

Υ.Γ. Για το άρθρο αυτό πήρα στοιχεία από γραπτά ή αφηγήσεις του Πατέρα Συνέσιου, της Μαρίας Μπουλάκη, του Γιάννη Κανατά και του Γεν. Αρχίατρου Χρήστου Παπαγιάννη.

1. **σόμπορος**: καλοκαιρινή, απογευματινή και βραδινή, υπαίθρια παρέα και κουβέντα μεταξύ των γυναικών της γειτονιάς (λέγεται και **ζμπορός**. Σλαβικά: ζμπορ)

ΜΑΝΙΩ Η ΓΑΛΑΤΣΑΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΙΜΟ ΤΗΣ ΚΑΜΗΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΘ. ΦΥΛΑΧΤΟΣ

Δάσκαλος – Συγγραφέας

«Πόσι μας κλέψαν τη Μανιώ
τρεις Τούρκοι Αρβανιτάδεις
την πήραν και την πήγαν
πάνω στους κιρχανάδεις!...»

Μύθος ή πραγματικότητα; Ψέμα ή αλήθεια; Είναι ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν, έτσι ώστε ο αναγνώστης αυτού του άρθρου να διαπιστώσει τι κρύβεται πίσω από ένα δημοτικό τραγούδι που έσωσε η προφορική παράδοση του τόπου και που εξελίχθηκε σε έθιμο που αναβιώνει μέχρι τις μέρες μας.

Ο Μοναχός Συνέσιος Γεννατάς στο βιβλίο του «Νερό από τις έξι βρύσες, Μικρό οδοιπορικό στην παράδοση του Πολυγύρου», αναφέρει στη σελίδα 201 ότι το τραγούδι «Μανιώ» μας μιλάει για την αρπαγή μιας κοπέλας με τη βία από τους Τούρκους. Στη συγκεκριμένη καταγραφή συναντάμε πέρα από την αρπαγή και κάποιες διαφοροποιήσεις στον τρόπο που τραγουδιέται σήμερα στη Γαλάτιστα αλλά και στην ευρύτερη περιοχή.

Όμως εκτός από το δημοτικό τραγούδι σώζεται, όπως ανέφερα παραπάνω κι ως δρώμενο, το οποίο λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στις 5, 6 και 7 Ιανουαρίου, θέλοντας να τεκμηριώσει με αυτόν τον τρόπο ο λαός την ύπαρξη της Μανιώς ως προσώπου.

Με βάση την προφορική παράδοση αλλά και άλλες πηγές, η Μανιώ εμφανίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα ή στις αρχές του 20ου αιώνα.

Η Μανιώ ήταν μια όμορφη Γαλατσάνα, που ήταν ξακουστή για την ομορφιά της. Όλοι οι άντρες της περιοχής, μικροί και μεγάλοι, ξένοι και ντόπιοι, περνούσαν από το κονάκι της για να αντικρύσουν τη θωριά της και να τη θαυμάσουν. Ο κύρης της και η μάνα της την είχαν καλά προφυλαγμένη στο σπιτικό τους από τα αδιάκριτα βλέμματα των υποψήφιων μουστερήδων. Κάπως έτσι κυλούσε ο καιρός σ' εκείνα τα απροσκύνητα μέρη, ώσπου σκίρτησε η καρδιά της και ερωτεύτηκε έναν νιο του τόπου. Κι ενώ η αγάπη τους φούντωνε και θέρωνε, ο αναιδής γιος του Τούρκου Τσαούση (επιτρόπου) της περιοχής την ερωτεύτηκε και μέσα στην παραζάλη της εξουσίας

την έκλεψε με τη βία, πάρα τις αντιδράσεις της.

Το χωριό ανταριάστηκε και ξεσηκώθηκε. Όμως οι Τούρκοι ήταν ανυποχώρητοι, ειδικά ο γιος, αντίθετα με τις προτροπές των γονιών του, που σέβονταν και τιμούσαν τις παραδόσεις και τη θρησκεία των ντόπιων.

Παρά τις προσπάθειες των προκρίτων και των γεροντότερων δεν υπήρξε κανένα αποτέλεσμα για την επιστροφή της Μανιώς στο πατρικό της.

Έτσι ο αγαπημένος της Μανιώς με τους φίλους του ανέλαβαν δράση. Σκέφτηκαν το κόλπο της καμήλας, κάτι σαν το δούρειο ίππο των αρχαίων Αχαιών στην Τροία. Ετοίμασαν αρχικά ένα γλέντι και με τη βοήθεια μιας πρωτότυπης κατασκευής καμήλας, όπου κρύφτηκαν από κάτω, κίνησαν για να βρουν τη φυλακή της όμορφης νέας. Μόλις έφτασαν κοντά στην απόρθητη φυλακή έκαναν αστεία και περίεργα καμώματα προκαλώντας τα γέλια των Τούρκων. Στη συνέχεια τους έμπασαν μέσα στην αυλή του δίπατου σπιτιού όπου τη φύλαγαν. Έπειτα τους μέθυσαν, άρπαξαν τη Μανιώ, την έκρυσαν κάτω από την καμήλα και εξαφανίστηκαν στα στενοσόκακα του χωριού.

Την επόμενη μέρα, για να προλάβουν τους Τούρκους να μην την ξαναπάρουν πίσω, τέλεσαν το γάμο των δυο ερωτευμένων νέων.

Κάπως έτσι διαδραματίστηκαν τα γεγονότα. Όμως πώς τα γνωρίζουμε; Τι είναι αυτό που μας υποδηλώνει ότι η Μανιώ ήταν υπαρκτό πρόσωπο;

Με βεβαιότητα δεν μπορούμε να το πούμε. Όμως το δρώμενο που σώζεται μέχρι και σήμερα έρχεται να επιβεβαιώσει την παράδοση, το θρύλο και την ιστορία.

Συγκεκριμένα κάθε χρόνο στη Γαλάτιστα Χαλκιδικής, στις 5, 6 και 7 Ιανουαρίου αναβιώνουν οι κουδούνες, η καμήλα, η αρπαγή και ο γάμος.

Η κατασκευή της καμήλας από τα πρώτα χρόνια αναβίωσης του εθίμου ήταν μια ιεροτελεστία. Μικροί και μεγάλοι, την παραμονή των Θεοφανείων, είχαν πολλή δουλειά. Όλοι συμμετείχαν για να φτιάξουν το ομοίωμα. Τον πρώτο καιρό η καμήλα ήταν βαριά, γι' αυτό χρειάζονταν πολλά άτομα για τη μεταφορά τους. Αυτός ήταν ο λόγος

Μανιώ η Γαλατσάνα

1. Κιρχανάς: (τούρκικη λέξη) το μακρόστενο και χαμηλό οικοδόμημα όπου οι σχοινάδες κατεργάζονταν τη γίδινη τρίχα και κατασκεύαζαν φορτώματα (σχοινιά), δισάκια κ.α.

που την κουβαλούσαν αρχικά έξι και στη συνέχεια τρεις, λόγω της αντικατάστασης του ξύλου από πλαστικό και του τριχώματος από λεπτό ύφασμα.

Τα πρώτα χρόνια και μέχρι το 1930 στόλιζαν δύο καμήλες. Η κάθε ενορία έβγαζε τη δική της. Οι ενορίες της Παναγίας ονομάζονταν «Σκαλιουτάδες», ενώ οι ενορίες του Αγίου Γεωργίου «Μαζιουτάδες». Όταν ολοκληρώναν, όλο το χωριό συναντιούνταν στο παζάρι όπου γινόταν τρικούβερο γλέντι.

Μετά το 1930 ξεκίνησε να φτιάχνεται μόνο μια καμήλα η οποία έβγαине στα σοκάκια του χωριού μετά τον αγιασμό των υδάτων, ανήμερα των Θεοφανείων.

Οι νέοι που μεταφέρουν την καμήλα ονομάζονται «καμλάρηδες» και είναι συντεταγμένοι ο ένας πίσω από τον άλλο, κρυμμένοι κάτω από την καμήλα και τα σαγίσματα. Γέρνουν δεξιά – αριστερά. Χορεύουν και χτυπούν κουδούνια. Κάποιες φορές χαμηλώνουν για να ανέβει στη ράχη τους ο καμηλιέρης.

Μπροστά από το ομοίωμα χορεύουν οι Τζαμαλαροί², φουστανελάδες Έλληνες, που κρατούν κρασί και τραγουδούν τη Μανιώ.

Παλαιότερα οι Τζαμαλαροί ή Τζαμαλάρηδες φορούσαν μάσκες βρίσκοντας έτσι την ευκαιρία να μπαίνουν στα σπίτια και να κλέβουν λουκάνικα ή άλλα αγαθά, οπότε τους το απαγόρευαν.

Η καμήλα μαζί με τους Τζαμαλάρηδες γυρνούσαν σε όλες τις γειτονιές του χωριού, όπου τους περίμεναν οι νοικοκυρές για να τους κεράσουν ούζο ή κρασί, συνοδευόμενο με μεζέ, αφού πρώτα χόρευαν μια στροφή μαζί τους. Προτού φύγουν από το σπίτι τους κρεμούσαν λουκάνικα, άλλα αγαθά ή και φιλοδωρήματα.

Στις 5 Γενάρη γυρίζουν οι νέοι με κουδούνια όλο το

χωριό και ταυτόχρονα ετοιμάζουν την καμήλα. Στις 6 Ιανουαρίου, ανήμερα των Θεοφανείων, η καμήλα μετά τον αγιασμό των υδάτων και τον εκκλησιασμό των πιστών περιδιαβαίνει όλο το χωριό, προκαλώντας κέφι, γέλιο και διασκέδαση κατά τη διάρκεια όλης της ημέρας.

Στις 7 του Γενάρη έχουμε την αναπαράσταση του γάμου, όπου τη θέση της Μανιώς υποδύεται ένας νέος, ο οποίος ντύνεται νύφη με έντονο βάψιμο των χειλιών.

Την ημέρα του γάμου όλοι μαζί, γαμπρός, νύφη, κουμπάρος, παράνυφοι, ντόπιοι και ξένοι διασκεδάζουν, πίνουν και χορεύουν. Όταν γυρίσουν όλο το χωριό, συγκεντρώνονται στο παζάρι όπου το γλέντι συνεχίζεται έως το πρωί.

Με βάση αυτά που παρέθεσα παραπάνω μπορεί να μην απαντήθηκαν πλήρως αν η αρπαγή της Μανιώς είναι μύθος ή πραγματικότητα, ψέμα ή αλήθεια. Όμως φαίνεται το μπλέξιμο και η συνέχεια ανάμεσα στην παράδοση, το θρύλο και την ιστορία. Οπότε έγκειται στον καθένα να ψάξει αυτό που κουβαλάει μέσα του από γενιά σε γενιά για να μάθει τι είναι τόπος, πατρίδα και ιστορία.

Βιβλιογραφία

1) Γεννατάς Συνέσιος Μοναχός, Νερό από τις έξι βρύσες, Μικρό οδοιπορικό στην παράδοση του Πολυγύρου, εκδ. Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Χαλκιδικής, Μάρτιος 2005.

2) Ζαφειρούδη – Πιλάτη Ελ. Ανθεμούς – Γαλάτιστα Στα χρώματα της στοργής, εκδ. Σύγχρονη Παιδεία, Θεσσαλονίκη 1996.

3) Καραπατάκης Αστ., Γαλάτιστα, σελίδες από την Ιστορία μας, Μάιος 2002.

4) Φυλαχτός Χρ., Μανιώ η Γαλατσάνα, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Παλαιόχωρα 2020.

5) Προφορικές μαρτυρίες κατοίκων της Γαλάτιστας.

6) Διαδίκτυο.

1. Τζαμαλάρης: προέρχεται από την τουρκική λέξη τζαμάλ που σημαίνει καμήλα. Τζαμαλάρ σημαίνει καμηλιέρης.

* * *

ΗΡΘΕ Ο ΕΞΥΠΝΟΣ ΙΟΣ

συνέχεια από τη σελίδα 43

«Κηρύξαμε» πόλεμο στον ιό. Με λάβαρα, σημαίες και όπλα. Ιατρικά όπλα, πολιτικά όπλα, όπλα και πυρομαχικά κάθε είδους. Πάλι οπλιστήκαμε, όπως (πολύ κακώς) έχουμε μάθει να πολεμάμε από υπάρξεώς μας. Πάλι εξοπλισμοί, πάλι μάχες. Δεν βάλουμε μυαλό.

Δεν θα τον πολεμήσουμε τον ιό. Απλά θα συγκατοικήσουμε με τον ιό. Δεν νικιέται ο ιός. Ξέρει να υπάρχει και να μεταλλάσσεται. Ηρθε για να μείνει. Πολυδιάστατο το όφελός μας απ' αυτόν. Πέρα από την εγκατάστασή του για την άμυνά μας, διαμορφώνει και τακτοποιεί και τις κοινωνίες των ανθρώπων. Ξεσκεπάζει πράγματα λαών και ηγετών. Τον χρειαζόμαστε. Μη τον ζωγραφίζουμε σαν μπαμπούλα. Κάπως αλλιώς ίσως μπορεί να είναι η μορφή του. Και ίσως με αυτή τη διαφορετική μορφή

να είναι πιο εύκολη και η συγκατοίκηση μαζί του.

Στο χωριό μου, στον Βάβδο, την εποχή που ήμουν στο δημοτικό (δεκαετία του 1960) είχαμε, όπως και όλα τα σπίτια του χωριού, πολλά ποντίκια. Παντού ποντίκια. Στα κατώγια, στην αχυρώνα, στην κουζίνα, στο ταβάνι, παντού. Ό,τι και να βάζαμε να τα εξολοθρεύσουμε, αυτά υπήρχαν. Συγκατοικούσαμε πλέον με αυτά. Όλοι είχαμε ποντίκια. Και κάποιοι είχαν βέβαια την απορία και ήθελαν να διαπιστώσουν αν και οι γείτονές τους ήταν (ως προς τα ποντίκια) στην ίδια ...μοίρα με αυτούς.

-Έχτι μαρή κι ισείς πουντίκια, στου σπίτι σας; Ρωτούσε η γειτόνισσα την άλλη γειτόνισσα.

-Αν έχουμι λιέει! Μι τα πουντίκια τρώμι! Απαντούσε η γειτόνισσα. Και την ρωτούσε η άλλη.

-Κι δε σας σ'χαίντι καλέ;

Τα έχουν αυτά οι ...αναγκαστικές συγκατοικήσεις.

Αγιορείτικα νέα

Πανηγυρική Αγρυπνία για τον Άγιο Ευδόκιμο Βατοπαιδινό

Με Αγιορειτική λαμπρότητα τελέστηκε το Σάββατο 17 Οκτωβρίου 2020 ιερά αγρυπνία στην IMM Βατοπαιδίου, για την εορτή του Αγίου Ευδοκίμου του Βατοπαιδινού.

Στην πανηγυρική αγρυπνία χοροστάτησε ο Σεβ. Μητροπολίτης Σταγών και Μετεώρων κ. Θεόκλητος, συμπροσευχομένου του Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Λεμεσού κ. Αθανασίου.

Να αναφερθεί ότι στη Μονή έφτασαν πατέρες από Κελιά του Αγίου Όρους, αλλά και προσκυνητές από διάφορα μέρη για να τιμήσουν τον τιμώμενο Άγιο.

Στον δεξιό χορό έψαλλαν πατέρες από την Ι.Μ. Καρακάλλου, ενώ στον αριστερό χορό έψαλλαν πατέρες από την Συνοδεία του Ιερομ. Ιωάννη της Σκήτης Αγίας Άννης.

Στην συνέχεια στο Συνοδικό της Μονής ακολούθησε κέρασμα όπου εκεί για ακόμη μία φορά ο Καθηγούμενος Γέροντας Εφραίμ ευχαρίστησε τον Σεβασμιώτατο που αποδέχθηκε την πρόσκληση να προεξάρχει της Ιεράς Πανηγύρεως του Αγίου Ευδοκίμου.

Η Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου (ή και Βατοπεδίου) είναι μια εκ των είκοσι μονών του Αγίου Όρους και κατατάσσεται δεύτερη (2η) στην ιεραρχία των Αγιορείτικων μονών. Βρίσκεται στη μέση της βορειανατολικής πλευράς της χερσονήσου. Το καθολικό της είναι αφιερωμένο στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου.

Το καθολικό της μονής ανοικοδομήθηκε πάνω στα ερείπια παλαιохριστιανικής βασιλικής. Οι τοιχογραφίες του είναι των αρχών του 1312, της λεγόμενης Μακεδονικής Σχολής. Οι τοιχογραφίες της λιτής του Καθολικού είναι χωρίς επιζωγραφήσεις, ενώ οι περισσότερες από τις υπόλοιπες επιζωγραφήθηκαν, μερικές φορές κατ' επανάληψη. Το μαρμαροθετημένο δάπεδό του είναι εξαιρετικής τέχνης.

Η παλαιότερη γνωστή μαρτυρία για την ύπαρξη της μονής Βατοπαιδίου χρονολογείται στο 985, σε έγγραφο όπου υπάρχει και η υπογραφή του πρώτου ηγουμένου, και ενός εκ των κητόρων, Νικολάου («Νικόλαος μοναχός καὶ ἡγούμενος μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου»).

Στη Μονή υπάρχουν τα τρία μοναδικά εντοίχια ψηφιδωτά του Αγίου Όρους από τη Βυζαντινή εποχή

(10ος - 14ος αιώνας) και οι τοιχογραφίες της Μακεδονικής Σχολής (1312) που βρίσκονται στο καθολικό της Μονής, το ιερό σκευοφυλάκιο, το μουσείο της Μονής καθώς και το αρχαιότερο καμπαναριό του Αγίου Όρους. Στο ναό υπάρχει πύργος με ρολόι, όπου οι ώρες σημαίνονται με μηχανισμό από μορφή ανθρώπου που κρατά σφύρα.

Η μονή Βατοπαιδίου διαθέτει συνολικά τριάντα τρία παρεκκλήσια. Τα δώδεκα βρίσκονται εκτός μονής και τα υπόλοιπα στο κτιριακό της συγκρότημα. Πέντε από αυτά βρίσκονται ενσωματωμένα στο Καθολικό (Αγ. Δημητρίου, Αγ. Νικολάου, Παραμυθίας, Αγ. Αρχαγγέλων και Αγ. Τριάδος) και τρία στους αμυντικούς πύργους της (Γενέσιον της Θεοτόκου, Μεταμορφώσεως και Τιμίου Προδρόμου). Στις πτέρυγες της Μονής υπάρχουν έντεκα παρεκκλήσια. Ένα από αυτά είναι του Αγίου Ανδρέα, με ωραίο ξυλόγλυπτο τέμπλο. Τέλος δύο είναι στην αυλή. Το ένα είναι της Αγίας Ζώνης και το άλλο των Αγίων Αναργύρων. Το εξαιρετικής τέχνης επιχρυσωμένο ξυλόγλυπτο τέμπλο του παρεκκλησίου της Αγίας Ζώνης είναι του 1816. Θεωρείται ένα από τα ωραιότερα του Αγίου Όρους. Ο κοιμητηριακός ναός είναι αφιερωμένος στους Αγίους Αποστόλους.

Στη Μονή βρίσκονται οκτώ εικόνες της Παναγίας, όπως της Βηματάρισσας, Της Αντιφωνήτριας, της Παραμυθίας, της Παντάνασσας, της Ελαιοβρύτισσας, της Πυροβοληθείσας, της Θεοδώρσκαγιας και της Εσφαγμένης. Η μονή έχει ως μέγα θησαύρισμα την **Αγία Ζώνη της Θεοτόκου**, στην οποία αποδίδονται πολλά θαύματα. Την Αγία Ζώνη δώρησε στη μονή ο

Αγιορείτικα νέα

αυτοκράτορας Ιωάννης ο Καντακουζηνός.

Η βιβλιοθήκη της μονής Βατοπαιδίου και το αρχείο της στεγάζονται σε έναν από τους αμυντικούς πύργους της και σε δύο άλλα κτήρια. Περιέχει 2.050 χειρόγραφα, από τα οποία το ένα τρίτο είναι γραμμένα

σε περγαμνή και 25 περγαμνά ειλητάρια. Εκεί φυλάγονται μέρος από τα 60.000 έντυπα, από τα οποία πολλά είναι αρχέτυπα και παλαιύτα. Το αρχείο της μονής περιλαμβάνει επίσης τριακόσιες δέκα χιλιάδες έγγραφα.

* * *

Πανηγύρις στην Ιερά Μονή Ξενοφώντος Αγίου Όρους

Με λαμπρότητα και βυζαντινή μεγαλοπρέπεια πανηγύρισε την Κυριακή 18 Οκτωβρίου 2020 η Ιερά Μονή Ξενοφώντος Αγίου Όρους την θαυμαστή μεταφορά της ιεράς εικόνας Παναγίας Οδηγήτριας από την Ιερά Μονή Βατοπαιδίου.

Στην φετινή πανηγυρη προσκλήθηκε ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος, ο οποίος προεξήρχε των Ιερών Ακολουθιών.

Τον Σεβασμιώτατο πλαισίωσαν στην Θεία Λειτουργία ο Καθηγούμενος της Ι.Μ. Ξενοφώντος Αλέξιος, και ο Καθηγούμενος της Ι.Μ. Παντοκράτος Γαβριήλ.

Στην πανηγυρη συμμετείχαν δεκάδες προσκυνητές από διάφορα μέρη της Ελλάδας και το Εξωτερικό, οι οποίοι κατά τη διάρκεια των ακολουθιών τήρησαν τα προβλεπόμενα μέτρα.

Η **Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Ξενοφώντος** είναι μία εκ των είκοσι μονών του Αγίου Όρους και κατατάσσεται δέκατη έκτη (16η) στην ιεραρχική τάξη των Αγιορείτικων μονών.

Η Μονή ιδρύθηκε λίγο πριν το 998. Με σιγίλλιο του Πατριάρχη Γαβριήλ Δ΄ έγινε κοινοβιακή το 1784 και έκτοτε λειτουργεί μέχρι σήμερα.

Η σημερινή μορφή της μονής είναι αποτέλεσμα σειράς επισκευών και επεκτάσεων που ολοκληρώ-

θηκαν στο τέλος περίπου του 18ου αιώνα. Η Μονή Ξενοφώντος έχει δύο Καθολικά τιμώμενα στον Άγιο Γεώργιο. Το παλαιότερο είναι από τα μικρότερα του Αγίου Όρους και ο νάρθηκας του εφάπτεται ουσιαστικά στην ανατολική πλευρά της Τράπεζας. Οι πολύ ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες του κυρίως ναού είναι του Κρητικού ζωγράφου Αντωνίου και χρονολογούνται περί το 1544. Το νεότερο Καθολικό θεμελιώθηκε από το Φιλόθεο το 1817, και περατώθηκε σε είκοσι χρόνια. Η μονή κατέχει ως μέγα θησαύρισμα τη θαυματουργή εικόνα της Θεοτόκου της Οδηγήτριας.

Κατά την εποχή του Ρώσου μοναχού Βασιλείου Μπάρσκι (1744) αναφέρεται, και περιέργως μεταξύ μόνο των Ρώσων, ως φημισμένο ίαμα - θαυματουργό, νερό που ανέβλυζε στην άμμο στην αριστερή πλευρά της παραλίας της Μονής.

Την τελευταία τριακονταπενταετία, με την καθοδήγηση του Γέροντος και Καθηγουμένου Αρχιμανδρίτου Αλεξίου, καταβάλλεται αγώνας για πνευματική προσφορά και την αποκατάσταση του κτηριακού συγκρότηματός της και για την συνέχιση των πατροπαράδοτων τεχνών, όπως η αγιογραφία και η ξυλογλυπτική.

Προκήρυξη Παγχαλκιδικού Μαθητικού Διαγωνισμού

Στο πλαίσιο του πανελλαδικού εορτασμού της Εθνικής Επετείου για τα 200 χρόνια από την ελληνική επανάσταση του 1821, το Διοικητικό Συμβούλιο του Παγχαλκιδικού Συλλόγου με την υποστήριξη της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και του 1ου ΠΕΚΕΣ Κεντρικής Μακεδονίας, αποφάσισε την προκήρυξη **Παγχαλκιδικού** μαθητικού ατομικού διαγωνισμού με θέμα:

Η Επανάσταση στη Χαλκιδική, Μάιος-Νοέμβριος 1821

Σκοπός του διαγωνισμού είναι η εμπλοκή και η ενασχόληση των μαθητών και των μαθητριών του νομού Χαλκιδικής με την ιστορία του τόπου τους και η εξοικειωσή τους με τη μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας, την αξιολόγηση της ιστορικής πληροφορίας, όπως επίσης και με την αξιοποίηση της τοπικής συλλογικής μνήμης στην κατεύθυνση της ιστορικής γνώσης.

Ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος υπέβαλε τα απαραίτητα δικαιολογητικά στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και στις 17/8/2020 εγκρίθηκε η διεξαγωγή του Παγχαλκιδικού Μαθητικού Διαγωνισμού. Η έγκριση κοινοποιήθηκε 1) στην ΠΔΕ Κεντρικής Μακεδονίας 2) στις ΔΠΕ και ΔΔΕ Χαλκιδικής και 3) στις Σχολικές μονάδες Π.Ε. και Δ.Ε. Ν. Χαλκιδικής δια των οικείων Δ/νσεων.

Οι μαθητές/μαθήτριες που θα λάβουν μέρος καλούνται:

- Να αναζητήσουν και να προβάλουν τα ιστορικά γεγονότα που αναφέρονται στην επανάσταση της Χαλκιδικής από τον Μάιο έως τον Νοέμβριο του 1821.

- Να αναδείξουν τη σημασία της επανάστασης στη Χαλκιδική για την εδραίωση του απελευθερωτικού αγώνα στη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο, καθώς και τη συμβολή της στην τελική έκβαση του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα.

- Να συλλέξουν και να καταγράψουν προφορικές μαρτυρίες, σκέψεις και συναισθήματα των μελών της τοπικής κοινωνίας, όπως αυτές διαμορφώθηκαν και διασώθηκαν μέχρι σήμερα μέσα από προσωπικές, προφορικές διηγήσεις, παραδόσεις, έθιμα, δημοτικά τραγούδια, γκραβούρες εποχής, εικόνες και προσωπογραφίες αγωνιστών της Χαλκιδικής κ.τ.λ.

Στον διαγωνισμό μπορούν να συμμετέχουν προαιρετικά και με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους μαθητές και μαθήτριες της Γ΄ γυμνασίου και της Α΄ λυκείου των σχολείων του νομού Χαλκιδικής, όπως και μαθητές και μαθήτριες της Στ΄ τάξης των δημοτικών σχολείων. Όσοι/όσες μαθητές και μαθήτριες επιθυμούν να συμμετάσχουν πρέπει να υποβάλουν την εργασία τους μέχρι 28/02/2021

Τα κείμενα των μαθητών και μαθητριών που θα λάβουν μέρος:

- Δεν θα υπερβαίνουν τις 3000 λέξεις και θα είναι δακτυλογραφημένα με γραμματοσειρά Times New Roman, με μέγεθος στοιχείων 12 και διάστιχο 1,5.

- Θα παρατίθεται στο τέλος των εργασιών η βιβλιογραφία καθώς και οι ιστορικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν.

- Θα προηγείται της κάθε εργασίας σελίδα με τα ατομικά στοιχεία του μαθητή/της μαθήτριας

Όνομα Σχολικής Μονάδας

Όνοματεπώνυμο

Τάξη φοίτησης

Τηλέφωνο επικοινωνίας

Τόπος κατοικίας

Ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail)

Διεύθυνση και τηλέφωνο σχολείου

Όνοματεπώνυμο και ειδικότητα εποπτεύοντος/ούσας εκπαιδευτικού

Οι εργασίες θα αποσταλούν με ευθύνη του Διευθυντή της Σχολικής Μονάδας:

- Αν είναι σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση e-mail: panchalkidikos@gmail.com

- Αν είναι εκτυπωμένη θα σταλεί από το σχολείο φοίτησης των μαθητών σε επτά (7) αντίγραφα στη διεύθυνση: Παγχαλκιδικός Σύλλογος «Ο Αριστοτέλης» Μαντώς Μαυρογένους 23, Τ.Κ 54249 Θεσσαλονίκη

- Στον φάκελο αποστολής θα αναγράφονται τα στοιχεία του Σχολείου και στη σφραγίδα των ΕΛΤΑ θα

διακρίνεται η ημερομηνία αποστολής έως 28-02-2021.

Για να ωφεληθούν όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες του νομού Χαλκιδικής και όχι μόνο αυτοί/ές που θα συμμετέχουν στον διαγωνισμό θεωρούμε ότι είναι καθοριστικός ο ρόλος των σχολείων και η στήριξη των εκπαιδευτικών. Η **οργανωτική επιτροπή** διεξαγωγής του διαγωνισμού, που θα αποτελείται από το 9μελές Διοικητικό Συμβούλιο του Παγχαλκιδικού Συλλόγου και τους Διευθυντές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Χαλκιδικής, θα προτείνουν στους Διευθυντές των Σχολικών Μονάδων να αφιερώσουν δύο (2) διδακτικές ώρες από το ωρολόγιο πρόγραμμα για την σύντομη εισαγωγή και διδασκαλία της Επανάστασης στη Χαλκιδική, για την ενημέρωση όλων των μαθητών για το περιεχόμενο του διαγωνισμού αλλά και την ενθάρρυνση και την κινητοποίηση των μαθητών και μαθητριών να συμμετάσχουν μαζικά.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες που θα λάβουν μέρος στον διαγωνισμό μπορούν να ανατρέξουν:

- Σε συγγράμματα που αναφέρονται σε αυτή τη χρονική περίοδο και στα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα
- Στα αρχεία του Κράτους, της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, του Παγχαλκιδικού Συλλόγου, της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής κλπ.
- Στο DVD με τίτλο «Η Επανάσταση της Χαλκιδικής το 1821 που συνοδεύεται από 16σέλιδο φυλλάδιο με το σενάριο. (Το παραπάνω DVD ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος παρέδωσε στην Δ/νση σας τον περασμένο Μάιο σε 47 αντίγραφα για να μοιραστούν στα σχολεία της Χαλκιδικής)
- Στα τεύχη του Παγχαλκιδικού Λόγου (Τριμηνιαία έκδοση του Παγχαλκιδικού)
- Σε κάθε πηγή (άρθρα, περιοδικός και ημερήσιος τύπος, φωτογραφικό ή κινηματογραφικό υλικό, αντικείμενα, μνημεία, τραγούδια, μαρτυρίες, αφηγήσεις κ. ά).

Για την αξιολόγηση των εργασιών συγκροτήθηκε **Επιτροπή Αξιολόγησης**, η οποία κοινοποιήθηκε στο υπουργείο με την υποβολή των δικαιολογητικών για την έγκριση του Διαγωνισμού και αποτελείται από τους:

1. Δημήτρη Κοσμά, Φιλολόγο, π. σχολικό σύμβουλο, μέλος του Παγχαλκιδικού Συλλόγου.
2. Βασίλη Χατζηβασιλείου, φιλόλογο, π. διευθυντή Πειραματικού Σχολείου Θεσσαλονίκης.
3. Μιχαήλ Γεωργιάδη, Συντονιστή Εκπαιδευτικού έργου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας.
4. Ιωάννα Αρβανίτη, Συντονίστρια Εκπαιδευτικού έργου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας.
5. Χρήστο Φυλαχτό, Εκπαιδευτικό ΠΕ 70 Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Χαλκιδικής.

Η επιτροπή θα αξιολογήσει: την τεκμηρίωση των ιστορικών κειμένων, την πρωτοτυπία του θέματος και την εκφραστική δεινότητα.

Ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος αναλαμβάνει όλη τη διαδικασία υλοποίησης του Διαγωνισμού και θα διασφαλίσει τα προσωπικά δεδομένα και πνευματικά δικαιώματα αυτών που θα λάβουν μέρος σύμφωνα με τη κείμενη νομοθεσία.

Οι εργασίες που θα βραβευτούν ή θα διακριθούν στον διαγωνισμό θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του Συλλόγου (www.panchalkidikos.gr), αφού πρώτα εξασφαλιστούν τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων, και θα δημοσιευτούν στο περιοδικό **Παγχαλκιδικός Λόγος** που εκδίδει ο Σύλλογός μας.

Θα ζητηθεί Υπεύθυνη Δήλωση από τον /την ασκούντα /σκούσα την επιμέλεια του μαθητή/τριας ότι ενδέχεται να δημοσιευθεί το έργο του μαθητή/τριας σε ηλεκτρονικό ή έντυπο μέσο.

Θα απονεμηθούν αναμνηστικά βραβεία στους/στις τρεις (3) πρώτους/ες διακριθέντες/θείσες μαθητές/τριες της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε ειδική τελετή, η οποία θα πραγματοποιηθεί στην αίθουσα του Παγχαλκιδικού Συλλόγου. Όσοι διακριθέντες/θείσες δεν μπορούν να έρθουν με τους γονείς τους ο Παγχαλκιδικός θα φροντίσει για την μετακίνηση τους.

Στην ίδια εκδήλωση ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος θα απονεμίσει χρηματικά έπαθλα στους/στις 3 πρώτους/ες διακριθέντες/θείσες μαθητές/τριες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και αντίστοιχα στους 3 πρώτους της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τα χρηματικά έπαθλα είναι 500 ευρώ, 300 ευρώ και 200 ευρώ αντίστοιχα. (Η τελετή θα πραγματοποιηθεί εφόσον δεν θα υπάρξει πρόβλημα με τις συναθροίσεις πολλών ατόμων)

Σημειώνουμε ότι δεν θα προκύψουν έσοδα για τον φορέα που προκηρύσσει τον διαγωνισμό ή για άλλον από τις υποβληθείσες εργασίες (με εμπορία ή διαφήμιση κλπ) και ότι η χρήση των εργασιών θα γίνει μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Πληροφορίες για τον διαγωνισμό στον Πρόεδρο του Συλλόγου κ. Ιωάννη Κοτσάνη Τηλ. 6936950188 και στο μέλος του Δ.Σ. κ. Σαραφιανό Καράβατο Τηλ. 6974604255.

Η δράση του Συλλόγου μας

Επίσκεψη μελών του Διοικητικού Συμβουλίου στον Πολύγυρο

Την Παρασκευή 22 Οκτωβρίου ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος του Συλλόγου **κ.κ. Ιωάννης Κοτσάνης και Τριαντάφυλλος Οικονόμου** επισκέφτηκαν στον Πολύγυρο τη Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κα Ζαφειρούλα Μυλωνά και τον Διευθυντή της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κ. Αλέξανδρο Νικολαΐδη.

Με τους Διευθυντές συζητήθηκαν λεπτομέρειες για τον **ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ** που οργανώνει ο Σύλλογος με θέμα: **Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΜΑΪΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1821**.

Οι Διευθυντές υποσχέθηκαν ότι θα φροντίσουν και θα κάνουν ότι είναι δυνατόν να ενημερωθούν οι μαθητές όλων των σχολείων για το διαγωνισμό ώστε η συμμετοχή να είναι μεγάλη.

Συζητήθηκε επίσης οι ενέργειες που πρέπει να γίνουν από όλους τους φορείς της Χαλκιδικής, προσπάθεια την οποία ο Παγχαλκιδικός ξεκίνησε πριν από πολλά χρόνια, ώστε να συμπεριληφθεί στα σχολικά βιβλία και η Επανάσταση της Χαλκιδικής του 1821 και η συμβολή της στην έκβαση του απελευθερωτικού αγώνα.

Εορτασμός της 28ης Οκτωβρίου 1940 στη Χαλκιδική

Στη σκιά του Covid 19 τελέστηκαν φέτος οι εορταστικές εκδηλώσεις στην πατρίδα μας την Χαλκιδική, χωρίς στρατιωτικές και μαθητικές παρελάσεις, αλλά μόνον με δοξολογίες, εκφωνήσεις πανηγυρικών και καταθέσεις στεφανιών με περιορισμένο αριθμό ατόμων για λόγους δημόσιας υγείας και με αυστηρή τήρηση των υγειονομικών διατάξεων.

Δεν ξεχνούμε βέβαια ότι η 28η Οκτωβρίου 1940 είναι για τον ελληνισμό ημέρα ιστορικής μνήμης και εθνικής υπερηφάνειας. Η επέτειος της 28ης Οκτωβρίου γεμίζει όλους μας με συγκίνηση και ευγνωμοσύνη. Υποκλινόμεθα μπροστά στις θυσίες και το αίμα των ηρώων που έπεσαν υπέρ πατρίδας.

Το έπος του '40 και της Εθνικής Αντίστασης μας δείχνουν τι μπορεί να πετύχει ο Ελληνισμός όταν είναι ενωμένος.

Από την ηρωική αυτή πράξη των πατεράδων και παππούδων μας ας αντλήσουμε όλοι μας δύναμη, αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία.

Ευχόμαστε το 2021 ο εορτασμός να πραγματοποιηθεί με την λαμπρότητα των προηγούμενων ετών και ακόμη μεγαλύτερη.

* * *

Η δράση άλλων φορέων

Το ολοκαύτωμα της Κασσάνδρας. 14 Νοεμβρίου

Χωρίς εορταστικές εκδηλώσεις γιορτάστηκε φέτος η επέτειος του ολοκαυτώματος της Κασσάνδρας την Κυριακή 14 Νοεμβρίου. Έγινε μόνον κατάθεση στεφάνων στο μνημείο.

Η καθιέρωση του εορτασμού έγινε με σκοπό να αποδοθεί η οφειλόμενη από το έθνος τιμή και ευγνωμοσύνη στους πολεμιστές, στους νεκρούς και στα θύματα του ιερού εκείνου αγώνα, κατά τον οποίο οι κάτοικοι της Κασσάνδρας και πολλοί πατριώτες από άλλες περιοχές αντιστάθηκαν με τόλμη και αυτοθυσία στο βάρβαρο κατακτητή, καταγράφοντας σελίδες δόξας.

Τα θηριώδη στίφη των μουσουλμάνων με την άδεια του Λουμπούτ Πασά ξεχύθηκαν στην Κασσάνδρα. Πυρπόλησαν όλα τα σπίτια, λεηλάτησαν περιουσίες, βασάνισαν, έσφαξαν και αιχμαλώτισαν αθώους. Ο τόπος για μήνες κάπνιζε από τις πυρπολήσεις των κατακτητών. Η Κασσάνδρα ερημώθηκε.

Μετά την πώση της Κασσάνδρας η επανάσταση της Χαλκιδικής ουσιαστικά έχει κριθεί. Ο Εμμανουήλ Παπάς περνά στο Άγιο Όρος. Κανείς, ακόμη και σήμερα, δεν μπορεί να υπολογίσει τον αριθμό των τραγικών θυμάτων στην Κασσάνδρα, καθώς και εκείνον, κυρίως γυναικών και παιδιών που σύρθηκαν στην αιχμαλωσία και τον αναγκαστικό εξισλαμισμό.

Τα Ελευθέρια της Αρναίας και η πανήγυρη των Αγίων Αναργύρων. 1 Νοεμβρίου 2020

Με τις απαραίτητες υγειονομικές προφυλάξεις και συνδιοργανωτές την Ιερά Μητρόπολη και τον Δήμο Αριστοτέλη γιορτάστηκε την 1η Νοεμβρίου, όπως κάθε χρόνο την τελευταία 28 ετία, η 108η Επέτειος της απελευθέρωσης της Αρναίας από τον Τουρκικό Ζυγό (2/11/1912) παράλληλα με την εορτή του Ιερού Ναού των Αγίων Αναργύρων Κοσμά και Δαμιανού των εξ Ασίας.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας τελέστηκε η επίσημη Δοξολογία για την απελευθέρωση της Αρναίας. Τον πανηγυρικό εκφώνησε ο τ. πρόεδρος του Συνδέσμου Εφέδρων Αξιωματικών Χαλκιδικής και αντιπρόσωπος του Παγχαλκιδικού στην Αρναία κ. Ιωάννης Κέκερης, ο οποίος μεταξύ άλλων ανέφερε: *«Τα ξημερώματα στις 2 Νοεμβρίου ξεκινά ένας ουλαμός (δύο διμοιρίες) υπό τον Ανθυπολοχαγό Ιωάννη Αλεξάκη, από Γαλάτιστα μέσω του Χολομώντα προς Αρναία και Ιερισσό, με αντικειμενικό σκοπό την κατάληψη του Αγίου Όρους, για να μην προλάβουν και το καταλάβουν οι Βούλγαροι προερχόμενοι από Νιγρίτα. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας ο Ιωάννης Αλεξάκης με τον ουλαμό του, αφού διέσχισαν τον Χολομώντα υπό σφοδρή βροχή, στις 6:30 το απόγευμα φθάνει ελευθερωτής στην (τότε) Λιαρίγκοβη, στην Αρναία μας.»*

Αμέσως μετά στο Μνημείο Απελευθέρωσης της Αρναίας κατατέθηκαν στεφάνια από εκπροσώπους Υπηρεσιών και φορέων και ψάλλθηκε ο Εθνικός Ύμνος.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

ΑΦΥΤΟΣ

Εδώ και δύο χρόνια δημιουργήσαμε τους εθελοντές Αφύτου. Σκοποί των εθελοντών είναι η ανάδειξη του πολιτισμού του χωριού μας. Την αρχαία ιστορία, την διατήρηση του παραδοσιακού οικισμού, την αισθητική βελτίωση διαφόρων χώρων. Η Αφύτος είναι ένας τόπος με Αρχαία Ιστορία, παραδοσιακό οικισμό, υπέροχο τοπίο, αλλά είναι και τόπος καλλιτεχνών.

Η πρώτη μας δράση ήταν να βελτιώσουμε την αισθητική του χωριού μας μέσα από την τέχνη. Απευθυνθήκαμε σε ζωγράφους σε όλη την Ελλάδα να μας ζωγραφίσουν πάνω σε τενεκέδες τυριού. Ήταν πρωτοποριακή ιδέα μας και έτσι είχε μεγάλη απήχηση. 110 ζωγράφοι από όλη την Ελλάδα και 170 παιδιά μας ζωγράρισαν 300 έργα σε τενεκέδες τυριού. Φυτέψαμε λουλούδια και δημιουργήσαμε μία ανοιχτή γκαλερί για όλον τον κόσμο. Η δράση μας αυτή έγινε αιτία να ζωγραφίζουν σε όλα τα μέρη της Ελλάδας πάνω σε τενεκέδες αλλά και να δημιουργηθούν διάφορες ομάδες εθελοντών που προσπαθούν να βελτιώσουν τους τόπους τους.

Συνεχίσαμε το καλοκαίρι καλώντας εθελοντές να φτιάξουμε τα διαλυμένα παγκάκια του χωριού. Συμμετείχαν και τουρίστες, Ουαλοί, Ελληνοαυστραλοί, επισκέπτες από Πτολεμαίδα, Θεσσαλονίκη, Κιλκίς και κάτοικοι της Αφύτου. Φτιάξαμε 40 παγκάκια τα βάψαμε με διάφορα έντονα χρώματα και αποτελούν και αυτά σημείο αναφοράς του χωριού. Οργανώσαμε και βελτιώσαμε την Στάση του χωριού το Αγροτικό Ιατρείο, επίσης τοποθετήσαμε αριθμημένες ταμπέλες στα πάρκινγκ του χωριού για να τα βρίσκουν εύκολα οι τουρίστες.

Συνεχίσαμε με την δράση ζωγραφίζοντας τις παλιές πόρτες χωριού. 100 περίπου ξυλόγλυπτες πόρτες φτιαγμένες από Αφυτιώτες μαραγκούς υπάρχουν ακόμη στο χωριό. Ο στόχος μας ήταν να αναδείξουμε και να συμβάλουμε στην διατήρηση τους.

Απευθυνθήκαμε πάλι σε ζωγράφους. 60 ζωγράφοι από διάφορα μέρη της Ελλάδας συμμετείχαν σε αυτή την δράση και το περασμένο καλοκαίρι για δύο μήνες κάναμε εκθέσεις σε τρία κεντρικά καφέ του χωριού.

Μεγάλη ήταν η επιτυχία των εκθέσεων καθώς τις είδε πολλός κόσμος και είχαν μεγάλη προβολή στα ΜΜΕ.

Συνεχίζουμε τώρα τις δράσεις μας με την πρότασή μας για αξιοποίηση του παλιού υδραγωγείου του χωριού, ώστε να γίνει χώρος μουσειακός. Ήδη αναπλάθουμε τον χώρο ως εθελοντές. Τέλος ευχαριστούμε τον Παγκυαλικό Σύλλογο για την προβολή του έργου μας.

*Με τιμή
Βασίλης Παυλίδης
γλύπτης, υπεύθυνος των Εθελοντών Αφύτου*

ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ - ΓΑΛΑΤΙΣΤΑ

Επτά γυναίκες-μέλη του Συλλόγου Εικαστικών Τεχνών Γαλάτιστας πήραν την πρωτοβουλία και έδωσαν μια νότα ζωντάνιας σε παλιά κτίρια της Παλαιόχωρας Χαλκιδικής σε συνεργασία με την τοπική εθελοντική ομάδα.

Η πρώτη εικαστική παρέμβαση των καλλιτεχνίδων του Συλλόγου, στο πλαίσιο της δράσης «Ζωγραφική στις πλατείες» ήταν στις βρύσες της Γαλάτιστας.

Το καλλιτεχνικό έργο στις βρύσες κέντρισε το ενδιαφέρον του κ. Χρήστου Κομπόγιαννου, Αντιδήμαρχου Πολυγύρου, υπεύθυνου για την ενότητα Ζερβοχωρίων, με αποτέλεσμα να προτείνει στην καλλιτεχνική ομάδα του Συλλόγου να ζωγραφίσει το ΚΑΠΗ του χωριού, καθώς και τοίχους παλιών σπιτιών.

Η κα Καζάρη πρόεδρος του Συλλόγου Τεχνών Γαλάτιστας δήλωσε σε τηλεοπτικές εκπομπές: «Αποδεχτήκαμε την πρόταση του κ. Κομπόγιαννου, η οποία έγινε με σκοπό να αναδειχτούν τα Ζερβοχώρια, που έχουν κεφαλοχώρι την Παλαιόχωρα, αλλά και για να δοθεί χρώμα στην καθημερινότητα των κατοίκων, που μας υποδέχτηκαν με χαμόγελο και ενθουσιασμό που μας συγκίνησε. Αρχίσαμε στις 8 Οκτωβρίου να ζωγραφίζουμε αφιλοκερδώς, έχοντας τη στήριξη του Δήμου Πολυγύρου, ο οποίος κάλυψε τα κόστος των υλικών. Ζωγραφίσαμε τους τοίχους του ΚΑΠΗ, ένα παλιό μαγαζάκι στην πλατεία, τον τοίχο του παλιού καπνομάγαζου και τέλος τον παλιό φούρνο με θέματα από την παράδοση και τη λαογραφία αλλά και την ιστορία των κτιρίων.

Στη δράση μετείχαμε εγώ, η Γερακίνα Χατζούδη, η Μαρία Μαλτέζου, η Δήμητρα Καναβά, η Μαρία Γούσιου, η Γόννη Γκουτζιάρη και η Μαρία Γκογκούση. Ζωγραφίζαμε 3-4 μέρες την εβδομάδα από το πρωί μέχρι το μεσημέρι και καταφέραμε να ολοκληρώσουμε το έργο μας, μία μόλις ημέρα πριν από την έναρξη του καθολικού lockdown», ανέφερε η κ. Καζάρη, ενώ παράλληλα ευχαρίστησε θερμά τα μέλη της εθελοντικής ομάδας για τη συμβολή τους, αλλά και τον αντιδήμαρχο κ. Κομπόγιαννο, τον πρόεδρο της Κοινότητας Νικόλαο Καμπούρη, την αντιπρόεδρο Γεωργία Δεβετζή και την Άννα Βαλμά.

Επίσης η κα Άννα Βαλμά εκ μέρους της εθελοντικής ομάδας Παλαιόχωρας ανέφερε μεταξύ άλλων σε αντίστοιχες τηλεοπτικές εκπομπές: «Όλα ξεκίνησαν από την ημέρα εθελοντισμού και βγαίνοντας από το πρώτο lockdown αποφασίσαμε να βάλουμε χρώμα και να περιποιηθούμε το χωριό μας. Έτσι ξεκινήσαμε με βαψίματα σε τοίχους σε πάρκα σε κάγκελα και δεντροφύτευση λουλουδιών. Ζητήσαμε από τον Σύλλογο Τεχνών Γαλάτιστας να μας βάψουν τοίχους εμπνευσμένους από την παράδοση και την Ιστορία του κάθε σπιτιού. Ευχαριστούμε όλους όσους συνετέλεσαν πραγματικά για όλο αυτό που ζήσαμε».

Το Δ.Σ. συγχαίρει τις πρωτοβουλίες των εθελοντών της Αφύτου, Γαλάτιστας και Παλαιόχωρας και ελπίζουμε να βρουν μιμητές και σ' άλλες περιοχές της Χαλκιδικής μας.

Π Ε Ν Θ Η

Έφυγαν από τη ζωή:

Ο **Κωνσταντίνος Κοντογιαννόπουλος**, μαθηματικός από τον Πολύγυρο, επίλεκτο και επίτιμο μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 7, γνωστό σε όλη τη Χαλκιδική όχι μόνο για την άρτια μαθηματική του κατάρτιση (σημειώνεται ότι εισήχθη πρώτος στη Μαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), το ακέραιο του χαρακτήρα του, την εξαιρετικά ευδόκιμη υπηρεσία του στα Γυμνάσια και στα Λύκεια της Χαλκιδικής και της Θεσσαλονίκης όπου υπηρέτησε για 35 έτη ως καθηγητής μαθηματικών, Γυμνασιάρχης και Λυκειαρχής, αλλά και την συμμετοχή του στα κοινά της Χαλκιδικής, όπου άφησε έντονο το αποτύπωμα, από όπου πέρασε.

Ίδρυσε με άλλους συμπατριώτες του τον Σύλλογο Πολυγυρινών Θεσσαλονίκης και διετέλεσε πρώτος πρόεδρος. Διετέλεσε Γεν. Γραμματέας της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Χαλκιδικής (ΙΛΕΧ) και μέλος ης Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών(ΕΜΣ). Υπηρέτησε στον Παγχαλκιδικό Σύλλογο: ως Γεν. Γραμματέας Δ.Σ., ως μέλος της Επιτροπής Έκδοσης του περιοδικού Παγχαλκιδικός Λόγος, ως αρθρογράφος του, αλλά και ως χορηγός της έκδοσης του 14ου τεύχους. Συμμετείχε ενεργά, με την ερίτιμη σύζυγό του Αφροδίτη Τζίκα, στην ζωή και τις εκδηλώσεις του Συλλόγου και γενικά υπήρξε ένας ευπατρίδης της Χαλκιδικής μας. Για την όλη του προσφορά του ο Παγχαλκιδικός Σύλλογος τον έχει ανακηρύξει ΕΠΙΤΙΜΟ ΜΕΛΟΣ και το όνομά του είναι γραμμένο με χρυσά γράμματα στους πίνακες των χορηγών και των επιτίμων μελών.

Στην εξόδιο ακολουθία παρέστη αντιπροσωπεία του Δ.Σ. με επί κεφαλής τον πρόεδρό του κ. Ι. Κοτσάνη, ενώ τον επικήδειο λόγο εκ μέρους του Συλλόγου εκφώνησε ο επίτιμος πρόεδρος του Παγχαλκιδικού κ. Μιχ. Καρτσιώτης. Χαιρετισμό απήρθε επίσης και ο πρόεδρος των Δ.Σ. της Ι.Λ.Ε.Χ. και της Ε.Μ.Σ. κ. Βασ. Πάππας.

Ο **Γεώργιος Αναγνωστάρας**, συνταξιούχος δάσκαλος από τη Νικήτη, επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 1073 και αντιπρόσωπός μας στη Σιθωνία. Ο εκλιπών υπήρξε διακεκριμένος παράγων της κοινωνίας της Νικήτης και ήταν γνωστός πέρα από τους κύκλους της Εκπαίδευσης, την οποία υπηρέτησε για 40 χρόνια (1952-1992) ως δάσκαλος και διευθυντής σε σχολεία της Χαλκιδικής και για πολλά χρόνια στο Σχολείο της ιδιαίτερας το πατρίδας, ήταν γνωστός και στην ευρύτερη περιοχή της Σιθωνίας αλλά και της Χαλκιδικής γενικότερα, για τη συμμετοχή του στα κοικωνικά, αθλητικά, πολιτιστικά και αυτοδιοικητικά δρώμενα.

Τα τελευταία χρόνια διακρίθηκε και ως αυτοδιοικητικός παράγων, αφού διετέλεσε Αντιπρόεδρος της Κοινότητας Νικήτης και στη συνέχεια μέλος του Δημοτικού Συμβουλίου και αντιδήμαρχος του Δήμου Σιθωνίας εκλεγόμενος αδιαλείπτως για 25 συνεχή χρόνια, με ευδόκιμη πορεία που άφησε εμφανή τα αποτυπώματά της. Η Νικήτη και οι μαθητές του θα τον θυμούνται για πάντα.

Ο **Θεολόγης Βαλιάνος**, τραπεζικός από την Αρναία, πατέρας του Δημάρχου του Δήμου «Αριστοτέλης» Στέλιου Βαλιάνου, επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας με Α.Μ. 567.

Η **Χριστοδουλία Μπύρου** από την Αρναία, σύζυγος του συμβολαιογράφου Αρναίας Γρηγορίου Μπύρου, επίλεκτου μέλους του Συλλόγου μας με Α.Μ. 746.

Ο **Απόστολος Κωτινούδης** από τα Πετροκέρασα, πατέρας του γραμματέα του Συλλόγου μας Μιχαήλ Κωτινούδη, επίλεκτου μέλους με Α.Μ. 1736.

Ο **Ανδρέας Λέλεκας** επίλεκτο μέλος του Συλλόγου μας από τα Ελαιχώρια με Α.Μ.1699, με πλούσια δράση στα πολιτιστικά δρώμενα της Χαλκιδικής, δάσκαλος σε πολλά χορευτικά των Πολιτιστικών Συλλόγων του Νομού μας, Καθηγήτης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικός Σύμβουλος του Δήμου Προποντίδας.

Το Δ.Σ. απευθύνει θερμά συλλυπητήρια στους οικείους των μεταστάντων, ευχόμενο την εξ ύψους παρηγορία. ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥΣ.

Σ.Σ. Παρακαλούνται όλα τα μέλη, συγγενείς και φίλοι να ειδοποιούν το Σύλλογο για εκδημία μελών του Παγχαλκιδικού, ώστε να ενημερώνεται η γραμματεία και το περιοδικό και να παρίσταται, όπου είναι δυνατό αντιπροσωπεία του Δ.Σ.

Νέα μέλη του Συλλόγου εγγραφέντα μέχρι 23-11-2020

1. Σφυρής Ιωάννης
2. Καραμανλής Μιχάλης

Πολύγυρος
Άγ. Νικόλαος

Αρ.Μητρώου
1860
1861

3. Κομπόγιαννος Χρήστος

Σανά

Αρ.Μητρώου
1862

Σημ. Το Δ.Σ. καλωσορίζει με χαρά τα νέα μέλη και τα προσκαλεί σε ενεργό συμμετοχή στη ζωή και τη δράση του Συλλόγου μας.

ΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΑΣ

Μέχρι σήμερα χορηγοί του περιοδικού είναι:

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 1-4), ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 5-6),
ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΜΑΣΑΛΑ-ΜΟΥΣΤΟΥ (τ. 7), ΜΟΣΧΟΣ ΜΟΣΧΟΣ (τ. 8),
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ & ΟΛΥΜΠΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ (τ. 9), ΔΗΜΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ (τ. 10),
ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ (τ. 11), ΠΕΡΙΦ. ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 12),
ΚΩΝ. & ΑΦΡ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (τ. 13), ΔΗΜΟΣ ΣΙΘΩΝΙΑΣ (τ. 14),
ΜΑΓΔΑ ΚΕΚΕΡΗ-ΣΛΙΝΗ (τ. 15), ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (τ. 16),
ΕΛΛΗ, ΜΑΡΙΑ, ΚΑΙΤΗ & ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ (τ. 17),
ΔΗΜΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (τ. 18), ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΧΟΣ (τ. 19),
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΙΝΩΝ & ΘΩΜΑΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ (τ. 20),
ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΓΛΟΥ (τ. 21), ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 22),
ΕΚΜΕ Α.Ε. Ι. & Β. ΚΑΡΥΩΤΗΣ (τ.23), ΠΑΥΛΟΣ ΔΕΑΣ (τ. 24),
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΑΒΑΤΟΥ (τ. 25),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 26), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 27),
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΤΖΙΟΣ (τ. 28), ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΛΥΓΥΡΙΝΩΝ (τ. 29),
ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ (τ. 30), ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΙΣΚΙΝΗΣ (τ. 31),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ (τ. 32), ΟΡΕΣΤΗΣ ΣΙΜΩΝΗΣ (τ. 33),
ΕΛΛΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΔΗ & ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ (τ. 34),
ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΑΣΤ. ΣΧΟΙΝΑΣ (τ. 35), ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ (τ. 36),
ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΜΠΗΣ (τ. 37), ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΤΣΑΚΝΗΣ (τ. 38),
ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ (τ. 39), ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΓΙΩΝΑΣ (τ. 40),
ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ "ΒΑΛΜΑΣ" Ο.Ε. (τ. 41),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ & ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ-CONDITO Α.Ε.Β.Ε. (τ. 42),
ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ & ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΧΑ-ΠΑΛΙΟΥΡΑ (τ. 43),
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (ΤΟΜΕΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ) (τ. 44),
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (τ. 45).**

ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ»

Έτος ίδρύσεως 1903

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2020

Π Ρ Ο Σ Κ Λ Η Σ Η

προς όλα τα μέλη του Συλλόγου

Θέμα μόνο: ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 19 του καταστατικού, καλούμε όλα τα τακτικά μέλη του Συλλόγου στην ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση, που θα πραγματοποιηθεί στην Εστία «**Βρασίδια Κυριαφίνης**» Μ. Μαυρογένους 23 την Κυριακή 24 Ιανουαρίου 2021 και ώρα 11.00

με τα παρακάτω θέματα ημερήσιας διάταξης:

- Εκλογή προεδρείου Γενικής Συνέλευσης
- Έκθεση πεπραγμένων του Δ.Σ. (Γεν.Γραμματέας Δ.Σ.)
- Οικονομικός Απολογισμός για το 2020 (Ταμίας Δ.Σ.)
- Έκθεση Εξελεγκτικής Επιτροπής (Πρόεδρος Ε.Ε.)
- Κριτική επί των διοικητικών και οικονομικών πεπραγμένων-Προτάσεις
- Δευτερολογία (Πρόεδρος Δ.Σ.)
- Έγκριση ή μη των πεπραγμένων
- Αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέου Προέδρου και των μελών Διοικητικού Συμβουλίου (8 μέλη) και των μελών Εξελεγκτικής Επιτροπής (3 μέλη) για τη διετία 2021-2023)

ΠΡΟΣΟΧΗ: Η κάλη θα κλείσει ώρα 15.00'.

Σε περίπτωση μη απαρτίας, όπως συνήθως συμβαίνει, η Γενική Συνέλευση θα επαναληφθεί την Κυριακή 31 Ιανουαρίου 2021, Την ίδια ώρα (11.00) στον ίδιο χώρο με τα ίδια θέματα, με οσαδήποτε μέλη βρεθούν παρόντα και χωρίς άλλη πρόσκληση.

ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΕΣ –ΠΡΟΘΕΣΜΙΕΣ: Σύμφωνα με τις διατάξεις του Καταστατικού: Οι υποψήφιοι για το αξίωμα του προέδρου, των μελών του Δ.Σ. και της Ε.Ε. υποβάλλονται με γραπτή αίτηση από τους έχοντες σχετικό δικαίωμα, στα Γραφεία του Συλλόγου (όπου υπάρχουν σχετικά έντυπα) μέχρι την Πέμπτη 21 Ιανουαρίου 2021 και ώρα 8 μ.μ. (δηλ. 3 μέρες πριν τις εκλογές) αυτοπροσώπως ή με αντιπρόσωπο Όχι ταχυδρομικώς.

Η Γενική Συνέλευση θα πραγματοποιηθεί εφόσον δεν θα υπάρχουν τα προβλήματα της πανδημίας και επιτραπούν οι συναθρήσεις. Θα ενημερωθείτε με sms και e-mail.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δικαίωμα συμμετοχής στη Γ.Σ. έχουν τα μέλη που θα βρεθούν γραμμένα στο Μητρώο μελών μέχρι την 24 Δεκεμβρίου 2020 (δηλαδή ένα μήνα πριν τις εκλογές) και θα έχουν εξοφλήσει και τη συνδρομή του έτους 2021. Για διευκόλυνση ο Ταμίας και ο Γεν. Γραμματέας θα βρίσκονται στο χώρο της Γεν.Συνέλευσης από ώρα 10, για την οικονομική τακτοποίηση των μελών. Επίσης για την αποφυγή του συνωστισμού και της ταλαιπωρίας που παρατηρείται την ώρα έναρξης της Γενικής Συνέλευσης για την οικονομική τακτοποίηση μπορεί να γίνει η καταβολή και νωρίτερα στα μέλη του Δ.Σ. και στους εισπράκτορες.

Ο Πρόεδρος
Ιωάννης Κοτσάνης

Ο Γεν. Γραμματέας
Αστέριος Λυριτζής

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Με το Νόμο **4756/2020/ΦΕΚ 235/Α/26-11-2020, άρθρο 72**, παρατείνεται η θητεία των διοικητικών συμβουλίων των Ν. Π. Ι. Δ. (στα οποία ανήκει και ο Σύλλογός μας) έως την 30ή.6.2021

Η ΧΟΡΗΓΙΑ

Η χορηγία του παρόντος 45ου τεύχους έγινε από την

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

με εισήγηση του Αντιπεριφερειάρχη

κ. ΙΩΑΝΝΗ ΓΙΩΡΓΟΥ

Επίλεκτου μέλους του Συλλόγου μας.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Περιφερειακή Ενότητα ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΥ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ

Εκ βαθέων τον χορηγό και τον εγγράφει στον οικείο κατάλογο,

ώστε να αναφέρεται εσαεί η χορηγία.

Αξιότιμε Κύριε Αντιπεριφερειάρχη, Αγαπητέ φίλε μας και συμπατριώτη κ. Γιώργο

Σας ευχαριστούμε και πάλι.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΧΟΡΗΓΟΣ

Ζητείται χορηγός για το επόμενο 46ο τεύχος Ιανουάριος -Φεβρουάριος -Μάρτιος 2021.

Η εκτύπωση του κοστίζει 2.000 ευρώ. Η χορηγία μπορεί να γίνει από ένα πρόσωπο ή φορέα ή και από περισσότερα. Για εκδήλωση ενδιαφέροντος στο τηλέφωνο του Προέδρου κ. Ιωάννη Κοτσάνη

6936950188 ή σε οποιοδήποτε μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου.

Το Δ.Σ.

Το επόμενο τεύχος

Το επόμενο τεύχος (46ο) θα κυκλοφορήσει τέλος Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου 2021.

Οι συνεργασίες, αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή, ας κατατεθούν μέχρι 10 Φεβρουαρίου 2021 το αργότερο και, παράκληση, να μην υπερβαίνουν τους 9.000 χαρακτήρες (χτυπήματα με τα κενά).

Γλαρόκαβος

Ο ήλιος χρυσοκέντητο σπαθί
βυθίζεται στην κοιμισμένη σάρκα σου.
Στους κρυστάλλινους κυματισμούς σου
στο απέραντο γαλάζιο
οι γλάροι χάνονται στον αφρό
εξαντλημένοι από την επίδειξη της τέχνης τους.
Στην αρυτίδωτη και αχανή αμουδιά σου
ο έρωτας καιροφυλαχτεί.

Γιάννης Χ. Καραμίχος